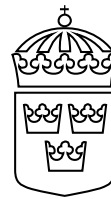

Regeringens proposition

2021/22:279

Snabbare lagföring av brott

Prop.
2021/22:279

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 juli 2022

Ardalan Shekarabi

Ann Linde
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Den försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål som pågår sedan januari 2018 har visat positiva resultat och har lett till både snabbare lagföring och bättre kvalitet i brottsutredningarna. Arbetet med att utveckla rättsväsendets förmåga att snabbt utreda och lagföra brott bör fortsätta. Att brott möts av en snabb reaktion från samhället är viktigt både för människors trygghet och för deras förtroende för rättsväsendet. Regeringen lämnar därför förslag som möjliggör ett permanent snabbförfarande i brottmål och att andra åtgärder vidtas för snabbare lagföring av brott. Förslagen handlar bland annat om

- ett krav på tingsrätterna att avgöra brottmål skyndsamt, om brottet har ingått i ett särskilt snabbförfarande under utredningen,
- att tillgänglighetsdelgivning införs som ett permanent delgivningssätt och utvecklas till att innefatta även handlingar som är omedelbart tillgängliga,
- förenklad delgivning i fler fall,
- uppdelad handläggning av åtal och därmed deldom i större omfattning,
- snabbare delgivning av misstanke mot den som är under 18 år, och
- effektivare hantering av strafföreläggande.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	12
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.	13
2.4	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	14
2.5	Förslag till lag om ändring i delgivningslagen (2010:1932)	15
3	Ärendet och dess beredning	18
4	Snabbare handläggning av brottmål	18
4.1	Det finns flera fördelar med snabbare lagföring	18
4.2	En försöksverksamhet med ett snabbförfarande	19
5	Tingsrätten ska avgöra vissa brottmål skyndsamt	20
6	Utökade möjligheter att använda förenklad delgivning	24
6.1	Delgivning i brottmål	24
6.2	Tidsfristen för förenklad delgivning i brottmål ska förlängas	25
6.3	Kretsen som får delge information om förenklad delgivning ska utvidgas	29
6.4	Förenklad delgivning ska kunna användas i ett mål om undanröjande av villkorlig dom	31
6.5	Information om förenklad delgivning ska kunna delges genom ljud- och bildöverföring	32
6.6	Kontrollmeddelande behöver inte skickas om handlingen har skickats elektroniskt	34
6.7	Förenklad delgivning med Mina meddelanden	35
7	Tillgänglighetsdelgivning	37
7.1	Tillgänglighetsdelgivning i försöksverksamheten	37
7.2	Tillgänglighetsdelgivning som en permanent ordning	38
7.2.1	Hur tillgänglighetsdelgivning går till och i vilka fall det får användas	38
7.2.2	Förutsättningarna för att få använda tillgänglighetsdelgivning	46
7.2.3	Delgivningstidpunkten	51
8	Utökade möjligheter till deldom och uppdelad handläggning av åtal	53
9	Effektivare inhämtning av personutredningar	57
10	Snabbare delgivning av misstanke mot den som är under 18 år	59
11	Strafföreläggande	61
11.1	Systemet med strafföreläggande bör förbättras	61

11.2	Förhandsgodkännande i stället för fullmakt	62	Prop. 2021/22:279
11.3	Kravet på att strafföreläggandet ska omfatta alla brott av den misstänkte tas bort	66	
11.4	Strafföreläggande med villkorlig dom ska kunna användas i fler fall	69	
11.5	Villkorat åtal	71	
11.6	Enklare att godkänna strafföreläggande	73	
11.7	Sekretess i strafföreläggande	76	
12	Återbetalning av kostnader för provtagning och analys	79	
13	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	81	
14	Konsekvenser	82	
15	Författningskommentar	85	
15.1	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	85	
15.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	94	
15.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.	95	
15.4	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	96	
15.5	Förslaget till lag om ändring i delgivningslagen (2010:1932)	96	
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46)	101	
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	115	
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	130	
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	131	
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	144	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 juli 2022	147	

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i delgivningslagen (2010:1932).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 23 kap. 18 a §, 30 kap. 4 §, 31 kap. 1 §, 33 kap. 6 och 6 a §§, 45 kap. 3 § och 48 kap. 2, 4, 5, 9, 10 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 33 kap. 6 b § och 45 kap. 13 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

18 a §¹

När undersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig har den misstänkte och försvararen rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen. Den misstänkte och försvararen ska underrättas om detta och om att de har rätt att begära att förundersökningen kompletteras. De ska ges skälig tid att ange den utredning de anser är önskvärd och i övrigt anföra det som de anser är nödvändigt. Något åtal får inte beslutas innan detta har skett.

Rätten enligt första stycket att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen gäller även efter det att åtalet har väckts och fram till dess att åtalet slutligt har prövats eller saken annars slutligt har avgjorts. Denna rätt gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 och 3 a §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Om ett strafföreläggande har godkänts på förhand enligt 48 kap. 10 § behöver någon underrättelse enligt första stycket inte lämnas.

30 kap.

4 §²

Om flera åtal handläggs i en rättegång får dom meddelas i fråga om något av dem trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats (deldom). Om åtalen avser samma tilltalad får deldom meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning *och det inte finns särskilda skäl mot det.*

Om flera åtal handläggs i en rättegång får dom meddelas i fråga om något av dem trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats (deldom). Om åtalen avser samma tilltalad får deldom meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning.

¹ Senaste lydelse 2017:176.

² Senaste lydelse 2014:320.

31 kap.1 §³

Om den tilltalade döms för brottet i ett mål där åklagaren för talan, ska den tilltalade ersätta staten för det som betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare. Den tilltalade ska också ersätta staten för kostnaden att hämta honom eller henne till rätten och för kostnaden för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser honom eller henne och som har gjorts för utredning om brottet.

Ersättningsskyldigheten omfattar dock inte kostnader som inte skäligen varit motiverade för utredningen, eller kostnader som vållats genom vårdslöshet eller försummelse av någon annan än den tilltalade, hans eller hennes ombud eller försvarare som utsetts av honom eller henne. Ersättningsskyldigheten omfattar inte heller det som betalats i ersättning till en försvarare för utlägg för tolkning av överläggning med den tilltalade.

Den tilltalade är inte i något annat fall än som avses i 4 § första stycket skyldig att betala mera av kostnaden för försvararen än vad han eller hon skulle ha fått betala i rättshjälpsavgift vid rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619). Det som sägs i den lagen om kostnad för rättshjälpsbiträde gäller i stället kostnad för offentlig försvarare.

Det belopp som den tilltalade ska betala får sättas ned helt eller delvis, om det finns skäl till det med hänsyn till den tilltalades brottslighet eller hans eller hennes personliga och ekonomiska förhållanden.

Om det belopp som den tilltalade skulle vara skyldig att ersätta understiger en viss gräns som regeringen fastställt, ska han eller hon inte vara ersättningsskyldig.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om en taxa som ska tillämpas när ersättningsskyldigheten för provtagning och analys enligt första stycket bestäms.

33 kap.6 §⁴

Bestämmelserna i 3 § andra stycket, 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) gäller inte delgivning av stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § och 25 § första stycket delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av en tjänsteman som anges i tredje stycket vid ett personligt samman-

Bestämmelserna i 24 § och 25 § första stycket delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning, om han eller hon av en tjänsteman som anges i tredje stycket vid ett personligt samman-

³ Senaste lydelse 2018:533.

⁴ Senaste lydelse 2016:37.

träffande har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än *tio veckor* sedan informationen lämnades.

träffande *eller genom ljud- och bildöverföring* har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än *sex månader* sedan informationen lämnades.

Information som avses i andra stycket får delges av

a) en åklagare,
b) en polisman *eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett*,
c) en tulltjänsteman, *eller*
d) en tjänsteman vid Kustbevakningen.

b) en polisman,

c) en tulltjänsteman,
d) en kustbevakningstjänsteman, *eller*
e) *en annan anställd vid en brottsbekämpande myndighet som den myndigheten har utsett.*

6 a §⁵

Bestämmelserna i 6 § andra stycket gäller även handlingar i ett mål enligt 28 kap. 9 § brottsbalken om informationen har delgetts den dömda personligen av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att begära att åklagare för talan om att skyddstillsynen ska undanröjas.

Bestämmelserna i 6 § andra stycket gäller även handlingar i ett mål enligt 27 kap. 6 § *eller* 28 kap. 9 § brottsbalken, om informationen har delgetts den dömda personligen *eller genom ljud- och bildöverföring* av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att *anmäla till åklagare, eller* begära att åklagare för talan om, att *den villkorliga domen eller skyddstillsynen ska undanröjas.*

6 b §

Tillgänglighetsdelgivning enligt 52–54 §§ delgivningslagen (2010:1932) får användas för att delge

1. den misstänkte en under rättelse om slutförd förundersökning enligt 23 kap. 18 a § första stycket,

⁵ Senaste lydelse 2021:250.

2. den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål, och

3. den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom enligt 27 kap. 6 § brottsbalken eller av skyddstillsyn enligt 28 kap. 9 § samma balk.

Informationen om tillgänglighetsdelgivning får delges av någon av de tjänstemän som anges i 6 § tredje stycket eller, i fall som avses i första stycket 3, av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att anmäla till åklagare, eller begära att åklagare för talan om, att påföljden ska undanröjas.

45 kap.

3 §⁶

Om åtal har väckts mot någon för flera brott ska åtalen handläggas i en rättegång. Åtalen får dock handläggas var för sig om det är till fördel för målets handläggning *och det inte finns särskilda skäl mot det.*

Om åtal har väckts mot någon för flera brott ska åtalen handläggas i en rättegång. Åtalen får dock handläggas var för sig om det är till fördel för målets handläggning.

Om åtal har väckts mot flera personer får åtalen handläggas i en rättegång om det är till fördel för målets handläggning eller det annars finns skäl för det.

Åtal får inte förenas om domstolen är obehörig att handlägga något av åtalen eller om det gäller olika rättegångsformer för dem.

Åtal som handläggs gemensamt får delas upp när det finns skäl för det.

13 a §

Om målet avser ett brott som under utredningen av brottet har ingått i ett särskilt snabbförfarande ska rätten avgöra målet skyndsamt, om det inte är olämpligt.

48 kap.

2 §⁷

Strafföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda, som den misstänkte får godkänna omedelbart eller inom en viss tid. Under de förutsättningar som anges i 4 § andra stycket får strafföreläggande avse

⁶ Senaste lydelse 2014:320.

⁷ Senaste lydelse 2018:1951.

villkorlig dom eller en sådan påföljd i förening med böter. Av 5 a § framgår att ett straffföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad som bestämts enligt 14 §, som han eller hon får godkänna omedelbart eller inom en viss tid.

Om ett brott är förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska också en sådan särskild rättsverkan omfattas av ett straffföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot. Detsamma gäller kostnad för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.

Om ett brott är förenat med företagsbot ska boten också föreläggas genom straffföreläggande som den misstänkte får godkänna.

Om ett brott är förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska också en sådan särskild rättsverkan omfattas av ett straffföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot. Detsamma gäller kostnad för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad *ska 31 kap. 1 § och* bestämmelserna om särskild rättsverkan *tillämpas*.

4 §⁸

Bötesstraff får föreläggas genom straffföreläggande beträffande brott för vilket böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter. Det finns särskilda bestämmelser om föreläggande av bötesstraff för brott som har begåtts av någon som är under arton år. Bestämmelsen i 34 kap. 1 § första stycket brottsbalken är tillämplig vid föreläggande av bötesstraff.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom straffföreläggande i fall då det är *uppenbart* att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

Företagsbot får föreläggas genom straffföreläggande i fall då boten inte överstiger tre miljoner kronor.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom straffföreläggande i fall då det är *sannolikt* att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

⁸ Senaste lydelse 2019:830.

Strafföreläggande får inte utfärdas,

om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger,

om i föreläggandet inte tas upp alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning, eller

om målsäganden förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet som avser annat än betalningsskyldighet.

Strafföreläggande får inte utfärdas *om*

1. det inte finns förutsättningar för allmänt åtal, eller

2. målsäganden har förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet som avser annat än betalningsskyldighet.

9 §¹⁰

Ett strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte skriver under och till behörig mottagare lämnar en förklaring, att han eller hon erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som tagits upp i föreläggandet. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vem som ska ta emot en sådan förklaring.

Om en förklaring lämnas elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen.

Om en förklaring lämnas elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen. *Lämnas förklaringen i närvaro av en tjänsteman som anges i 33 kap. 6 § tredje stycket får den även skrivas under med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen.*

10 §¹¹

Ett skriftligt godkännande av ett strafföreläggande som inte avser villkorlig dom, får i den misstänktes ställe lämnas av den som är ombud för den misstänkte, om en skriftlig fullmakt ges in till åklagaren. Fullmakten ska, utöver vad som följer av 12 kap., innehålla

Ett strafföreläggande kan godkännas på förhand av den misstänkte, om föreläggandet inte kommer att avse villkorlig dom. Ett förhandsgodkännande ska vara skriftligt, skrivas under av den misstänkte och innehålla

⁹ Senaste lydelse 2006:284.

¹⁰ Senaste lydelse 2020:918.

¹¹ Senaste lydelse 2020:918.

1. en förklaring att ombudet har rätt att godkänna ett strafföreläggande på den misstänktes vägnar,

2. uppgift om det brott som godkännandet får avse, varvid brottets art samt tiden och platsen för dess begående ska anges, samt

3. uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta.

Om en sådan fullmakt har getts in till åklagaren får ombudet ta emot handlingar i saken på den misstänktes vägnar.

1. uppgift om det brott som godkännandet avser, varvid brottets art samt tiden och platsen för brottet ska anges, och

2. uppgift om den bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte godtar.

Om ett förhandsgodkännande lämnas elektroniskt gäller 9 § andra stycket.

Ett förhandsgodkännande av ett strafföreläggande får återkallas av den misstänkte.

Strafföreläggandet anses godkänt enligt 3 § andra stycket när det har utfärdats.

12 §¹²

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har

1. utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande,

2. beslutat att inte väcka åtal för brottet, eller

3. beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning.

1. utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande som avser samma brott,

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet.

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om tillgänglighetsdelgivning före ikraftträdandet.

4. För fullmakter som har utfärdats före ikraftträdandet gäller 48 kap. 10 § i den äldre lydelsen.

¹² Senaste lydelse 2000:299.

Prop. 2021/22:279 2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167)
med särskilda bestämmelser om unga
lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En förundersökning mot den som inte har fyllt arton år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa *skall* bedrivas med särskild skyndsamhet. Förundersökningen *skall* avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för *delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken*. Tidsfristen får överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till

1. att den misstänkte *skall* delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott, eller
2. utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Föreslagen lydelse

4 §¹

En förundersökning mot den som inte har fyllt arton år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa *ska* bedrivas med särskild skyndsamhet. *Delgivning enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken av brottsmisstanke ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit under förutsättning att det kan ske utan men för utredningen*. Förundersökningen *ska* avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för *delgivningen av brottsmisstanken*.

Tidsfristen får *dock* överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till

1. att den misstänkte *ska* delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott, eller

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. Prop. 2021/22:279

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Ett beslut att inhämta yttrande från Kriminalvården meddelas av rätten. Innan allmänt åtal har väckts, får beslut meddelas av åklagaren. Beslutet *skall* meddelas så snart det lämpligen kan ske.

Ett beslut att inhämta yttrande från Kriminalvården meddelas av rätten. Innan allmänt åtal har väckts, får beslut meddelas av *undersökningsledaren* eller åklagaren. Beslutet *ska* meddelas så snart det lämpligen kan ske.

Om allmänt åtal inte har väckts, får beslut att inhämta yttrande meddelas endast under förutsättning att den misstänkte har erkänt gärningen eller det annars finns sannolika skäl för misstanken att han eller hon har begått brottet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

¹ Senaste lydelse 2005:980.

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 6 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

6 §¹

Sekretessen enligt 1 § första stycket gäller inte

1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att förundersökning inte ska inledas eller beslut om att förundersökning ska läggas ned,

2. för uppgift i ärende om *strafföreläggande eller* föreläggande av ordningsbot,

3. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), eller

4. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949.

1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att *en* förundersökning inte ska inledas eller beslut om att *en* förundersökning ska läggas ned,

2. för uppgift i ärende om föreläggande av ordningsbot,

3. för uppgift i ärende om strafföreläggande, förutom i de fall sekretess enligt 12 eller 13 a § skulle ha gällt för uppgiften hos domstol,

4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), eller

5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

2.5 Förslag till lag om ändring i delgivningslagen (2010:1932)

Prop. 2021/22:279

Härigenom föreskrivs i fråga om delgivningslagen (2010:1932)

dels att nuvarande 52 § ska betecknas 55 §,

dels att 2, 22, 23 och 26 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 52 § ska sättas närmast före 55 §,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 52–54 §§, och närmast efter 51 § och närmast före 52–54 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Delgivning innebär att en handling skickas eller lämnas till den eller de personer som har behörighet att ta emot delgivningen eller att något av de andra förfaranden som anges i denna lag används.

Den som ensam eller tillsammans med någon är behörig att ta emot delgivning betecknas i denna lag som delgivningsmottagare. Bestämmelser om vilka som är delgivningsmottagare finns i 11–15 §§.

Delgivning enligt denna lag sker genom delgivningssätten

– vanlig delgivning (16–18 §§),	
– muntlig delgivning (19–21 §§),	
– förenklad delgivning (22–26 §§),	
– särskild delgivning med juridisk person (27–30 §§),	
– stämningsmannadelgivning (31–46 §§), <i>och</i>	– stämningsmannadelgivning (31–46 §§),
– kungörelsedelgivning (47–51 §§).	– kungörelsedelgivning (47–51 §§), <i>och</i>
	– tillgänglighetsdelgivning (52–54 §§).

22 §

Förenklad delgivning sker genom att handlingen som ska delges skickas till delgivningsmottagaren och att det närmast följande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats.

Ett kontrollmeddelande behöver inte skickas om handlingen skickas på elektronisk väg.

23 §

Vid förenklad delgivning ska handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress.

Vid förenklad delgivning ska handlingen och kontrollmeddelandet, *om ett sådant skickas*, skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress.

Om delgivningsmottagarens senast kända adress inte kan användas får handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens folkbokföringsadress om en sådan adress finns och skiljer sig från den som använts när handlingen skickades enligt första stycket.

Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att handlingen skickades, om kontrollmeddelandet har skickats på föreskrivet sätt och det inte med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen kommit fram inom denna tid.

Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att handlingen skickades, om kontrollmeddelandet, *när ett sådant skickas*, har skickats på föreskrivet sätt och det inte med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen kommit fram inom denna tid.

Tillgänglighetsdelgivning

Hur tillgänglighetsdelgivning går till

52 §

Tillgänglighetsdelgivning sker genom att handlingen som ska delges hålls tillgänglig hos en myndighet antingen omedelbart eller från och med en i förväg bestämd tidpunkt.

När tillgänglighetsdelgivning får användas

53 §

Tillgänglighetsdelgivning får användas av en myndighet i de fall som särskilt anges i lag, om delgivningsmottagaren vid ett personligt sammanträffande eller genom ljud- och bildöverföring har delgetts information om att sådan delgivning kan komma att användas samt information om från vilken tidpunkt och på vilken plats handlingen kommer att hållas tillgänglig.

Delgivningstidpunkten

54 §

Tillgänglighetsdelgivning har skett när handlingen har gjorts tillgänglig vid den tidpunkt och på den plats som delgivningsmottagaren har delgetts information om. Om handlingen hålls tillgänglig omedelbart har tillgänglighetsdelgivning skett den tredje arbetsdag-

en efter det att delgivningsmottagaren har delgetts information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas. Prop. 2021/22:279

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet.
 3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om tillgänglighetsdelgivning före ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen gav den 30 januari 2020 en särskild utredare i uppdrag att utreda ett permanent snabbförfarande i brottmål och andra åtgärder för en snabbare lagföring av brott (dir. 2020:6). Utredningen, som antog namnet Utredningen om Snabbare lagföring, överlämnade i juni 2021 betänkandet Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46).

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2021/02458).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför dels om att regeringen skyndsamt bör återkomma med förslag på åtgärder för snabbare lagföring av brott som begås av ungdomar (bet. 2017/18:JuU18 punkt 10, rskr. 2017/18:175), dels om snabbare lagföring (bet. 2020/21:JuU28 punkt 17, rskr. 2020/21:396). Genom de förslag som behandlas i propositionen anser regeringen att riksdagens tillkännagivanden är tillgodosedda. Tillkännagivandena är därmed slutbehandlade.

I denna proposition behandlar regeringen huvuddelen av de lagförslag som utredningen lämnar. Regeringen avser inte att gå vidare med utredningens övriga lagförslag.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 9 juni 2022 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 8 och 11.3. I förhållande till lagrådsremissen har även vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

4 Snabbare handläggning av brottmål

4.1 Det finns flera fördelar med snabbare lagföring

Det är viktigt att brott utreds och lagförs så effektivt och ändamålsenligt som möjligt. En snabb reaktion sänder en viktig signal om att samhället ingriper mot brottslighet. Som påföljdsreglerna är utformade innebär snabbare lagföring många gånger att den som återfaller i brott får en skarpare reaktion på den nya brottsligheten. Kortare handläggningstider minskar samtidigt påfrestningarna för målsäganden, tilltalade och vittnen, som inte behöver leva i ovisshet en längre tid fram till domstolsprövningen. Bevisningen blir i normalfallet också bättre om den tas upp i domstol kort tid efter händelsen, eftersom förhörspersoner då ofta minns händelsen bättre. Domstolen får därför ett bättre underlag för sitt avgörande. Det ökar förutsättningarna för materiellt riktiga domar och innebär således i många fall ett mer rättssäkert förfarande. Det blir dessutom mer resurseffektivt. När domstolarnas verksamhet bedrivs mer effektivt kan enskildas

berättigade krav att få sin sak prövad inom rimlig tid bättre tillgodoses. Prop. 2021/22:279
Ytterst är detta en fråga om förtroendet för rättsväsendet.

Det finns alltså en rad betydande fördelar med snabbare lagföring. I propositionen lämnas flera förslag för att utveckla och göra lagföringsprocessen mer effektiv.

4.2 En försöksverksamhet med ett snabbförfarande

För att utveckla rättsväsendets förmåga att snabbt utreda och lagföra brott har regeringen beslutat om en försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål. Försöksverksamheten inleddes i norra Stockholm i januari 2018 och har därefter successivt byggts ut och förlängts. Detta är dock inte första gången som det genomförs en försöksverksamhet för att uppnå en snabbare handläggning av brottmål. Under 2004–2008 pågick en sådan försöksverksamhet först i Stockholm city och sedan också i Helsingborg och Uppsala. Försöksverksamheten avsåg mängdbrott. En viktig komponent var den utökade möjligheten att använda förenklad delgivning vid delgivning av stämningsansökan och andra handlingar i brottmål. Inför försöksverksamheten antogs lagen (2004:505) om försöksverksamhet med snabbare handläggning av brottmål som möjliggjorde användandet av förenklad delgivning av stämningsansökan och andra handlingar under förutsättning att tidpunkten för delgivningen av stämningsansökningen inte inföll senare än fem veckor från det att anmälan om brottet upprättades. Möjligheten att använda förenklad delgivning för stämningsansökan och andra handlingar i brottmål generellt permanentades den 1 april 2011 genom ändring av bestämmelsen i 33 kap. 6 § rättegångsbalken, se propositionen Ny delgivningslag (prop. 2009/10:237). Brottsförbyggande rådet genomförde också under våren 2014 ett försöksprojekt för ökad upplärning av mängdbrott i samarbete med Polisen och Åklagarmyndigheten. Försöksprojektet, som kom att kallas Brå-Lean, genomfördes i City polismästar distrikt i Stockholm vid sidoenheten Norrmalm. Arbetsmodellen i försöksprojektet togs fram med utgångspunkt i de brister och problem som hade identifierats i en tidigare rapport som behandlade polisens utredningsarbete med mängdbrott (Brå 2013:20). Fokus var tidiga utredningsinsatser, en aktiv förundersökningsledning och rutiner för återkoppling. Personupplärningen i Brå-Lean ökade från mellan 38 och 39 procent under tidigare år till 46 procent i försöksprojektet, det vill säga en ökning med 7–8 procentenheter, motsvarande en ökning med cirka 20 procent relativt tidigare nivå.

Den nu pågående försöksverksamheten finns i dagsläget i hela polisregion Stockholm och även i delar av övriga sex polisregioner i landet, tillsammans med berörda allmänna åklagarkammare. Försöksverksamheten finns också vid 27 av landets 48 tingsrätter. Syftet med försöksverksamheten är att brott ska kunna utredas och lagföras på kortare tid. Försöksverksamheten bedrivs i samverkan mellan Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården, Rättsmedicinalverket och Domstolsverket. Grunden för försöksverksamheten är en ökad samverkan mellan de berörda myndigheterna och förändrade arbetsmetoder. För Polismyndigheten innebär det att verksamheten ska organiseras så att

Prop. 2021/22:279 utredningen av brott i större utsträckning kan slutföras direkt på brottsplatsen eller kort tid därefter. Polismyndigheten och domstolarna ska också utarbeta samarbetsformer som gör det möjligt att i ett tidigt skede av brottsutredningen informera den misstänkte om när en eventuell huvudförhandling tidigast kan komma att hållas. De brott som omfattas av försöksverksamheten är företrädesvis sådana som kommer till polisens kännedom genom ett ingripande där polisen kommer till brottsplatsen eller på annan plats påträffar den misstänkte.

I försöksverksamheten har också ett tillfälligt regelverk tillämpats som möjliggjort snabbare lagföring i praktiken. Det handlar framför allt om möjligheten till tillgänglighetsdelgivning och utfärdande av strafföreläggandefullmakt (se mer utförligt om detta i avsnitt 7 och 11.2). När tillgänglighetsdelgivning har använts har det varit möjligt att ge besked till den misstänkte om en preliminär tid för huvudförhandling i tingsrätten. Det har möjliggjort en domstolsprövning i nära anslutning till brottet och beskurit möjligheten för den misstänkte att förhindra eller fördröja processen. Samtidigt har den misstänktes rättigheter fortsatt kunnat tillvaratas när det till exempel gäller rätten till offentlig försvarare. Om den misstänkte har erkänt gärningen har han eller hon med en fullmakt för strafföreläggande kunnat lämna ett erkännande direkt som sedan legat till grund för att åklagaren ska utfärda ett strafföreläggande. Den misstänkte har därigenom kunnat lagföras snabbt.

Genom åtgärderna är målsättningen att tiden för utredning och lagföring av brott som ingår i försöksverksamheten bör kunna halveras jämfört med i dag. Försöksverksamheten ska pågå till och med den 31 december 2022. I betänkandet föreslås att försöksverksamheten därefter övergår till en permanent ordning. I propositionen behandlar regeringen de lagstiftningsåtgärder som behövs för att göra detta möjligt. Regeringen avser att i annan ordning återkomma till de ytterligare åtgärder som behövs för att möjliggöra en övergång från försöksverksamhet till en permanent ordning.

5 Tingsrätten ska avgöra vissa brottmål skyndsamt

Regeringens förslag: Om målet avser ett brott som under utredningen av brottet har ingått i ett särskilt snabbförfarande ska tingsrätten avgöra målet skyndsamt, om det inte är olämpligt.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas ett särskilt krav på tingsrätten att regelbundet samverka med berörda myndigheter i frågor om snabbförfarandet.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att det ska införas ett krav på tingsrätten att regelbundet samverka med berörda myndigheter i frågor om snabbförfarandet. Utredningen har också en delvis annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Attunda tingsrätt*, *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, *Domstolsverket*, *Justitie-*

kanslern, Kriminalvården, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Rättsmedicinalverket, Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Södertörns tingsrätt, Växjö tingsrätt och Åklagarmyndigheten, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Tingsrätten ska avgöra ett brottmål skyndsamt när det avser ett brott som ingår i ett särskilt snabbförfarande under utredningen av brottet

För tingsrätterna innebär försöksverksamheten med ett snabbförfarande i brottmål mer effektiva verktyg, framför allt tillgänglighetsdelgivning, och ett ändrat arbetssätt som förenklar och underlättar handläggningen. Handläggningstiderna har kunnat kortas betydligt. Av Brås rapport Snabbare lagföring – Utvärdering av en försöksverksamhet i norra Stockholm (2020:3) framgår att handläggningstiderna i tingsrätt har minskat med 40 procent (s. 62). Av utredningen framgår att detta har stått sig även när snabbförfarandet har byggts ut i landet.

Tingsrätternas förbättrade handläggningstider har krävt att de i någon mån prioriterat mål i snabbförfarandet framför andra mål som inte är brådskande eller ska behandlas med förtur, till exempel för att den misstänkte är häktad. För att de förbättrade handläggningstiderna ska bestå behöver således en prioritering göras även framöver. Utredningen föreslår således att varje tingsrätt ska tillämpa ett snabbförfarande för att skyndsamt avgöra vissa brottmål. I förfarandet ska ingå de brott som har handlagts i ett särskilt snabbförfarande under utredningen av brottet. Att tingsrätterna ska tillämpa ett snabbförfarande innebär enligt utredningen att de ska avgöra målen med skyndsamhet.

Det finns ofta anledning att vara återhållsam med att införa nya skyndsamhetskrav. Även utan ett sådant krav gäller att alla mål ska avgöras så snart som möjligt och inom rimlig tid, se betänkandet Mål och medel – särskilda åtgärder för vissa måltyper i domstol (SOU 2010:44 s. 333). När det gäller snabbförfarandet kan också invändas att detta avser förhållandevis lindrig brottslighet i stora volymer och därför inte bör prioriteras framför viss allvarigare brottslighet. En snabb handläggning innebär dock en rad fördelar. En av dessa är att det skapar större förutsättningar för att varje brott avgörs för sig. Även om detta, som *Attunda tingsrätt* och *Växjö tingsrätt* påpekar, innebär fler mål i domstol är fördelen ur handläggningssynpunkt att hanteringen blir betydligt enklare än om avgörandet dröjer och målet till exempel kompletteras med fler åtal. Det innebär att tingsrätten inte bygger upp balanser av mål vilket är till fördel för verksamheten i stort. En snabb och tydlig reaktion sänder dessutom en viktig signal om att samhället ingriper även mot lindrigare brottslighet. Som påföljdsreglerna är utformade innebär snabbare lagföring många gånger att den som återfaller i brott får en skarpare reaktion på den nya brottsligheten.

Att införa ett skyndsamhetskrav skulle i praktiken inte heller innebära någon större förändring. De flesta tingsrätter i landet deltar i försöksverksamheten som har pågått sedan 2018 och avgör alltså redan mål med den skyndsamhet som förslaget innebär. Den snabba handläggningen fungerar väl. Samtliga remissinstanser – således även berörda tingsrätter – tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. Tingsrätterna håller de tids-

mässiga mål som tillämpas för handläggningen. Av Brås nämnda utvärdering framgår också att trots att antalet brottmål har ökat har det inte gått att se några undanträngningseffekter på tingsrätternas handläggningstider, eftersom dessa inte har ökat för mål utanför försöksverksamheten (s. 73–75). Även Justitiekanslern har granskat försöksverksamheten. Granskningen visar att försöksverksamheten fungerar mycket väl utifrån de frågor som Justitiekanslern har fokuserat på. Trots att snabbförfarandet handlar om skyndsam mängdhantering har även i övrigt grundläggande rättssäkerhetskrav – rörande exempelvis offentlig försvarare, tolk och delgivning av brottsmisstanke – tillgodosetts i de granskade målen och ärendena. Enligt *JO* finns mot denna bakgrund goda skäl att gå vidare och göra denna verksamhet permanent för hela landet.

Avsikten är inte heller att ett skyndsamhetskrav ska införas ensamt. För att ge tingsrätterna förutsättningar att klara en skyndsam hantering lämnar regeringen flera förslag som förenklar handläggningen av brottmål, inte minst att tillgänglighetsdelgivning införs som en permanent ordning, se avsnitt 7.2. Förslaget om ett skyndsamhetskrav måste alltså ses i en helhet.

En invändning mot utredningens förslag skulle kunna vara att eftersom det ligger i tingsrätternas eget intresse att mål avgörs effektivt innebär redan dessa verktyg i sig, till exempel tillgänglighetsdelgivning, ett visst incitament att handlägga målen skyndsamt. Det krävs dock särskilda ansträngningar från tingsrätterna för att målen, som i och för sig ofta är enkla, ska kunna handläggas på ett sådant snabbt och effektivt sätt som sker i försöksverksamheten, särskilt när detta ska bestå över tid. Regeringen bedömer att verktygen i sig inte är tillräckligt för att säkerställa en skyndsam handläggning. Med hänsyn till bland annat detta, och för att tidsvinster som ansträngningar hos polis och åklagare lett till inte ska riskera att gå förlorade under handläggningen i tingsrätt, instämmer regeringen med utredningens uppfattning att det bör införas ett uttryckligt krav på skyndsamhet i hanteringen av dessa mål och ärenden. Det innebär att den skyndsamma hantering som tingsrätterna tillämpar i försöksverksamheten införs som en permanent ordning. På det sättet säkerställs att fördelarna med en snabbare handläggning får genomslag över tid. Utredningens förslag är formulerat så att varje tingsrätt ska tillämpa ett snabbförfarande. Eftersom detta inte tar sikte på något annat än ett krav på skyndsamhet, bör det vara tillräckligt att skyndsamhetskravet anges i bestämmelsen.

Som *Sveriges advokatsamfund* påpekar finns det inte en legaldefinition av vad ett snabbförfarande innebär i den föreslagna regleringen. Regeringen delar samfundets uppfattning att det är viktigt att det för alla inblandade är klart och tydligt vilka brott som hanteras i ett särskilt snabbförfarande, och vilka som inte gör det. Utredningen föreslår att kravet på ett särskilt snabbförfarande under utredningen av brottet ska regleras i förordning. Regeringen avser att återkomma i denna fråga.

När det gäller vad skyndsamhetskravet närmare bör innebära för tingsrätternas handläggning, kan till att börja med konstateras att målsättningen i försöksverksamheten är att tiden från brott till dom ska vara två till sex veckor beroende på om polisutredningen kan slutföras direkt på brottsplatsen eller om ytterligare utredningsåtgärder behövs. Under 2020 uppgick mediantiden till 5,9 veckor. Regeringen instämmer med utredningen i att målsättningen är en rimlig utgångspunkt för handläggningen. Ingen remissinstans invänder mot detta.

För att klara målsättningen krävs i allmänhet att tingsrätten håller huvudförhandling, eller att målet är klart för avgörande utan huvudförhandling och därmed kan avgöras på handlingarna, ungefär två veckor efter delgivning av stämningsansökan. Förutsättningarna att avgöra målet skyndsamt och klara målsättningen påverkas i stor utsträckning av de åtgärder som vidtas under förundersökningen av polis och åklagare, inte minst om den misstänkte får information om tillgänglighetsdelgivning. Målsättningen kommer alltså inte att kunna hållas i samtliga fall.

Om det är olämpligt krävs inte ett skyndsamt avgörande

Som redogjorts för ovan omfattar skyndsamhetskravet brott som under utredningen av brottet har ingått i ett särskilt snabbförfarande. I praktiken kommer det således att vara polisen som avgör vilka brottmål som kommer att omfattas av kravet på en skyndsam handläggning i domstolen. Det måste dock ytterst vara upp till tingsrätten att bestämma hur ett brottmål ska handläggas där. Det säkerställer att varje brottmål hanteras på ett ändamålsenligt sätt och markerar dessutom domstolarnas oberoende från de brottsbekämpande myndigheterna. Regeringen instämmer därför med utredningen i att tingsrätten inte ska behöva avgöra ett brottmål skyndsamt, om det är olämpligt.

Som utredningen framhåller är det dock inte meningen att tingsrätten i varje enskilt fall ska behöva göra en ingående prövning av om det är lämpligt med skyndsamhet. Utgångspunkten är att ett brott som ingår i ett särskilt snabbförfarande under utredningen av brottet också avgörs skyndsamt i tingsrätten. Denna presumtion kan frångås av domstolen om det visar sig vara olämpligt. Det är inte möjligt att uttömmande ange när så kan vara fallet, men karaktären av brottmålet och förutsättningarna för att ett mål kan handläggas snabbt och effektivt är naturligtvis av stor betydelse. För tingsrätten kan det stå klart att brottet aldrig borde ha ingått i ett snabbförfarande, till exempel för att det rör sig om ett grovt brott som redan från början kunde förutses kräva en omfattande och komplicerad utredning. Förhållanden kan också ha ändrats efter att brottmålet inlett hos tingsrätten, till exempel genom att den tilltalade frihetsberövas eller att utredningen i målet blir mer omfattande på grund av ett nytt åtal eller ny bevisning. I fall som dessa kan tingsrätten alltså komma fram till att det är olämpligt att avgöra ett brottmål skyndsamt.

Det bör inte införas ett krav på tingsrätten att regelbundet samverka med berörda myndigheter i frågor om snabbförfarandet

Förutom mer effektiva verktyg och ett ändrat arbetssätt är den tredje och sista delen i försöksverksamheten en djupare och mer strukturerad samverkan på olika nivåer mellan de berörda myndigheterna.

Utredningen föreslår att det ska införas en bestämmelse i rättegångsbalken om att tingsrätten regelbundet ska samverka med berörda myndigheter i frågor om snabbförfarandet. Den samverkan som utredningen avser med sitt förslag bedrivs i försöksverksamheten på lokal nivå mellan framför allt tingsrätter, åklagarkammare, polisområden – i vissa fall även lokalpolisområden – och frivårdskontor. Även Domstolsverket och Rättsmedicinalverket deltar i viss mån. Det handlar inte om ett samarbete med brottsbekämpande ändamål utan, som *Attunda tingsrätt* påpekar, en sam-

verkan kring administrativa frågor, till exempel statistik, rutiner och utvecklingsmöjligheter. Samverkan sker alltså inom ramen för respektive myndighets och domstols självständighet och oberoende, utifrån det gemensamma målet att en prövning ska kunna ske inom två till sex veckor från brottet.

Regeringen kan konstatera att även utan utredningens förslag finns redan vissa allmänna krav om samverkan, bland annat i förvaltningslagen (2017:900), som träffar både förvaltningsmyndigheterna och domstolarna vid handläggning av ärenden respektive förvaltningsärenden och även i annan förvaltningsverksamhet hos dessa. Där ställs krav på att en myndighet inom sitt verksamhetsområde ska samverka med andra myndigheter (1 och 8 §§). Regleringen om myndigheternas samverkan är ett uttryck för intresset av att förvaltningen är effektiv. Det krävs att en myndighet inte ser sin uppgift som strikt isolerad från vad en annan myndighet sysslar med utan att myndigheterna gör vad de kan för att underlätta för varandra, se propositionen En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag (prop. 2016/17:180 s. 70). Även av myndighetsförordningen (2007:515) framgår att en myndighet ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet (6 §).

Det finns alltså redan vissa krav om samverkan som är av betydelse för hur tingsrätterna och övriga myndigheter bör agera gentemot varandra i ett snabbförfarande. Vidare är det regeringens uppfattning att också det föreslagna skyndsamhetskravet i sig förutsätter och ställer krav på att tingsrätterna samverkar med övriga berörda myndigheter kring administrativa frågor som till exempel rutiner. Inte minst för att tillgänglighetsdelgivning ska kunna användas. I försöksverksamheten är det nödvändigt för polis, åklagare och domstol att samverka för att på ett tillförlitligt sätt kunna planera tidsåtgången för de olika momenten under processen, så att polisen får en bättre möjlighet att bedöma tidpunkten för tillgängliggörandet av handlingarna i tingsrätten. Denna samverkan kan många gånger förväntas vara en förutsättning för att tingsrätten ska klara att uppfylla skyndsamhetskravet.

Mot bakgrund av de befintliga kraven på samverkan, och då skyndsamhetskravet för tingsrätterna och verktygen i snabbförfarandet också förutsätter och ställer krav på samverkan, anser regeringen till skillnad från utredningen att det inte bör införas ett särskilt krav på tingsrätten att regelbundet samverka med berörda myndigheter i frågor om snabbförfarandet.

6 Utökade möjligheter att använda förenklad delgivning

6.1 Delgivning i brottmål

När tingsrätten utfärdar stämning i brottmål ska stämningen tillsammans med vissa andra handlingar delges den tilltalade (45 kap. 9 § andra stycket

rättegångsbalken). I delgivningslagen (2010:1932) finns bestämmelser om bland annat vilka delgivningsformer som finns och när delgivning ska anses ha skett. De delgivningssätt som kan användas för delgivning av stämning och andra handlingar i brottmål är vanlig delgivning, stämningsmannadelgivning och förenklad delgivning. I försöksverksamheten används även tillgänglighetsdelgivning (lagen [2018:160] om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål).

Vanlig delgivning innebär att handlingar skickas eller lämnas till den tilltalade (16 § delgivningslagen). Delgivning har skett när den tilltalade har tagit emot handlingarna (18 § första stycket delgivningslagen). Som bevis på att den tilltalade har tagit emot handlingarna begär domstolen att han eller hon ska skicka tillbaka ett delgivningskvitto till domstolen.

Stämningsmannadelgivning innebär att en person som är behörig att utföra sådan delgivning, till exempel en polisman, söker upp den tilltalade och överlämnar handlingarna till honom eller henne. Vägrar den tilltalade att ta emot handlingarna ska de lämnas kvar på platsen om det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna (31 och 32 §§ delgivningslagen).

Vid förenklad delgivning skickas stämning och andra handlingar till den tilltalade och nästkommande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att handlingarna har skickats. Handlingen och kontrollmeddelandet ska skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress (22 och 23 §§ delgivningslagen). Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att handlingarna skickades om kontrollmeddelandet har skickats på föreskrivet sätt och det inte framstår som osannolikt att handlingarna har kommit fram inom denna tid (26 § delgivningslagen). Förenklad delgivning får som utgångspunkt inte användas vid delgivning av en handling som inleder ett förfarande, till exempel en stämning (24 § andra stycket delgivningslagen). En förutsättning för att förenklad delgivning ska få användas för att delge stämning och andra handlingar i brottmål är att den tilltalade har delgetts information vid ett personligt sammanträffande med en åklagare, polisman eller annan särskilt föreskriven tjänsteman om att delgivningssättet kan komma att användas. Det får inte heller ha gått mer än tio veckor från det att informationen lämnades till dess att handlingarna skickas (33 kap. 6 § rättegångsbalken).

Användningen av förenklad delgivning kan förhindras av delgivningslagens allmänna bestämmelser. Delgivning får inte ske på ett sätt som är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet (4 § andra stycket delgivningslagen).

6.2 Tidsfristen för förenklad delgivning i brottmål ska förlängas

Regeringens förslag: Den tilltalade ska kunna delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än sex månader sedan information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten lämnades.

Regeringens bedömning: Användningen av förenklad delgivning när den tilltalade har delgetts information under förundersökningen om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten bör inte begränsas till när handläggningen av åtalet i tingsrätten inleds.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att tidsfristen ska förlängas till ett år och att användningen av förenklad delgivning när den tilltalade har delgetts information under förundersökningen om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten ska begränsas till när handläggningen av åtalet i tingsrätten inleds.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna, bland annat *Ekobrottsmyndigheten, Kriminalvården, Kustbevakningen, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Skatteverket, Solna tingsrätt, Svea hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Säkerhetspolisen, Södertörns tingsrätt, Tullverket, Växjö tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Attunda tingsrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Justitiekanslern och *Stockholms tingsrätt* invänder mot en förlängning till ett helt år. Enligt *Attunda tingsrätt* och *Stockholms tingsrätt* bör en förlängning till sex månader vara tillräckligt.

Hovrätten över Skåne och Blekinge och *Stockholms tingsrätt* ifrågasätter att användningen av förenklad delgivning begränsas till när handläggningen av åtalet inleds.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Förenklad delgivning är resursbesparande för domstolarna eftersom det inte kräver någon administration när det gäller att till exempel bevaka bekräftelse på mottagen delgivning. Delgivningssättet underlättar också kontakterna med en krets som i många fall har ett bristande intresse av att låta sig delges. Med hänsyn till fördelarna med förenklad delgivning har delgivningssättet kontinuerligt utvecklats för att kunna tillämpas i fler fall. Tidsfristen för förenklad delgivning i brottmål ändrades 2014 från sex veckor till nuvarande tio veckor. Syftet var att motverka att handläggningen av brottmål drar ut på tiden och att huvudförhandlingar ställs in, se propositionen *Åtgärder för att hantera stora brottmål och inställda förhandlingar* (prop. 2013/14:170 s. 31–35).

Den genomsnittliga genomströmningstiden hos Polismyndigheten för ärenden som redovisas till åklagare är relativt lång sett till möjligheten att använda förenklad delgivning i tingsrätten. Endast ett fåtal brottskategorier avslutas inom tio veckor. De flesta brottskategorierna överstiger tio veckor med stor marginal (se Polismyndighetens årsredovisning 2021 s. 217). Det krav som gäller för polisen är att information om förenklad delgivning ska delges vid det första förhörstillfället med den som är skäligen misstänkt (3 § andra stycket Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om information om förenklad delgivning enligt 33 kap. 6 § andra stycket rättegångsbalken, PMFS 2017:5, FAP 261-2). Mot bakgrund av detta, och då handläggningstiden hos åklagare och tingsrätt tillkommer och påverkar möjligheten att hålla sig inom tioveckorsfristen, kan för-

enkla delgivning inte användas i den utsträckning som vore önskvärd med tanke på de fördelar som delgivningssättet innebär. För att öka möjligheten att använda förenklad delgivning föreslår utredningen därför att tidsfristen för förenklad delgivning i ett brottmål ska förlängas från nuvarande tio veckor till ett år.

Regeringen delar utredningens uppfattning att det finns skäl att förlänga tidsfristen. Det skulle öka förutsättningarna att delge tilltalade stämningsansökan och andra handlingar i ett brottmål och därmed möjliggöra snabbare lagföring. Ingen remissinstans invänder mot att tidsfristen förlängs. Däremot är flera remissinstanser, med hänvisning till bland annat rättssäkerhetsintresset, kritiska till en förlängning till ett helt år. *Attundatingsrätt* och *Stockholms tingsrätt* anser att en förlängning till sex månader bör vara tillräckligt. Även *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Justitiekanslern* anser att en kortare tidsfrist bör övervägas.

Avgörande för vilken längre tidsfrist som bör väljas är hur länge det är rimligt att kräva att den misstänkte håller sig underrättad i åtalsfrågan. Intresseavvägningen står alltså mellan rättsväsendets möjlighet att effektivt delge handlingar i brottmål och den enskildes besvär av att behöva vara tillgänglig för delgivning under en längre tid.

När det gäller intresset av effektivitet kan konstateras att en förlängning till sex månader skulle täcka in genomsnittstiden hos polisen för de flesta brottskategorierna. Även med beaktande av att handläggningstiden hos åklagare och tingsrätt tillkommer, gör regeringen därför bedömningen att redan en förlängning till sex månader i stället för ett år bör vara tillräckligt för att uppnå utredningens syfte att förenklad delgivning ska kunna tillämpas i fler fall. En kortare tid än sex månader, vilket ingen remissinstans förordar, skulle däremot sett till genomsnittstiden hos polisen innebära en risk för att förenklad delgivning inte kan användas i den utsträckning och i de fall som vore önskvärd, till exempel vid våldsbrott och övriga brott mot person. Regeringen instämmer således med bland andra *Attundatingsrätt* och *Stockholms tingsrätt* att en förlängning till sex månader framstår som väl avvägt för att rättsväsendet ska ha möjlighet att effektivt delge handlingar i brottmål.

Enligt regeringen är det också rimligt att kräva att den enskilde behöver vara tillgänglig för förenklad delgivning under sex månader. Här kan särskilt uppmärksammas att det i brottmålsprocessen inte alltid finns en fast gräns för hur lång tid det får gå från det att information om förenklad delgivning lämnas till dess att delgivningssättet tillämpas. Någon sådan tidsfrist finns inte vid förenklad delgivning under förundersökningen och inte heller i tingsrätten efter att den tilltalade har delgetts informationen där. Det är alltså bara när information om förenklad delgivning delges under förundersökningen för att kunna inleda ett brottmålsförfarande i tingsrätt som det finns en tidsgräns. Från den misstänktes perspektiv framstår dock lagföringsprocessen ofta som en enda process, även om olika aktörer är inblandade. Med tanke på detta framstår det inte som orimligt att delgivningsmottagaren ska kunna förvänta sig att ta emot handlingar under sex månader.

En tidsfrist på sex månader lever enligt regeringen även upp till kraven på en rättvis rättegång enligt artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och 2 kap. 11 § andra stycket regeringsformen. JO delar denna upp-

fattning och tillägger att risken för att en rättegång drar ut på tiden så att förfarandet kommer i konflikt med rätten till en rättegång inom skäligen tid minskar om problemen med delgivning elimineras. Utökade möjligheter att använda förenklad delgivning kan således förväntas bidra till att minska risken för en sådan konflikt. I kombination med den prövning som ska göras av om delgivning är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet innebär även en sådan tidsfrist att det säkerställs att förenklad delgivning med den tilltalade sker på ett rättssäkert sätt (se 4 § andra stycket delgivningslagen). Sammantaget anser regeringen att tidsfristen som reglerar när förenklad delgivning kan användas för stämning och andra handlingar i ett brottmål bör förlängas från nuvarande tio veckor till sex månader sedan det att information lämnades till den tilltalade om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten.

En förlängning av tidsfristen blir tillämplig även vid tingsrättens delgivning av handlingar i mål om undanröjande av skyddstillsyn. Det beror på att regleringen om förenklad delgivning i dessa fall hänvisar till den som gäller för brottmål (33 kap. 6 § andra stycket och 6 a § rättegångsbalken). När möjligheten att använda förenklad delgivning i mål om undanröjande av skyddstillsyn infördes gjordes bedömningen att samma krav i fråga om bland annat tidsfrister bör gälla även för dessa mål, se propositionen Genomförande av barnrättsdirektivet och några andra straffprocessuella frågor (prop. 2018/19:71 s. 32). Det finns enligt regeringen inte anledning att se annorlunda på frågan nu. Regeringens förslag att förenklad delgivning även ska kunna användas i mål om undanröjande av villkorlig dom innebär att den förlängda tidsfristen blir tillämplig även i dessa fall (se avsnitt 6.4)

Utredningen föreslår vidare att användningen av förenklad delgivning när den tilltalade har delgetts information under förundersökningen om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten ska begränsas till när handläggningen av åtalet i tingsrätten inleds. Enligt utredningen innebär dess förslag om förlängning av tidsfristen till ett år att tingsrätten i vissa fall kommer att låta bli att delge den tilltalade ny information om förenklad delgivning och i stället grunda sin möjlighet att använda detta delgivningssätt på informationen som har lämnats under förundersökningen. Utredningen anser att detta skulle göra det otydligt för den tilltalade vad som gäller i fråga om användningen av förenklad delgivning i tingsrätten.

Som framgår av utredningen delger tingsrätten i dagsläget nästan alltid den tilltalade ny information om förenklad delgivning med den första försändelsen, även om sådan information har lämnats under förundersökningen. Detta görs för att säkerställa att förenklad delgivning kan användas under hela handläggningen i tingsrätten. Vid den mer begränsade förlängning av tidsfristen som regeringen föreslår kan det förväntas att tingsrätten även fortsättningsvis kommer att göra det för att säkerställa att förenklad delgivning kan användas under hela målets handläggning. Det behövs alltså, på samma sätt som i dag, inte finnas en begränsning till när handläggningen av åtalet inleds för att uppnå detta. Regeringen delar också *Hovrätten över Skåne och Blekinges* och *Stockholms tingsrätts* uppfattning att det inte är tillräckligt tydligt vad utredningen menar ligger i denna formulering. Utredningens förslag riskerar således att leda till svårigheter och en oenhetlig tillämpning vid tingsrätternas hantering av förenklad del-

givning. Mot denna bakgrund saknas enligt regeringen skäl att begränsa användningen av förenklad delgivning när den tilltalade har delgetts information under förundersökningen om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten till när handläggningen av åtalet i tingsrätten inleds.

Prop. 2021/22:279

6.3 Kretsen som får delge information om förenklad delgivning ska utvidgas

Regeringens förslag: Information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten för att delge den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål ska få delges av en anställd vid en brottsbekämpande myndighet som den myndigheten har utsett.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Ekobrottsmyndigheten*, *Justitiekanslern*, *Kustbevakningen*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Skatteverket*, *Sveriges advokatsamfund*, *Säkerhetspolisen*, *Tullverket* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller in-vänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten får delges av en åklagare, en polisman, en tulltjänsteman eller en tjänsteman vid Kustbevakningen. Sådan information får också delges av en annan anställd än en polisman vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett (33 kap. 6 § andra och tredje stycket rättegångsbalken). Syftet med begränsningen av kretsen som får delge information är att minimera risken att den misstänkte missuppfattar vad förenklad delgivning innebär, se propositionen *Utlökade befogenheter för civilanställda inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten* (prop. 2013/14:232 s. 30).

Utredningen föreslår att kretsen av andra anställda ska utvidgas till att omfatta alla brottsbekämpande myndigheter, dvs. inte bara andra anställda vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. På samma sätt som gäller för Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten föreslås att det endast ska gälla anställda som myndigheten har utsett. Syftet med utredningens förslag är att täcka in bland annat Skatteverkets skattebrottsutredare.

Utvidgningen till andra anställda vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten än polismän skedde för att täcka in civilanställda utredare som arbetar inom utredningsverksamheten. Det påpekades att trots att det i många fall är de civilanställda utredarna som till exempel håller förhör med den misstänkte, så var de beroende av att en polisman tillkallades för att delge den misstänkte informationen om förenklad delgivning. I de fall det inte fanns någon polisman att tillgå kunde förfarandet med förenklad delgivning inte användas (se prop. 2013/14:232 s. 30). I samma lagstiftningsärende lyfte Skatteverket frågan om skattebrottsutredare ska ges möjlighet att delge information om förenklad delgivning. Enligt Skatteverket skulle detta kunna leda till ökad

Prop. 2021/22:279 effektivitet. I det lagstiftningsärendet fanns dock inte underlag att överväga en sådan möjlighet (se prop. 2013/14:232 s. 31).

Bristen att den som håller ett förhör inte kan delge information om förenklad delgivning är aktuell även när det gäller Skatteverket, som också bedriver brottsbekämpande verksamhet beträffande vissa brott. Som huvudregel är det åklagaren som leder förundersökningen och anlitar biträde av Skatteverket i dessa fall. Även om Skatteverket har begränsade befogenheter i vissa avseenden, framför allt när det gäller möjligheten att verkställa straffprocessuella tvångsmedel, kan de i övrigt vidta utredningsåtgärder av skiftande slag, se propositionen Skattemyndigheternas medverkan i brottsutredningar, m.m. (prop. 1997/98:10 s. 26–29 och 46–52, se även 1–5 §§ lagen [1997:1024] om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet). En vanlig åtgärd är att hålla förhör med den misstänkte. Det är i regel Skatteverkets skattebrottsutredare som håller förhören. Trots att skattebrottsutredaren håller förhöret måste dock, på samma sätt som alltså påpekades i lagstiftningsärendet då civilanställda inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten fick utökade befogenheter, någon annan behörig tillkallas för att delge information om förenklad delgivning. I de fall det inte finns någon behörig person att tillgå som kan delge informationen, vilket är normalfallet när det är fråga om förhör hos Skatteverket, kan förfarandet med förenklad delgivning inte användas för delgivning av stämning och andra handlingar i tingsrätten. Det finns således starka skäl för att även låta anställda vid Skatteverket få delge information om sådan delgivning.

Utredningen föreslår dock inte bara en utvidgning till anställda vid Skatteverket, utan till anställda vid en brottsbekämpande myndighet i allmänhet. Med brottsbekämpande myndighet avses Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket, Kustbevakningen och Skatteverket, se till exempel propositionen Utökade möjligheter att använda tidiga förhör (prop. 2020/21:209 s. 63). Förslaget innebär således att andra anställda än åklagare vid Åklagarmyndigheten, tulltjänstemän vid Tullverket och tjänstemän vid Kustbevakningen, får delge information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten. Det kan möjliggöra för att förenklad delgivning används i fler fall, även om det stora behovet av att lämna information om förenklad delgivning även fortsättningsvis bedöms finnas hos anställda inom utredningsverksamheten. Även i andra sammanhang har möjligheten för anställda vid de brottsbekämpande myndigheterna att vidta olika åtgärder utvidgats på senare tid. Exempelvis är det numera möjligt för anställda vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten eller Tullverket som myndigheten har utsett att granska försändelser som häktade med restriktioner skickar och tar emot (25 § häktesförordningen [2010:2011]). Utredningens förslag att utvidga kretsen som får delge information om förenklad delgivning ligger i linje med detta. Utredningens förslag innebär även att det kommer att tydliggöras att civilanställda vid Säkerhetspolisen får delge informationen, vilket inte framgår direkt av den befintliga regleringen om förenklad delgivning (23 kap. 3 § tredje stycket och 33 kap. 6 § tredje stycket rättegångsbalken).

När det är fråga om att utvidga kretsen som får delge information om förenklad delgivning på detta sätt måste beaktas att det ur rättssäkerhetssynpunkt är angeläget att minimera risken för att informationen miss-

förstås. I likhet med vad som i den nuvarande ordningen gäller för civilanställda vid Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten bör således, vilket utredningen också föreslår, gälla att det måste vara en anställd som myndigheten har utsett. Regeringens uppfattning är att det på motsvarande sätt som när det gäller civilanställda inom Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten, även finns andra anställda inom de brottsbekämpande myndigheterna med tillräcklig kompetens för att lämna information om delgivningssättet med bibehållna krav på en hög rätts-säkerhet.

Konstruktionen innebär att myndigheterna i sina respektive arbetsordningar eller på annat sätt kan peka ut vilka anställda som får lämna information om förenklad delgivning. På så sätt kan bland annat enhetlighet när det gäller vilka kompetenskrav som ska ställas säkerställas. Det blir de brottsbekämpande myndigheternas uppgift att genom utbildningsinsatser försäkra sig om att det finns goda kunskaper om förfarandet hos de som ska svara för att delge informationen. Även efter en utvidgning av kretsen får alltså risken för att en misstänkt missuppfattar informationen anses som liten.

Sammanfattningsvis instämmer regeringen med utredningen i att information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten för att delge den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål bör få delges av en anställd vid en brottsbekämpande myndighet som den myndigheten har utsett.

6.4 Förenklad delgivning ska kunna användas i ett mål om undanröjande av villkorlig dom

Regeringens förslag: Bestämmelserna om förenklad delgivning av stämning och andra handlingar i ett brottmål i tingsrätten ska även gälla handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom.

Regeringens bedömning: Användningen av förenklad delgivning i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn bör inte begränsas till när handläggningen av talan om undanröjande i tingsrätten inleds.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att användningen av förenklad delgivning i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn ska begränsas till när handläggningen av talan om undanröjande i tingsrätten inleds.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Ekobrottsmyndigheten*, *Kriminalvården*, *Luleå tingsrätt*, *Malmö tingsrätt*, *Norrköpings tingsrätt*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Solna tingsrätt*, *Svea hovrätt*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges Domareförbund*, *Södertörns tingsrätt*, *Växjö tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Förenklad delgivning kan användas i tingsrätten för att delge handlingar i ett mål om undanröjande av skyddstillsyn, om information om detta har delgetts den dömde personligen av en anställd inom Kriminalvården med anledning av

myndighetens beslut att begära att åklagare för talan om att skyddstillsynen ska undanröjas (33 kap. 6 a § rättegångsbalken). Denna möjlighet infördes eftersom det fanns ett behov av att effektivisera delgivningsförfarandet i dessa ärenden (se prop. 2018/19:71 s. 31). Utredningen föreslår att samma möjlighet ska införas för att delge handlingar i mål om undanröjande av en villkorlig dom.

Förutsättningarna för att undanröja en villkorlig dom och en skyddstillsyn överensstämmer i huvudsak. Det handlar om att den dömde inte gör det som följer av den villkorliga domen eller skyddstillsynen (27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § brottsbalken). En vanlig typ av misskötsamhet är att den dömde inte genomför den samhällstjänst som en villkorlig dom eller en skyddstillsyn har förenats med. Det kan leda till att påföljden undanröjs och att en annan påföljd bestäms för brottet. En talan om undanröjande av villkorlig dom och skyddstillsyn väcks av åklagare (27 kap. 6 § och 28 kap. 8 § brottsbalken). Kriminalvården är initiativtagare till detta (28 kap. 8 § brottsbalken och 1 kap. 3 § förordningen [1998:642] om verkställighet av frivårdspåföljder). En talan om undanröjande av en villkorlig dom föregås alltså, på samma sätt som en talan om undanröjande av en skyddstillsyn, av ett beslut av Kriminalvården. Det skulle därmed vara möjligt för en anställd inom Kriminalvården att delge information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten med anledning även av myndighetens beslut att anmäla till åklagare att den villkorliga domen ska undanröjas.

Det har betydelse för förtroendet för rättsväsendet att utdömda påföljder verkställs och att misskötsamhet leder till snabba konsekvenser. Det är därför viktigt att delgivningsförfarandet i ett mål om undanröjande är effektivt och tillförlitligt, oavsett om det handlar om en villkorlig dom eller en skyddstillsyn. Mot bakgrund av detta, och då det inte finns någon anledning att göra skillnad på handläggningen av ett undanröjande av dessa påföljder, instämmer regeringen med utredningen i att förenklad delgivning bör kunna användas i tingsrätten för delgivning av handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom.

På motsvarande sätt som när det gäller förenklad delgivning av stämning och andra handlingar i ett brottmål i tingsrätten, bör inte heller i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn möjligheterna att använda förenklad delgivning begränsas till när handläggningen av talan om undanröjande i tingsrätten inleds (se avsnitt 6.2).

6.5 Information om förenklad delgivning ska kunna delges genom ljud- och bildöverföring

Regeringens förslag: Information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten för att delge den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål eller den dömde handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn, ska kunna delges genom ljud- och bildöverföring.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Ekobrottsmyndigheten*, *Justitiekanslern*, *Kustbevakningen*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Skatteverket*, *Sveriges advokatsamfund*, *Säkerhetspolisen*, *Tullverket* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Informationen om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten för att delge den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål, ska delges vid ett personligt sammanträffande (33 kap. 6 § andra stycket rättegångsbalken). Syftet med detta är att det inte ska finnas någon risk för missförstånd om vad förenklad delgivning innebär (se prop. 2009/10:237 s. 149). I det personliga mötet finns möjlighet att ställa följdfrågor och rätta ut oklarheter. Den tjänsteman som delger informationen får också en möjlighet att förvissa sig om att den berörda personen har förstått vad som kan förväntas av honom eller henne.

Brottsbekämpande myndigheter håller i allt större utsträckning förhör och har andra kontakter med bland annat den misstänkte genom ljud- och bildöverföring. Det finns lösningar som gör det möjligt att med egen dator, mobiltelefon eller surfplatta delta i ett videosamtal med myndigheten. Att kunna ha kontakt på distans underlättar för parter och andra förhörs personer. Det ger också de brottsbekämpande myndigheterna bättre förutsättningar att genomföra en resurseffektiv utredning och hantering.

När fler förhör och andra kontakter sker på distans finns inte samma förutsättningar för de brottsbekämpande myndigheterna att delge information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten, eftersom detta förutsätter ett personligt sammanträffande. Det är viktigt att förenklad delgivning även fortsättningsvis kan användas i så många fall som möjligt, samtidigt som de nya möjligheter som teknik- och samhällsutvecklingen medför tas tillvara. Regeringen instämmer således med utredningen i att information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten för att delge den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål även bör kunna delges genom ljud- och bildöverföring. Risken för missuppfattningar kan minimeras vid delgivning av informationen på ett sådant sätt lika väl som vid ett personligt sammanträffande.

Även när det gäller att delge den dömde handlingar i ett mål om undanröjande av skyddstillsyn, ska information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten delges personligen (33 kap. 6 a § rättegångsbalken). När möjligheten att använda förenklad delgivning infördes för dessa mål, angavs att samma krav på personligt sammanträffande bör gälla som vid delgivning av stämning och andra handlingar i ett brottmål (se prop. 2018/19:71 s. 31). Det finns ingen anledning att se annorlunda på frågan nu. Således bör information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten för att delge den dömde handlingar i ett mål om undanröjande av skyddstillsyn även kunna delges genom ljud- och bildöverföring. Eftersom det föreslås att förenklad delgivning ska kunna användas i ett mål om undanröjande av villkorlig dom bör informationen kunna delges genom ljud- och bildöverföring även i sådana fall (se avsnitt 6.4).

6.6 Kontrollmeddelande behöver inte skickas om handlingen har skickats elektroniskt

Regeringens förslag: Ett kontrollmeddelande ska inte behöva skickas om handlingen som ska delges med förenklad delgivning skickas elektroniskt.

Om ett kontrollmeddelande skickas, ska det skickas till samma adress som handlingen som ska delges. Att kontrollmeddelandet ska ha skickats på föreskrivet sätt för att förenklad delgivning ska ha skett, ska alltså bara gälla när ett sådant skickas.

Utredningens förslag överensstämmer med i huvudsak med regeringens. Utredningen lämnar inget förslag om att kravet att kontrollmeddelandet ska ha skickats på föreskrivet sätt för att förenklad delgivning ska ha skett, gäller när ett sådant behövs.

Remissinstanserna: Nästan samtliga remissinstanser, bland annat *Attunda tingsrätt, Förvaltningsrätten i Stockholm, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Justitiekanslern, Kammarrätten i Jönköping, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Myndigheten för digital förvaltning, Norrköpings tingsrätt, Riksdagens ombudsmän (JO), Solna tingsrätt, Svea hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Södertörns tingsrätt* och *Växjö*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. *Stockholms tingsrätt* anser att det kan vara motiverat att skicka ett kontrollmeddelande även om handlingen skickats elektroniskt.

Skälen för regeringens förslag: Förenklad delgivning sker genom att handlingen som ska delges skickas till delgivningsmottagaren och att det närmast följande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats (22 § delgivningslagen). Handlingen och kontrollmeddelandet ska som utgångspunkt skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress (23 § första stycket delgivningslagen). Bestämmelsen är teknikneutral och hindrar inte att handlingen eller kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagaren på annat sätt än med post, till exempel e-post (se prop. 2009/10:237 s. 137).

Även om förenklad delgivning är teknikneutralt är det tydligt att konstruktionen med ett kontrollmeddelande utgår från en tanke om postgång. I postgången finns alltid risken att en försändelse av någon anledning försvinner eller fördröjs. Däremot är risken att två av varandra oberoende försändelser som skickas olika dagar försvinner eller fördröjs inte lika stor. På det sättet minimeras risken för att delgivningsmottagaren delges utan att få faktisk möjlighet att ta del av delgivningshandlingarna.

Om en handling skickas på elektronisk väg ökar egentligen inte sannolikheten för att delgivningsmottagaren får del av den bara för att det skickas två försändelser med någon dags mellanrum. I stället är det andra felkällor som har betydelse, till exempel att adress, nummer eller filter är felaktiga eller inaktuella eller att formateringen är felaktig. Det finns alltså inte några tekniska skäl som motiverar att ett kontrollmeddelande skickas i dessa situationer och det ökar inte tillförlitligheten av att meddelandet kommer fram. Dessutom kan krävas att delgivningsmottagaren har anvisat myndigheten att skicka handlingar på elektronisk väg, exempelvis till en viss e-postadress, för att det ska vara möjligt att låta bli att skicka ett

kontrollmeddelande (jfr prop. 2009/10:237 s. 137, 242 och 243). I dessa fall får delgivningsmottagaren anses väl medveten om att det kan förväntas att handlingar kommer att skickas till den aktuella e-postadressen. Till skillnad från *Stockholms tingsrätt* anser regeringen därför, i likhet med utredningen, att ett kontrollmeddelande inte bör behöva skickas om handlingen som ska delges med förenklad delgivning har skickats elektroniskt. Att en handling skickas elektroniskt innebär att den skickas med till exempel e-post eller sms (se prop. 2009/10:237 s. 238). Den avsändande myndigheten kan fortfarande behöva ta ställning till om det med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen kommit fram inom delgivningstiden i dessa fall (26 § delgivningslagen). Det skulle kunna vara fallet till exempel om avsändaren får ett felmeddelande om att handlingen inte har kommit fram (jfr prop. 2009/10:237 s. 244–245).

Eftersom ett kontrollmeddelande inte längre kommer att skickas i alla situationer, måste följdändringar göras så att det framgår att reglering om kontrollmeddelande vid förenklad delgivning endast gäller när ett sådant behövs. En följdändring behöver, som utredningen föreslår, göras i 23 § delgivningslagen. Utöver utredningens förslag anser regeringen att en följdändring även behöver göras i 26 § delgivningslagen.

6.7 Förenklad delgivning med Mina meddelanden

Regeringens bedömning: Det bör inte införas särskilda bestämmelser om förenklad delgivning med en mottagare som är ansluten till en allmän infrastruktur för säkra elektroniska försändelser, det vill säga Mina meddelanden.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det ska införas särskilda bestämmelser om förenklad delgivning med en mottagare som är ansluten till Mina meddelanden.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna, bland annat *Attunda tingsrätt*, *Förvaltningsrätten i Stockholm*, *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Integritetsskyddsmyndigheten*, *Justitiekanslern*, *Kammarrätten i Jönköping*, *Myndigheten för digital förvaltning*, *Riksdagens ombudsmän (JO)* och *Sveriges advokatsamfund*, tillstyrker eller invänder inte mot utredningens förslag. Enligt *Domstolsverket* innebär en anslutning till Mina meddelanden en omfattande it-utveckling, som medför en stor utvecklingskostnad för Sveriges Domstolar som måste prioriteras mot andra utvecklingsinsatser. Även *Tullverket* framhåller att förslaget kräver it-utveckling, och att storleken av kostnaderna är beroende av hur stora förändringar i it-systemen som krävs.

Skälen för regeringens bedömning: Vid förenklad delgivning ska handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress (23 § första stycket delgivningslagen). Med senast kända adress avses den adress som delgivningsmottagaren har anvisat eller, om så inte har skett, den adress som tidigare har använts i målet eller ärendet (se prop. 2009/10:237 s. 242 och 243). Om delgivningsmottagarens senast kända adress inte kan användas får handlingen och

Prop. 2021/22:279 kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens folkbokföringsadress om en sådan adress finns och skiljer sig från den som använts tidigare (23 § andra stycket delgivningslagen).

Bestämmelserna om vart handlingen ska skickas är teknikneutrala (se prop. 2009/10:237 s. 137). De utesluter således inte handlingar som skickas med en allmän infrastruktur för säkra elektroniska försändelser, det vill säga Mina meddelanden. Mina meddelanden är en gemensam digital lösning som gör det möjligt för enskilda att ta emot meddelanden från myndigheter som är anslutna till tjänsten i en säker digital brevlåda i stället för försändelser i pappersform. Myndigheten för digital förvaltning ansvarar för att tillhandahålla infrastrukturen och beslutar om de krav och villkor som gäller för att få ansluta till infrastrukturen, se förordningen (2018:357) om myndighetsgemensam infrastruktur för säkra elektroniska försändelser.

Även om bestämmelserna är teknikneutrala är det enligt utredningen inte troligt att delgivningsmottagaren aktivt skulle anvisa en myndighet att skicka handlingar med Mina meddelanden. När det gäller vart handlingen ska skickas anser utredningen därför att det behöver införas en särskild ordning för de fall som delgivningsmottagaren är ansluten till Mina meddelanden.

Utredningen föreslår således att om delgivningsmottagaren är ansluten till Mina meddelanden ska handlingen få skickas på det sättet om inte delgivningsmottagaren har motsatt sig det. Det ska alltså inte som i andra fall förutsättas att delgivningsmottagaren anvisar myndigheten att skicka handlingen på det sättet, utan så länge delgivningsmottagaren är ansluten till Mina meddelanden får handlingen alltid skickas där. Detta även om delgivningsmottagaren i och för sig har en känd adress eller en folkbokföringsadress som tidigare har använts i delgivningsärendet. Vidare innebär utredningens förslag att det inte heller ska krävas att delgivningsmottagaren informeras om att förenklad delgivning i det aktuella fallet kommer att ske med Mina meddelanden.

Utredningens uttalade avsikt med förslaget är att Mina meddelanden blir ett primärt kommunikationssätt för förenklad delgivning. Regeringen instämmer i uppfattningen att det finns ett stort värde i att eftersträva kommunikation på elektronisk väg. Mot bakgrund av att det inte finns något övergripande krav på privatpersoner att ansluta till Mina meddelanden eller att bevaka handlingar som skickas på det sättet, framstår dock utredningens förslag om en särskild författningsreglering kring detta och de krav som detta innebär för den enskilde som en omfattande förändring. Som framhölls när den nuvarande delgivningslagen infördes är också en av utgångspunkterna för förenklad delgivning att parten i stor utsträckning just ska kunna välja vart handlingen ska skickas (se prop. 2009/10:237 s. 137).

En annan sak som regeringen anser måste beaktas i detta sammanhang är att domstolarna, som är några av de som skulle kunna ha störst nytta av utredningens förslag, inte är anslutna till tjänsten. Till skillnad från utredningen anser *Domstolsverket* att det rör sig om en omfattande it-utveckling. Domstolsverket bedömer därför att anslutningen till Mina meddelanden medför en stor utvecklingskostnad för Sveriges Domstolar och att sådant utvecklingsarbete måste prioriteras mot andra utvecklingsinsatser. Det framstår alltså inte som att en anslutning till Mina

meddelanden är något som skulle kunna ske i närtid, i vart fall inte utan att prioriteras mot annat utvecklingsarbete. Även *Tullverket* framhåller att förslaget kräver it-utveckling, och att storleken av kostnaderna är beroende av hur stora förändringar i it-systemen som krävs.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att det i nuläget inte finns förutsättningar för utredningens förslag. Det bör därför inte införas särskilda bestämmelser om förenklad delgivning med en mottagare som är ansluten till Mina meddelanden.

7 Tillgänglighetsdelgivning

7.1 Tillgänglighetsdelgivning i försöksverksamheten

I den pågående försöksverksamheten med ett snabbförfarande är utgångspunkten att brott, förutom att utredas snabbare, ska kunna prövas i tingsrätten inom kortare tid. En handläggningsåtgärd som påverkar genomströmningstiden i tingsrätten är delgivning. Under tiden som delgivning sker vidtas ofta inga åtgärder i målet. För att möjliggöra ett fungerande snabbförfarande introducerades därför tillgänglighetsdelgivning som ett nytt delgivningssätt att på försök användas i snabbförfarandet för att delge den tilltalade stämning och andra handlingar på ett enklare och snabbare sätt, se propositionen Tillgänglighetsdelgivning – försök med ett nytt delgivningssätt för snabbare handläggning av brottmål (prop. 2017/18:67 s. 8).

Tillgänglighetsdelgivning regleras i lagen (2018:19) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål. Delgivningssättet innebär att delgivning sker genom att stämning och andra handlingar i ett brottmål hålls tillgängliga vid en viss tingsrätt från och med en i förväg bestämd tidpunkt (2 § nämnd lag). Förutsättningarna för delgivning är att den tilltalade vid ett personligt sammanträffande med polisman eller åklagare ska ha delgetts information om dels att delgivningssättet kan komma att användas, dels från och med vilken tidpunkt och vid vilken tingsrätt handlingarna kommer att hållas tillgängliga (3 §). Delgivningstidpunkten inträder, dvs. delgivning har skett, när handlingarna har gjorts tillgängliga vid den tidpunkt och den tingsrätt som den tilltalade har fått information om (4 §). Detta gäller oavsett om delgivningsmottagaren faktiskt fått del av handlingarna eller inte. I förarbetena till försöksverksamheten uttalas att det i viss mån ökade kravet på att tilltalade medverkar aktivt till delgivningen får anses rimligt. Det gäller särskilt i en process som är avsedd att gå snabbare (se prop. 2017/18:67 s. 9). Utvecklingen med ett ökat ansvar för den som ska delges ligger dessutom i linje med vad regeringen uttalade i samband med att den nu gällande delgivningslagen infördes (se prop. 2009/10:237 s. 92–93). Handlingarna skickas dessutom till delgivningsmottagaren på det sätt som han eller hon har efterfrågat, dvs. antingen med post eller på elektronisk väg (se 8 § förordningen [2017:1028] om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott). Det är dock inget krav för att tillgänglighetsdelgivning ska kunna

användas utan en serviceåtgärd för att förbättra delgivningsmottagarens möjligheter att i praktiken få del av handlingarna.

Tillgänglighetsdelgivning innebär en avvikelse från vad som gäller för delgivning av handlingar i brottmål och får endast användas vid de tingsrätter som regeringen bestämmer (1 § samma lag). Möjligheten för tingsrätterna att använda tillgänglighetsdelgivning har successivt utökats av regeringen och för närvarande får delgivningssättet användas vid 27 av landets 48 tingsrätter (se 2 och 6 §§ samma förordning). Försöksförfattningarna som möjliggör tillgänglighetsdelgivning är tidsbegränsade till utgången av 2022.

Försöksverksamheten med snabbare lagföring och tillgänglighetsdelgivning har utvärderats av Brottsförebyggande rådet (Brå). Av utvärderingen framgår att tillgänglighetsdelgivning har använts i stor utsträckning och att användandet av delgivningssättet har haft en stor effekt på handläggningstiderna. Den totala handläggningstiden från registrerad misstanke till avslut har i genomsnitt legat mellan 35 och 40 dagar, vilket innebär att den har mer än halverats. Handläggningstiden har minskat med 57 procent hos polis, 77 procent hos åklagare och 40 procent hos tingsrätt. Cirka två tredjedelar av den minskade handläggningstiden inom tingsrätterna kan enligt Brå tillskrivas tillgänglighetsdelgivning, som har använts i över 80 procent av fallen som nått dit. Att effekten är så stor är enligt Brå inte förvånande, eftersom det som huvudsakligen skiljer sig i handläggningen mellan snabbspårsärendena och de övriga är just användningen av tillgänglighetsdelgivning (jfr Brå rapport 2020:3 s. 49–55 och 61–65). Av utredningen framgår att tillgänglighetsdelgivning även fortsättningsvis har använts i stor omfattning och har en avgörande betydelse för hur snabbt ett brottmål kan handläggas. Under 2020 användes tillgänglighetsdelgivning i 91 procent av de mål inom försöksverksamheten som nådde tingsrätten, alltså i större omfattning än tidigare. Handläggningstiden från brott till avgörande i tingsrätt var 5,7 veckor där tillgänglighetsdelgivning användes jämfört med 10 veckor där delgivningssättet inte användes.

Utöver att Brå har utvärderat försöksverksamheten har verksamheten granskats av Justitiekanslern (JK), främst ur ett rättssäkerhetsperspektiv (JK:s beslut den 24 juni 2020, dnr 7012-19-2.4.2). Enligt JK framstår tillgänglighetsdelgivning som ett rättssäkert och effektivt verktyg för att minska genomströmningstiderna i tingsrätten. JK konstaterar även att grundläggande rättssäkerhetskrav har tillgodosetts trots att det handlar om skyndsam mängdhantering.

7.2 Tillgänglighetsdelgivning som en permanent ordning

7.2.1 Hur tillgänglighetsdelgivning går till och i vilka fall det får användas

Regeringens förslag: Tillgänglighetsdelgivning ska få ske genom att handlingen som ska delges hålls tillgänglig hos en myndighet antingen omedelbart eller från och med en i förväg bestämd tidpunkt.

Tillgänglighetsdelgivning ska få användas för att delge

- den misstänkte en underrättelse om slutförd förundersökning,
- den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål, och
- den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn.

Regeringens bedömning: Tillgänglighetsdelgivning bör inte få ske genom att handlingen som ska delges hålls tillgänglig på en annan plats som myndigheten beslutar.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att tillgänglighetsdelgivning ska få ske genom att handlingen som ska delges hålls tillgänglig på en annan plats som myndigheten beslutar.

Remissinstanserna: Nästan samtliga remissinstanser, bland annat *Attunda tingsrätt, Ekobrottsmyndigheten, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Justitiekanslern, Kustbevakningen, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Skatteverket, Solna tingsrätt, Svea hovrätt, Sveriges Domareförbund, Säkerhetspolisen, Södertörns tingsrätt, Tullverket, Växjö tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. *Sveriges advokatsamfund* är tveksamt till att handlingar ska kunna hållas tillgängliga omedelbart.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Tillgänglighetsdelgivning bör införas som en permanent ordning

Tillgänglighetsdelgivning är en central del i försöksverksamheten. Tillgänglighetsdelgivning medför att delgivningsförfarandet inte innehåller några inslag av passiv tid och att delgivning kan ske i princip direkt när åklagaren väckt åtal och tingsrätten utfärdat stämning. Att den tilltalade inte behöver medverka aktivt för att bli delgiven möjliggör för att annars svårdelgivna personer i större utsträckning kan delges. Med en delgivning som sker genom att handlingar hålls tillgängliga vid tingsrätten från en i förväg bestämd tidpunkt blir delgivningsprocessen således kort i jämförelse med befintliga delgivningssätt, vilket är en förutsättning när målsättningen i snabbförfarandet är att brott ska kunna utredas och prövas i domstol inom två till sex veckor (se avsnitt 5). Tillgänglighetsdelgivning innebär alltså flera handlägningsmässiga fördelar och är en förutsättning för ett permanent snabbförfarande i brottmål. Att tillgängliggörandet bestäms till en viss tidpunkt leder också till en ökad förutsebarhet för den enskilde och gör det lättare för denne att bevaka delgivningen än vad som är fallet vid till exempel förenklad delgivning, där det inte på samma sätt är klart precis vid vilken tidpunkt som handlingarna kommer att skickas.

Utredningen föreslår att tillgänglighetsdelgivning motsvarande vad som tillämpas i försöksverksamheten ska införas som en permanent ordning. Brås utvärdering, Justitiekanslerns granskning och utredningens bedömning ger samstämmigt stöd för att användningen av tillgänglighetsdelgivning vid delgivning av stämningsansökningar och andra handlingar i brottmål kan leda till effektivitetsvinster utan att detta går ut över rättssäkerheten. Regeringen instämmer därför i utredningens förslag att den tillgänglighetsdelgivning som tillämpas på försök i snabbförfarandet

Prop. 2021/22:279 bör införas som en permanent ordning. Som *Norrköpings tingsrätt* konstaterar kommer tillgänglighetsdelgivning att medföra att färre förhandlingar behöver ställas in på grund av bristande delgivning och att tingsrätterna besparas det aktiva arbetet att delge personer som är kallade till domstolen. Det leder till kortare handläggningstider.

Regeringen anser alltså att det bör införas en permanent reglering som motsvarar den som gäller i försöksverksamheten. Det innebär bland annat att tillgänglighetsdelgivning bör få användas för att delge den tilltalade stämning och andra handlingar i brottmål genom att en handling hålls tillgänglig från och med en i förväg bestämd tidpunkt (jfr 2 § lagen [2018:160] om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål). Som exempel på andra handlingar kan nämnas stämningsansökan, kallelse till huvudförhandling och information om förenklad delgivning (jfr 1 § andra stycket delgivningslagen och se prop. 2009/10:237 s. 270).

Därutöver föreslår utredningen att tillämpningsområdet för tillgänglighetsdelgivning bör utvidgas på olika sätt. Tillgänglighetsdelgivning bör enligt utredningen få användas för att delge dels den misstänkte en underrättelse om slutförd förundersökning, dels den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn. Utredningen föreslår även att tillgänglighetsdelgivning ska kunna ske genom att en handling hålls tillgänglig omedelbart. Regeringen övergår nu till att behandla dessa förslag.

Tillgänglighetsdelgivning för att delge den misstänkte en underrättelse om slutförd förundersökning

När undersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig ska den misstänkte och försvararen underrättas om att de har rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen och att begära att förundersökningen kompletteras, s.k. slutunderrättelse (jfr 23 kap. 18 a § första stycket rättegångsbalken). Slutunderrättelsen kan lämnas såväl muntligen som skriftligen. En skriftlig slutunderrättelse ska delges den misstänkte om det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader för brottet (jfr 12 b § förundersökningskungörelsen [1947:948]). I försöksverksamheten gäller att en skriftlig underrättelse kan skickas formlost, dvs. utan krav på delgivning, för brott med upp till fängelse tre år i straffskalan (jfr 4 § förordningen [2017:1028] om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott). Utredningen föreslår att en motsvarande reglering ska införas på förordningsnivå som en del av ett permanent snabbförfarande.

Innan slutunderrättelse av förundersökningen har skett får något åtal inte beslutas (jfr 23 kap. 18 a § första stycket rättegångsbalken). När slutunderrättelsen inte kan skickas formlost utan behöver delges kan därför delgivningssvårigheter leda till att processen försenas och att lagföringen försvåras. Det kan var fallet för att den misstänkte till exempel medvetet håller sig undan, eller för att han eller hon saknar en fast bostad eller annars lever en oordnad tillvaro så att förenklad delgivning inte kan tillämpas. För att uppnå snabbare lagföring är det av stor vikt att processen inte stannar upp i samband med slutunderrättelsen. Utredningen föreslår därför att tillämpningsområdet för tillgänglighetsdelgivning utvidgas så att delgivningssättet ska få användas även för att delge den misstänkte en slut-

underrättelse. Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag. Att kunna använda tillgänglighetsdelgivning även i samband med slutunderrättelse av förundersökningen skulle effektivisera hanteringen med sådana underrättelser och skapar förutsättningar att på ett enkelt sätt delge dessa.

Det finns inte heller några särskilda praktiska svårigheter att få tillfälle att delge misstänkta information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas i detta skede. Information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas för att delge slutunderrättelsen av förundersökningen bör kunna lämnas samtidigt som den misstänkte får information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas i brottmålet. Att vid detta tillfälle delges information om tillgänglighetsdelgivning av både slutunderrättelsen och stämning och andra handlingar i brottmålet ger den misstänkte en tydligare överblick av de olika stegen i processen och kan således vara till fördel även för denne.

Utredningens förslag i den här delen innebär att förutsättningarna och begränsningarna som i övrigt gäller för tillgänglighetsdelgivning, bland annat beträffande vilken informationen som lämnas och vilken krets som får göra det, är desamma som när tillgänglighetsdelgivning används i brottmål. Eftersom skillnaden alltså bara är att delgivningssättet används i ett annat skede för en annan slags handling, finns inte heller när det gäller tillgänglighetsdelgivning för att delge den misstänkte en slutunderrättelse skäl att tro att effektivitetsvinsterna skulle gå ut över rättssäkerheten. Regeringen instämmer därför med utredningen i att tillgänglighetsdelgivning även bör få användas för att delge den misstänkte en slutunderrättelse.

Tillgänglighetsdelgivning för att delge den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn

Om en person som har dömts till villkorlig dom eller skyddstillsyn missköter sig och därmed inte gör det som gäller för honom eller henne enligt påföljden, kan det bli aktuellt att undanröja den villkorliga domen eller skyddstillsynen och bestämma en annan påföljd för brottet. Kriminalvården kan anmäla eller begära att påföljden ska undanröjas hos åklagare. Åklagaren för sedan talan om undanröjande i domstol (jfr 27 kap. 6 § och 28 kap. 8 och 9 §§ brottsbalken samt 1 kap. 3 § förordningen [1998:642] om verkställighet av frivårdspåföljder).

Både villkorlig dom och skyddstillsyn är alternativ till fängelse (jfr 27 kap. 1 § och 28 kap. 1 § brottsbalken). Påföljderna innebär således ett förtroende för den dömda. För att det ansvar som anföretros den dömda inte ska bli illusoriskt måste upprepad misskötsamhet få konsekvenser. Eftersom misskötsamheten ofta beror på fortsatt missbruk eller återfall i brottslighet förutsätts också ett snabbt ingripande. Ytterst handlar det om förtroendet för rättsväsendet att utdömda påföljder verkställs. Att kunna handlägga mål om undanröjande av villkorlig dom och skyddstillsyn snabbt är därför viktigt. En effektiv handläggning förutsätter att tingsrätten kan få den som blir föremål för en talan om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn delgiven bland annat kallelse till förhandling.

För att underlätta delgivningen och således effektivisera handläggningen är det sedan 2019 möjligt för tingsrätten att använda förenklad del-

Prop. 2021/22:279 givning för att delge den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av skyddstillsyn (jfr 33 kap. 6 a § rättegångsbalken och även prop. 2018/19:71 s. 31). Som framgår av avsnitt 6.4 föreslås möjligheten att använda förenklad delgivning utvidgas till att också kunna användas i ett mål om undanröjande av villkorlig dom.

I de fall som förenklad delgivning kan användas innebär det att delgivningsförfarandet blir effektivt. Förenklad delgivning förutsätter dock att den dömda har en fast adress eller ett annat sätt ta emot handlingar. Eftersom de som blir aktuella för ett undanröjande ofta är brottsaktiva personer och personer med missbruk, som inte sällan lever i en oordnad tillvaro, kan det vara svårt att använda förenklad delgivning för att delge dem handlingar. När förenklad delgivning inte kan användas, och mottagaren inte heller medverkar aktivt för att låta sig delges genom till exempel vanlig delgivning, kan det leda till att prövningen av om påföljden ska undanröjas förhindras. Utredningen föreslår därför att tillämpningsområdet för tillgänglighetsdelgivning ska utvidgas så att delgivningssättet får användas även för att delge den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn. Samtliga remissinstanser tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Regeringen ställer sig bakom utredningens förslag. Eftersom tillgänglighetsdelgivning inte förutsätter att mottagaren medverkar aktivt i delgivningsprocessen eller ens har en känd postadress, kan den dömda delges handlingar och målet om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn därmed i vissa fall avgöras även om den dömda inte går att få tag på under handläggningen i tingsrätten. Tillgänglighetsdelgivning kan alltså förväntas lösa de delgivningssvårigheter som ofta uppstår i sådana här mål, vilket möjliggör för en snabb prövning av misskötsamheten.

Det är förhållandevis enkelt för Kriminalvården, som är den myndighet som framför allt har kontakt med den dömda, att överblicka förfarandet och tidsåtgången för de olika momenten inför en talan i tingsrätt om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn, vilket är en förutsättning för att kunna lämna korrekt information så att delgivningssättet kan tillämpas av tingsrätten i dessa fall. När Kriminalvården överväger att anmäla eller begära att en skyddstillsyn eller villkorlig dom ska undanröjas genomförs en utredning som sedan redovisas till åklagaren. Åklagarens prövning är relativt summarisk. När Kriminalvården väl begär ett undanröjande av en skyddstillsyn eller villkorlig dom finns därför normalt sett inget behov av någon ytterligare utredning av saken. Kriminalvården kan därför inte förväntas ha några större svårigheter att förutse och lämna korrekt information om den kommande delgivningstidpunkten i tingsrätten.

Utredningen föreslår att samma förutsättningar och begränsningar som gäller för tillgänglighetsdelgivning av stämning och andra handlingar i brottmål ska gälla vid delgivning av handlingar i mål om undanröjande av påföljd. Eftersom skillnaden alltså bara är att delgivningssättet används i ett annat skede för en annan slags handling, bör kraven på rättssäkerhet således anses uppfyllda även i förhållande till de effektivitetsvinster som antas uppstå i dessa fall. Att utredningens förslag i denna del även innebär att en anställd inom Kriminalvården bör få lämna information om tillgänglighetsdelgivning, om den anställda utsetts av myndigheten att få göra detta, förändrar inte bedömningen.

Sammantaget anser regeringen att tillgänglighetsdelgivning även bör få användas för att delge den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn. Handlingarna i ett sådant mål kan vara, förutom den handling som inleder förfarandet i domstolen, till exempel bevisning, kallelse och information om förenklad delgivning (jfr 1 § andra stycket delgivningslagen och även prop. 2009/10:237 s. 270).

Tillgänglighetsdelgivning genom att en handling hålls tillgänglig omedelbart

Den tillgänglighetsdelgivning som tillämpas i försöksverksamheten, och som nu föreslås införas som en permanent ordning, avser handlingar som ännu inte har tagits fram och som således kommer att finnas tillgängliga först vid en tidpunkt längre fram. Finns handlingen redan och är klar att delges används däremot inte tillgänglighetsdelgivning. Det kan till exempel vara en stämning som redan finns hos en tingsrätt men som inte kan delges den tilltalade.

Det kan uppstå stora svårigheter för tingsrätten att delge handlingar som redan finns där i de fall som förenklad delgivning inte kan tillämpas och mottagaren inte i ett tidigare skede har fått information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att tillämpas för dessa handlingar. Inte minst kan dessa svårigheter uppstå när det är fråga om brottsaktiva personer som ofta saknar postadress eller annars är svåra att få tag på, dvs. i fall där det är särskilt angeläget att handläggningen inte drar ut på tiden. Tingsrätten är i sådana fall ofta hänvisad till att använda sig av stämningsmannadelgivning. Det innebär stora kostnader för domstolarna. Det är inte heller säkert att delgivningen lyckas, eftersom stämningsmannen kan ha svårt att hitta personen. Handläggningen riskerar därmed att dra ut på tiden och en eventuell lagföring försvåras, eftersom ett brottmål inte kan avslutas innan delgivning har skett.

Samtidigt som det ofta är svårt för bland annat tingsrätterna att nå brottsaktiva personer för delgivning har polisen inte sällan kontakt med dem i olika sammanhang. Det kan handla om att de förekommer i situationer som kontrolleras av polisen eller att de begår nya brott som polisen ingriper mot. Trots dessa direkta kontakter och att polisen har vetskap om att personen de har kontakt med eftersöks för delgivning, finns i praktiken ingen möjlighet att delge handlingen. Detta eftersom handlingen inte är åtkomlig för polisen i dessa situationer och det saknas lagliga förutsättningar att hålla kvar en person i avvaktan på att försöka få tag på handlingen och överlämna den.

Att inte kunna delge handlingar som redan finns tillgängliga och således är klara att delges när den som söks för delgivning ändå, men i ett annat sammanhang, har kontakt med polisen – som också ofta är den som har i uppdrag att utföra stämningsmannadelgivningen – är en brist i den nuvarande ordningen. För att komma till rätta med detta föreslår utredningen att tillämpningsområdet för tillgänglighetsdelgivning ska utvidgas så att tillgänglighetsdelgivning ska få ske genom att en handling hålls tillgänglig omedelbart, s.k. omedelbar tillgänglighetsdelgivning. Det innebär att tillgänglighetsdelgivning kan användas för att delge en handling som redan är tillgänglig hos en myndighet när mottagaren sammanträffar med till exempel polisen och får information om

delgivningssättet och att handlingen finns där. Ett exempel är att en tingsrätt utan framgång har försökt att nå den tilltalade för delgivning av stämning, och därför har uppdragit åt en stämningsman hos polisen att delge handlingen. Om den tilltalade påträffas vid till exempel en trafikkontroll innebär utredningens förslag att det finns möjlighet för polisen att i efterlysningsregistret se att denne eftersöks för delgivning och direkt på platsen lämna information om att stämningen finns hos tingsrätten och således är omedelbart tillgänglig där. Genom de åtgärder som görs direkt på plats, dvs. att den eftersökte får information om omedelbar tillgänglighetsdelgivning, kan denne alltså betraktas som delgiven oavsett om han eller hon väljer att ta del av handlingen eller inte. Ansvar för att ta del av handlingen läggs alltså på den enskilde, på samma sätt som vid tillgänglighetsdelgivning i den form som tillämpas i försöksverksamheten och som föreslås ska införas permanent.

Regeringen anser att omedelbar tillgänglighetsdelgivning skulle vara ett resurseffektivt sätt att delge brottsaktiva personer som är svåra att få tag på. Det skulle också innebära en lösning på de omfattande och långdragna delgivningssvårigheter som ofta kan uppstå i domstol i dessa fall. Åtgärden gör det således svårare att undandra sig delgivning och därmed att förhindra eller fördröja att saken kan prövas i domstol. Det leder i sin tur till snabbare lagföring, vilket är viktigt inte minst när det är fråga om brottsaktiva personer. Att som vid omedelbar tillgänglighetsdelgivning göra så mycket som möjligt av det tillfälle då polisen sammanträffar med den misstänkte, stämmer också överens med grundtanken som försöksverksamheten bygger på och som nu föreslås permanentas.

Enligt utredningen bör omedelbar tillgänglighetsdelgivning få användas för delgivning av samma slags handlingar som vid tillgänglighetsdelgivning av handlingar som finns tillgängliga först vid en tidpunkt längre fram, dvs. en slutunderrättelse, stämning och andra handlingar i ett brottmål och handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn. Omedelbar tillgänglighetsdelgivning är endast en anpassning av den form av tillgänglighetsdelgivningen som avser handlingar som kommer att finnas tillgängliga först vid en tidpunkt längre fram. Konstruktionen i övrigt vad gäller till exempel förutsättningar och begränsningar för att delgivningssättet ska få tillämpas är desamma. Det är alltså fortfarande fråga om ett och samma delgivningssätt. Enligt regeringen finns det finns därför inte något skäl till att inte båda dessa former av tillgänglighetsdelgivning ska få användas för delgivning av samma slags handlingar, som dessutom avser en kategori av handlingar där ett effektivt delgivningsförfarande och en snabb hantering får sägas vara särskilt angeläget.

Att låta redan tillgängliga handlingar i ett brottmål och ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn omfattas av tillgänglighetsdelgivning, innebär att även hovrätterna och Högsta domstolen kan tillämpa delgivningssättet efter att ett sådant mål har överklagats dit. Det kan till exempel handla om ett överklagande som en hovrätt inte lyckas delge motparten. På samma sätt som i exemplet med stämningen kan då en polisman som sammanträffar med personen i något sammanhang se i efterlysningsregistret att denne eftersöks för delgivning och direkt på platsen lämna information om att överklagandet finns hos hovrätten och således är omedelbart tillgänglig där. Enligt regeringen vore

det till stor fördel om tillgänglighetsdelgivning kan användas för att nå svårdelgivna personer även i överrätterna. I annat fall finns risken för att en snabb och effektiv handläggning fram till dess stannar upp och att den slutliga lagföringen därmed fördröjs. Med en möjlighet att använda tillgänglighetsdelgivning i överrätterna skulle detta kunna undvikas och således öka möjligheteten att brottmål och mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn får en totalt sett snabb hantering.

När det gäller slutunderrättelsen är det sällan något problem att delge denna även utan omedelbar tillgänglighetsdelgivning. I vart fall så länge som förundersökningen leds av eller handläggs med biträde av Polismyndigheten och också en polisman påträffar den misstänkte. I vissa fall kan dock den misstänkte påträffas av en annan brottsbekämpande myndighet, till exempel Kustbevakningen eller Tullverket. I sådana fall kan dessa myndigheter genom att lämna information om omedelbar tillgänglighetsdelgivning se till att den misstänkte delges slutunderrättelsen i polisens förundersökning. Det kan också handla om den omvända situationen, alltså att polismannen lämnar information om omedelbar tillgänglighetsdelgivning av slutunderrättelsen i en förundersökning som leds eller handläggs med biträde av Kustbevakningen eller Tullverket. Här tjänar omedelbar tillgänglighetsdelgivning alltså ett verkningsfullt syfte och kan bidra till att förhindra att processen stannar upp i samband med slutunderrättelsen.

Även om omedelbar tillgänglighetsdelgivning innebär ytterligare effektivitetsvinster saknas skäl att tro att dessa skulle gå ut över rättssäkerheten. Det är fortfarande fråga om tillgänglighetsdelgivning genom att samma handlingar hålls tillgängliga. Skillnaden är att handlingarna hålls tillgängliga vid olika tidpunkter. Förutsättningarna och begränsningarna i övrigt, bland annat vad gäller formen för hur information lämnas och vilken krets som får göra det, är alltså desamma oavsett vilken slags tillgänglighetsdelgivning det är fråga om.

När en handling är tillgänglig omedelbart behöver mottagaren få en viss tid på sig efter att informationen om delgivningssättet har lämnats, för att i praktiken kunna få tag på handlingen innan delgivning anses ha skett. Regeringen föreslår därför en senare delgivningstidpunkt jämfört med vad som tillämpas i försöksverksamheten, som endast avser handlingar som finns tillgängliga vid en tidpunkt längre fram i tiden, se avsnitt 7.2.3. Att senarelägga delgivningstidpunkten stärker mottagarens rättsäkerhet i förhållande till det.

Sveriges advokatsamfund är tveksamt till att handlingar ska kunna hållas tillgängliga omedelbart och framhåller vikten av att mottagaren i så fall får skriftlig information om tillgänglighetsdelgivningen och handlingens karaktär. Utredningen föreslår att det i förordning ska regleras att vid ett personligt sammanträffande ska delgivningsmottagaren få skriftlig information om tillgänglighetsdelgivning, och när det är fråga om omedelbar tillgänglighetsdelgivning även en kortfattad information om vad handlingen avser. Regeringen instämmer i att det är viktigt att informationen om tillgänglighetsdelgivning är tydlig och anser att detta gäller oavsett vilken form av tillgänglighetsdelgivning det är fråga om. Som framhölls när tillgänglighetsdelgivning infördes på försök bör en tydlig och uttömmande information kunna åstadkommas genom att informationen lämnas såväl muntligt som skriftligt. Om skriftlig information lämnas till den

misstänkte kan detta dels göra det lättare för honom eller henne att ta till sig informationen, dels bidra till att informationen kan kontrolleras i efterhand. Skriftlig information kan också översättas till andra språk än svenska (se prop. 2017/18:67 s. 13). Polismyndigheten har utfärdat föreskrifter och allmänna råd för försöksverksamheten där det regleras bland annat att informationen ska lämnas skriftligen (se 3 § Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om information i försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott, PMFS 2020:15, FAP 619-1). Utredningens förslag är alltså i överensstämmelse med vad som gäller i försöksverksamheten. Det bör härutöver framhållas att de generella rättssäkerhetsgarantier som gäller i brottmålsprocessen, till exempel rätten till försvar eller skäligt rådrum, inte påverkas av den nya delgivningsformen.

Sammantaget anser regeringen att tillgänglighetsdelgivning bör få ske även genom att en handling hålls tillgänglig omedelbart. En myndighet, till exempel en tingsrätt, som håller en viss handling tillgänglig omedelbart, måste således i enlighet med utredningens förslag vara beredd på att tillhandahålla handlingen hos sig direkt efter att mottagaren har delgetts information om detta i samband med att denne påträffas av till exempel en polisman. Det kan inte innebära några svårigheter, eftersom en förutsättning för omedelbar tillgänglighetsdelgivning är att handlingen redan finns tillgänglig hos myndigheten. Här kan också uppmärksammas att utredningen föreslår att det i förordning ska regleras att den som ombesörjt en delgivningsåtgärd ska anmäla till delgivande myndighet att delgivning har skett. Eftersom myndigheten kan ha stängt när informationen om omedelbar tillgänglighetsdelgivning lämnas, föreslår regeringen att delgivning tidigast ska ha skett den tredje arbetsdagen efter det att delgivningsmottagaren har delgetts information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas (se avsnitt 7.2.3).

Till skillnad från utredningen anser regeringen inte att en myndighet, vilket innefattar både domstolar och förvaltningsmyndigheter, som vill delge en handling genom tillgänglighetsdelgivning ska få besluta att hålla denna tillgänglig på en annan plats än hos sig själv. Regeringen kan inte se att det finns något behov av detta. Det är tvärtom rimligt att en myndighet som vill delge en handling, till exempel en tingsrätt som vill delge en stämning, också håller denna tillgänglig hos sig själv. Detta oavsett om det är fråga om tillgänglighetsdelgivning som sker omedelbart eller från och med en i förväg bestämd tidpunkt. Att hålla handlingen tillgänglig på en annan plats komplicerar förfarandet i onödan och riskerar att leda att mottagaren missuppfattar detta. Tillgänglighetsdelgivning bör således inte få ske genom att handlingen som ska delges hålls tillgänglig på en annan plats som myndigheten beslutar.

7.2.2 Förutsättningarna för att få använda tillgänglighetsdelgivning

Regeringens förslag: Delgivning enligt delgivningslagen ska även kunna ske genom delgivningssättet tillgänglighetsdelgivning.

Tillgänglighetsdelgivning ska få användas av en myndighet i de fall som särskilt anges i lag, om delgivningsmottagaren vid ett personligt sammanträffande eller genom ljud- och bildöverföring har delgetts in-

formation om att sådan delgivning kan komma att användas samt information om från vilken tidpunkt och på vilken plats handlingen kommer att hållas tillgänglig.

Information om tillgänglighetsdelgivning ska få delges av en åklagare, en polisman, en tulltjänsteman, en kustbevakningstjänsteman eller en annan anställd vid en brottsbekämpande myndighet som myndigheten har utsett. I ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn ska informationen även få delges av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att anmäla till åklagare, eller begära att åklagare för talan om, att påföljden ska undanröjas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Nästan samtliga remissinstanser, bland annat *Attunda tingsrätt, Ekobrottsmyndigheten, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Justitiekanslern, Kustbevakningen, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Skatteverket, Solna tingsrätt, Svea hovrätt, Sveriges Domareförbund, Säkerhetspolisen, Södertörns tingsrätt, Tullverket, Växjö tingsrätt och Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. *Stockholms tingsrätt* konstaterar att övriga delgivningssätt inte begränsas till att få användas i de fall som särskilt anges i lag.

Skälen för regeringens förslag

På samma sätt som i försöksverksamheten förutsätts att mottagaren får information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas

Tillgänglighetsdelgivning motsvarande vad som tillämpas på försök i snabbförfarandet bör alltså, som anges ovan, införas som en permanent ordning (se avsnitt 7.2.1). Det innebär bland annat att en förutsättning för att få använda tillgänglighetsdelgivning är att delgivningsmottagaren har delgetts information om att sådan delgivning kan komma att användas samt information om från vilken tidpunkt och på vilken plats handlingen kommer att hållas tillgänglig (jfr 3 § första stycket lagen [2018:160] om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål). Genom informationen säkerställs att delgivningsmottagaren får vetskap om de särskilda regler för delgivning som delgivningssättet innebär, vilket är avgörande för delgivningsmottagarens möjlighet att kunna bevaka delgivningen och tillvarata sin rätt.

När det gäller kraven på den information som ska lämnas för att tillgänglighetsdelgivning ska få användas bör mottagaren, på samma sätt som gäller i försöksverksamheten, delges information om från vilken tidpunkt och på vilken plats handlingen kommer att hållas tillgänglig. Tidpunkten bör anges med datum och klockslag. Vid omedelbar tillgänglighetsdelgivning kan tidpunkten vara densamma som när informationen lämnas. Det bör vidare krävas att informationen om när och var tillgängliggörandet ska ske delges samtidigt som informationen om att delgivningssättet kan komma att användas. Om det visar sig att den angivna tidpunkten för tillgängliggörandet inte kan hållas är det angeläget att mottagaren så snart som möjligt underrättas om detta, för att han eller hon inte längre ska behöva bevaka tillgängliggörandet. Det bör dock inte vara

Prop. 2021/22:279 möjligt att formlost ändra till exempel tidpunkten för tillgängliggörandet, exempelvis genom att skicka information till mottagaren eller kontakta denne per telefon. För att åstadkomma en ändring av tid eller plats för tillgänglighetsdelgivning måste den misstänkte således på nytt delges information om tillgänglighetsdelgivning (jfr prop. 2017/18:67 s. 11).

Som *Justitiekanslern* och *Solna tingsrätt* framhåller är det viktigt att informationen som lämnas dokumenteras på ett tydligt sätt för att det inte i efterhand ska kunna uppstå osäkerhet om det finns förutsättningar att tillämpa delgivningssättet. Polismyndigheten har i detta syfte utfärdat föreskrifter och allmänna råd för försöksverksamheten där det regleras närmare bland annat hur dokumentation av tillgänglighetsdelgivning ska göras och hur formen för lämnandet av information närmare ska gå till (se 3 § Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om information i försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott, PMFS 2020:15, FAP 619-1).

En bredare krets får lämna information om tillgänglighetsdelgivning

I försöksverksamheten gäller att informationen om tillgänglighetsdelgivning ska delges av en åklagare eller en polisman eller någon annan anställd vid Polismyndigheten som myndigheten har utsett (jfr 3 § andra stycket lagen [2018:160] om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål). Ett syfte med att begränsa kretsen som får delge information är att minimera risken att mottagaren missuppfattar vad delgivningssättet innebär.

Utredningen föreslår att kretsen som får delge information om tillgänglighetsdelgivning ska utvidgas till att även omfatta en tulltjänsteman, en kustbevakningstjänsteman eller en anställd vid en brottsbekämpande myndighet som myndigheten har utsett. I ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn föreslår utredningen att informationen även ska få delges av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att begära att åklagare för talan om att för talan om att påföljden ska undanröjas. Detta stämmer överens med den utvidgade krets av tjänstemän som regeringen föreslår ska få delge information om förenklad delgivning (se avsnitt 6.3).

I försöksverksamheten är den krets som får lämna information om tillgänglighetsdelgivning begränsad till bland annat en polisman. Eftersom verksamheten endast avser stämning och andra handlingar i ett brottmål där arbetssättet innebär att det är just polisen som har kontakt med den misstänkte och lämnar informationen är denna begränsade krets fullt tillräcklig. Som framgår av avsnitt 7.2.1 föreslår regeringen dock att tillgänglighetsdelgivning nu ska kunna användas även för andra handlingar än stämningar och andra handlingar i brottmål och dessutom för sådana handlingar som finns tillgängliga omedelbart. I dessa fall kommer även andra brottsbekämpande myndigheter än Polismyndigheten att ha kontakt med personer i olika sammanhang där de har behov av att lämna information om tillgänglighetsdelgivning för att delgivningssättet ska kunna tillämpas. Det kan handla om till exempel Kustbevakningen och Tullverket. När det gäller handlingar i mål om undanröjande av skyddstillsyn och villkorlig dom finns det behov av att, på samma sätt som när det är fråga om förenklad delgivning, även låta anställda vid

Kriminalvården lämna sådan information. Det är naturligt eftersom det är en sådan anställd som har kontakt med den dömd i ett inledande skede innan en talan om undanröjande i domstol. Utvidgningen till omedelbar tillgänglighetsdelgivning innebär att även andra än anställda vid Kriminalvården kan ha behov av att informera den dömd om tillgänglighetsdelgivning. Det kan till exempel vara fallet när en polisman i något sammanhang påträffar en dömd person som en tingsrätt har svårt att delge en talan om undanröjande av en påföljd. Genom att polismannen informerar om att handlingen finns omedelbart tillgänglig hos tingsrätten kan den dömd delges denna. För att säkerställa att tillgänglighetsdelgivning kan tillämpas i så många ärenden som möjligt anser regeringen således att kretsen som får delge information om tillgänglighetsdelgivning bör utvidgas till att även omfatta en tulltjänsteman, en kustbevakningstjänsteman eller en anställd vid en brottsbekämpande myndighet som myndigheten har utsett. I ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn bör kretsen även utvidgas till anställda inom Kriminalvården.

Som framgår ovan överensstämmer alltså den krets som föreslås kunna lämna information om tillgänglighetsdelgivning med den utvidgade krets av tjänstemän som regeringen föreslår ska få delge information om förenklad delgivning. På samma sätt som har redogjorts för i det sammanhanget finns inte heller i fråga om tillgänglighetsdelgivning skäl att tro annat än att det finns anställda inom de aktuella myndigheterna med tillräcklig kompetens för att lämna information om delgivningssättet med bibehållna krav på en hög rättssäkerhet. Även efter en utvidgning av kretsen får alltså risken för att en misstänkt missuppfattar informationen anses som liten.

Information om tillgänglighetsdelgivning ska få lämnas även genom ljud- och bildöverföring

I försöksverksamheten gäller att informationen om tillgänglighetsdelgivning endast får delges vid ett personligt sammanträffande (jfr 3 § andra stycket lagen [2018:160] om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål). Sedan regleringen infördes har det dock blivit vanligare att brottsbekämpande myndigheter och andra myndigheter håller förhör och har andra kontakter med till exempel misstänkta genom ljud- och bildöverföring. Det finns därför ett behov av att kunna delge information om tillgänglighetsdelgivning även vid en sådan kontakt. När tillämpningsområdet för tillgänglighetsdelgivning föreslås att utvidgas och innefatta kontakter med fler myndigheter än vad som är fallet i försöksverksamheten, kan det förväntas uppkomma ännu fler situationer där det vore fördelaktigt att kunna delge information om tillgänglighetsdelgivning genom ljud- och bildöverföring. Det skulle möjliggöra för att använda tillgänglighetsdelgivning i så många ärenden som möjligt.

När kravet på personligt sammanträffande vid information om tillgänglighetsdelgivning infördes motiverades detta med att det är vad som gäller för förenklad delgivning och att det säkerställer att den misstänkte inte riskerar att missuppfatta vad tillgänglighetsdelgivning innebär eller hur den fortsatta processen kommer att gå till (jfr prop. 2017/18:67 s. 11). Den motiveringen är inte lika relevant längre, eftersom regeringen

Prop. 2021/22:279 föreslår att information om förenklad delgivning i fortsättningen ska få delges även genom ljud- och bildöverföring (se avsnitt 6.5). Dessutom är det så att kretsen som föreslås kunna lämna information om tillgänglighetsdelgivning överensstämmer med den utvidgade krets av tjänstemän som föreslås att få delge information om förenklad delgivning (se avsnitt 6.3). Enligt regeringen finns det inte någon anledning att göra skillnad på det sätt som en myndighet får delge information, beroende på om det är fråga om förenklad delgivning eller tillgänglighetsdelgivning. Risken för missuppfattningar kan minimeras i båda fallen oavsett om informationen lämnas vid ett personligt sammanträffande eller genom ljud- och bildöverföring.

Sammantaget instämmer regeringen i utredningens förslag om att information om tillgänglighetsdelgivning ska få delges även genom ljud- och bildöverföring.

De allmänna förutsättningarna enligt delgivningslagen

Utöver de särskilda förutsättningarna för att tillgänglighetsdelgivning ska få användas måste också de allmänna förutsättningarna enligt delgivningslagen vara uppfyllda. Det innebär bland annat att det alltid ska prövas att det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna i delgivningsärendet att använda tillgänglighetsdelgivning (4 § andra stycket delgivningslagen). I detta ligger bland annat att delgivningsmottagaren ska kunna förstå vad som krävs av honom eller henne. Det kan därför vara olämpligt att använda tillgänglighetsdelgivning om delgivningsmottagaren på grund av till exempel språkförbistring, berusning eller kognitiv nedsättning inte kan förväntas ta till sig information om delgivningssättet, vilket är något som *Lidingö stad* framhåller särskilt (jfr prop. 2009/10:237 s. 270 och prop. 2017/18:67 s. 12).

Tillgänglighetsdelgivning får användas i de fall som särskilt anges i lag

Utredningen föreslår att användningen av tillgänglighetsdelgivning ska begränsas till de fall som särskilt anges i lag. *Stockholms tingsrätt* konstaterar att övriga delgivningssätt i delgivningslagen saknar en motsvarande reglering.

Tillgänglighetsdelgivning är ett nytt delgivningssätt. Av systematiska skäl bör delgivningssättet i sig och de grundläggande bestämmelserna kring detta tas in i delgivningslagen. Detta innebär bland annat att tillgänglighetsdelgivning läggs till i den uppräkningslista av delgivningssätt som lagen reglerar (2 § fjärde stycket delgivningslagen). Eftersom tillgänglighetsdelgivning används på försök i brottmålsprocessen för att möjliggöra snabbare lagföring, och då delgivningssättet har utvärderats i specifikt detta sammanhang och för detta ändamål, instämmer regeringen med utredningen i att användningen inte i nuläget bör göras generellt tillämpligt utan bör begränsas till de fall som särskilt anges i lag. Denna särskilda reglering som också reglerar vilken krets som får lämna information om tillgänglighetsdelgivning bör, på samma sätt som när det gäller förenklad delgivning, placeras i rättegångsbalken.

Regeringens förslag: Tillgänglighetsdelgivning ska ha skett när handlingen har gjorts tillgänglig vid den tidpunkt och på den plats som delgivningsmottagaren har delgetts information om. Om handlingen hålls tillgänglig omedelbart ska tillgänglighetsdelgivning ha skett den tredje arbetsdagen efter det att delgivningsmottagaren har delgetts information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas.

Regeringens bedömning: Bestämmelsen om att delgivning tidigast ska ha skett den tredje arbetsdagen efter det att delgivningsmottagaren har delgetts information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas, bör inte gälla om handlingen hålls tillgänglig från och med en i förväg bestämd tidpunkt.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att förfarandet att delgivning tidigast ska ha skett den tredje vardagen efter det att delgivningsmottagaren har fått information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas, ska gälla oavsett om handlingen hålls tillgänglig omedelbart eller från och med en i förväg bestämd tidpunkt.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Attunda tingsrätt, Ekobrottsmyndigheten, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Justitiekanslern, Kustbevakningen, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Skatteverket, Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Svea hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Säkerhetspolisen, Södertörns tingsrätt, Tullverket, Växjö tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Som redogörs för ovan föreslås tillgänglighetsdelgivning införas som en permanent ordning (se avsnitt 7.2.1). Den ordning som har tillämpats på försök i snabbförfarandet innebär bland annat att tillgänglighetsdelgivning har skett när handlingarna har gjorts tillgängliga vid den tidpunkt och på den plats som delgivningsmottagaren har fått information om (jfr 4 § lagen [2018:160] om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål). Denna ordning är konstruerad utifrån att tillgänglighetsdelgivning endast sker vid en tidpunkt längre fram i tiden. Eftersom tillgänglighetsdelgivning nu föreslås även kunna omfatta en handling som finns tillgänglig omedelbart när information om delgivningssättet lämnas (se avsnitt 7.2.1), behöver delgivningstidpunkten av rättssäkerhetsskäl anpassas för att ge delgivningsmottagaren en viss tid på sig för att i praktiken kunna ta del av den.

Utredningen föreslår ett tillägg som innebär att tillgänglighetsdelgivning tidigast ska ha skett den tredje vardagen efter det att delgivningsmottagaren har fått information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas. Tiden bör enligt utredningen vara tillräcklig för att delgivningsmottagaren ska ha god tid på sig att kunna få tag på den omedelbart tillgängliga handlingen. Ingen remissinstans invänder mot detta, och även regeringen anser att tiden framstår som väl avvägd. I delgivningslagen används dock arbetsdagar i stället för vardagar (se 22 och 27 §§ delgivningslagen). Det finns ingen anledning att göra på något

Prop. 2021/22:279 annat sätt i fråga om tillgänglighetsdelgivning. Eftersom det endast är arbetsdagar som räknas har mottagaren i praktiken lika lång tid på sig att få tag på handlingen oavsett om informationen lämnas på en helgdag eller inte. Det bör också framhållas att delgivningstidpunkten inte påverkar den generella rättssäkerhetsgaranti som skäligt rådrum innebär i brottmålsprocessen, eftersom rådrummet inträder i tiden efter delgivningstidpunkten.

Det är inte ett krav att mottagaren faktiskt hämtar handlingen för att delgivning ska anses ha skett. Inte heller att handlingen skickas till denne, vilket är en serviceåtgärd som tillämpas i försöksverksamheten och som bör gälla även som en del av den permanenta lösningen. Ordningen är inte främmande utan samma sak gäller för till exempel förenklad delgivning (se prop. 2017/18:67 s. 14).

Utredningens förslag till reglering om delgivningstidpunkten är inte avgränsad till omedelbar tillgänglighetsdelgivning. Att delgivning tidigast har skett den tredje arbetsdagen efter det att delgivningsmottagaren har delgetts information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas, omfattar alltså enligt utredningens förslag även handlingar som finns tillgängliga först vid en tidpunkt längre fram. Som utredningen framhåller saknar dock regleringen betydelse för dessa fall, eftersom det i praktiken knappast förekommer att handlingar som hålls tillgängliga vid en tidpunkt längre fram kan hållas tillgängliga inom en så kort tid som tre arbetsdagar. Eftersom regleringen alltså i realiteten tar sikte på omedelbar tillgänglighetsdelgivning, bör den enligt regeringen också begränsas till detta. Att delgivning ska ha skett den tredje arbetsdagen efter det att delgivningsmottagaren har delgetts information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas bör alltså, till skillnad från den reglering som utredningen föreslår, inte gälla om handlingen hålls tillgänglig från och med en i förväg bestämd tidpunkt. Däremot är det inte lämpligt att tidpunkten för tillgängliggörandet sätts kortare än tre arbetsdagar när handlingen hålls tillgänglig från och med en i förväg bestämd tidpunkt, om ett sådant fall skulle kunna uppstå, eftersom det i så fall skulle kunna leda till en tidigare delgivningstidpunkt än om handlingen hålls tillgänglig omedelbart.

Delgivning förutsätter att tidpunkten och platsen för tillgängliggörandet överensstämmer med den information som delgivningsmottagaren har fått. Delgivningen är alltså inte giltig om mottagaren av förbiseende inte har underrättats om någon tidpunkt för tillgängliggörandet eller om fel tidpunkt eller fel plats har angetts. Detsamma gäller om det senare visar sig att handlingarna inte kan göras tillgängliga vid den angivna tidpunkten. För att det inte ska uppstå tveksamhet om huruvida handlingarna gjorts tillgängliga på ett korrekt sätt bör delgivningen dokumenteras. Eventuella invändningar om att delgivning inte har skett på ett korrekt sätt eller om att det föreligger laga förfall för att exempelvis inte inställa sig till en huvudförhandling får prövas i vanlig ordning (se prop. 2017/18:67 s. 12).

8 Utökade möjligheter till deldom och uppdelad handläggning av åtal

Prop. 2021/22:279

Regeringens förslag: Om flera åtal som avser samma tilltalad handläggs i en rättegång ska det inte längre krävas att det inte finns särskilda skäl mot att meddela dom i fråga om något av dem trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats (deldom). Det ska inte heller längre krävas att det inte finns särskilda skäl mot att åtal handläggs var för sig om åtal har väckts mot någon för flera brott. För att deldom ska få meddelas och för att åtalen ska få handläggas var för sig ska det endast krävas att detta är till fördel för målets handläggning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Attunda tingsrätt, Ekobrottsmyndigheten, Justitiekanslern, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Riksdagens ombudsmän (JO), Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Södertörns tingsrätt, Växjö tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Deldom och uppdelad handläggning av åtal enligt den nuvarande ordningen

En fråga som har betydelse för hur effektivt ett brottmål kan handläggas i domstol är i vilken utsträckning det är möjligt att dela upp och avgöra flera åtal var för sig som avser en och samma tilltalad. Huvudregeln är att flera åtal mot en tilltalad ska handläggas i en rättegång, s.k. kumulation, och avgöras i en gemensam dom. När åtal har väckts mot någon för flera brott får åtalen dock handläggas var för sig om det är till fördel för målets handläggning och det inte finns särskilda skäl mot det (45 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken). Samma förutsättningar gäller för att meddela dom i fråga om något av åtalen trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats, s.k. deldom (30 kap. 4 § rättegångsbalken).

Det kan vara till fördel för målets handläggning att dela upp lagföringen, exempelvis om ett vittne inte inställer sig till huvudförhandlingen så att hinder mot förhandlingen föreligger beträffande ett åtal samtidigt som målet i övriga delar kan avgöras. Ett annat exempel är om det kommer in ett nytt åtal en kort tid innan huvudförhandlingen ska hållas i ett i övrigt delgivet mål, se propositionen Åtgärder för att hantera stora brottmål och inställda förhandlingar (prop. 2013/14:170 s. 49).

Ett särskilt skäl mot uppdelad handläggning och deldom är om den tilltalade skulle drabbas av en påtaglig nackdel i påföljdshänseende till följd av uppdelningen. Det hänger samman med att när en person döms till ansvar för fler än ett brott ska rätten som huvudregel bestämma en gemensam påföljd för brotten med utgångspunkt i den samlade brottslighetens straffvärde (29 kap. 1 § och 30 kap. 3 § brottsbalken). Att den tilltalade får verkställa flera påföljder parallellt är dock normalt inte ett skäl mot en uppdelad lagföring. Det avgörande är den samlade effekten i påföljdshänseende (se prop. 2013/14:170 s. 49 och 51).

Möjligheten att meddela deldom utökades 2014 när bestämmelserna fick sin nuvarande utformning. Reformen innebar att kravet på synnerliga skäl för att få meddela deldom togs bort. Bestämmelserna om uppdelad handläggning av åtal utformades på samma sätt. Syftet var att åstadkomma en mer flexibel och ändamålsenlig reglering när det gäller handläggningen av flera åtal som på ett eller annat sätt har samband med varandra. Avsikten var att de ökade möjligheterna inte borde få en begränsad tillämpning (se prop. 2013/14:170 s. 14 och 16).

Möjligheten till deldom och uppdelad handläggning av åtal bör tillämpas i större utsträckning

Av utredningen framgår att möjligheten till deldom och uppdelad handläggning av åtal, tvärtemot syftet med 2014 års reform, har fått en begränsad tillämpning. Av statistiken som utredningen redovisar framgår att antalet meddelade deldomar har varit konstant det senaste decenniet. Deldom förekommer i mindre än en halv procent av brottmålen. När det gäller gemensam eller uppdelad handläggning av ett åtal finns ingen motsvarande statistik. Enligt utredningen kan det dock, med tanke på att antalet deldomar varit konstant och utan påverkan av reformen, antas att det finns fler situationer där det är möjligt eller lämpligt att dela upp handläggningen i domstol. I överensstämmelse med den uppfattningen framhåller *Växjö tingsrätt* att det finns ett stort reformbehov på området för att ge domstolarna större möjlighet att hitta lösningar som är till fördel för målets handläggning.

En gemensam handläggning är många gånger effektivt och till fördel för den tilltalade, men kan också utgöra ett hinder mot en snabb prövning och lagföring. Det kan till exempel vara svårt att slutföra handläggningen och avgöra ett mål när en person begår nya brott som behöver hanteras gemensamt med de övriga åtalen. Risken ökar för att huvudförhandlingen måste ställas in eller av annat skäl inte kan genomföras som planerat. Utöver de merkostnader detta innebär kan det även medföra att reaktionen på brottet försenas, men också till exempel att en målsägande får vänta onödigt länge på att ansvarsfrågan och ett eventuellt skadeståndsyrkande prövas. Enligt regeringen bör brottsofferperspektivet i större utsträckning kunna vägas in i valet av handlägningsform.

Det är viktigt att skapa förutsättningar för en snabb lagföring. Detta kan dock hindras om brotten handläggs gemensamt med allvarigare brottslighet, eftersom det ofta tar längre tid. Det är därför viktigt att gemensam handläggning inte sker i onödan, utan endast när det finns ett verkligt behov av det.

En annan konsekvens av att inte meddela deldom eller dela upp handläggningen så att målet blir onödigt omfattande och avgörandet därmed drar ut på tiden, är att det kan leda till att de brott som en brottsaktiv person begår under tiden fram till lagföringen inte betraktas som återfall. Genom den snabbare lagföring som en utökad tillämpning av deldom och uppdelad handläggning av åtal kan medföra, blir det således möjligt att i större utsträckning markera allvaret av återfall vid påföljdsbestämningen (29 kap. 4 § och 30 kap. 4 § andra stycket brottsbalken).

Det finns alltså flera goda skäl till att tillämpa deldom och uppdelad handläggning av åtal i betydligt större utsträckning än vad som sker i dag. Frågan är hur detta lämpligen kan uppnås.

Kravet på att det inte får finnas särskilda skäl mot deldom och uppdelad handläggning av åtal tas bort

Att deldom och uppdelad handläggning av åtal inte tillämpas i någon större omfattning, trots de tydliga fördelar som detta alltså kan medföra, bedöms inte bero på kravet att det måste vara till fördel för målets handläggning, utan på kravet att det inte får finnas särskilda skäl mot detta. Det handlar alltså framför allt om domstolens bedömning av effekten för den tilltalade i påföljdshänseende.

Utredningen föreslår att kravet på att det inte får finnas särskilda skäl mot att meddela en deldom eller att handlägga flera åtal var för sig ska tas bort. Det innebär alltså att effekten för den tilltalade i påföljdshänseende som handläggning av flera åtal var för sig eller en deldom kan medföra inte längre behöver beaktas. Enligt utredningen kan det vara svårt att i praktiken avgöra hur en situation ska hanteras när det finns en handläggningsmässig fördel att dela upp handläggningen, samtidigt som det innebär en påföljdsmissig nackdel för den tilltalade. Detta talar för att processrättsliga överväganden bör separeras från påföljdsmissiga bedömningar. Ingen remissinstans invänder mot utredningens förslag.

Regeringen konstaterar att även utan ett krav på att det inte får finnas särskilda skäl mot deldom eller uppdelad handläggning av åtal ger regleringen i 34 kap. brottsbalken om ny påföljdsbestämning efter tidigare dom i de flesta fall förutsättningar att undvika att den tilltalade påverkas negativt i påföljdshänseende. Detta framhölls redan i samband med 2014 års reform (se prop. 2013/14:170 s. 16). Regleringen i 34 kap. brottsbalken har därefter reformerats i syfte att förenkla och förtydliga de regler som gäller för hur domstolen ska bestämma påföljd efter en tidigare dom, se propositionen Ny påföljd efter tidigare dom (prop. 2015/16:151). När rätten dömer till en ny påföljd för ett brott som har begåtts före en tidigare dom ska den när påföljden bestäms iaktta att påföljderna tillsammans inte överstiger vad som skulle ha dömts ut för den samlade brottsligheten. Rätten får då döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet. Rätten får undantagsvis även besluta att en tidigare utdömd påföljd ska avse också tillkommande brottslighet, en s.k. konsumtionsdom. En konsumtionsdom får endast meddelas om den nyupptäckta brottsligheten i jämförelse med den brottslighet som omfattas av den tidigare domen med hänsyn till påföljden är utan nämnvärd betydelse (34 kap. 1–3 §§ brottsbalken).

Således kan rätten, i vart fall om den tilltalade efter uppdelad handläggning av åtal eller deldom döms till fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, sluten ungdomsvård, ungdomsvård, ungdomsövervakning eller ungdomstjänst, genom att tillämpa 34 kap. brottsbalken se till att den tilltalade när de kvarvarande delarna av det ursprungliga målet avgörs inte påverkas negativt i påföljdshänseende för att åtalerna avgjorts vid skilda tillfällen.

Tidigare utdömda böter omfattas däremot inte av regleringen i 34 kap. brottsbalken. Nackdelen kan bestå i att summan av de separata

Prop. 2021/22:279 bötesstraffen blir högre än det gemensamma bötesstraff som hade dömts ut om brottsligheten prövats genom en gemensam dom. Nackdelen kan även bestå i att ett bötesstraff döms ut för ett brott som, om det hade handlagts tillsammans med den övriga brottsligheten, inte alls eller endast ytterst marginellt hade påverkat ett samlat straffvärde och en gemensam påföljd.

Att tidigare utfärdade bötesstraff inte omfattas av regleringen i 34 kap. brottsbalken medför, enligt *Lagrådet*, att den enskilde riskerar att i många fall mötas av en väsentligt strängare straffsanktion än om brotten hade bedömts vid ett tillfälle. Lagrådet ifrågasätter starkt om man kan bortse ifrån denna effekt, det vill säga om man kan låta processuella effektivitetsöverväganden leda till högst påtagliga skillnader i materiellt hänseende. Enligt Lagrådet kan det på goda grunder hävdas att det finns anledning att hantera frågan på det sätt som den har kommit till uttryck i litteraturen, dvs. genom att tillämpa grunderna för bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken när bötesstraff vid olika tillfällen utdöms för bötesbrottslighet som hade kunnat bedömas samlat (se till exempel Martin Borgeke och Mikael Forsgren, Att bestämma påföljd för brott, 4 uppl. 2021, s. 633 f. samt Frida Göranson, Lexino, Brottsbalken En kommentar, Kapitel 25–38, 2018, kommentarerna till 34 kap. 1 § s. 1524 och 34 kap. 2 § s. 1542). Om frågan lämnas olöst ser Lagrådet inte någon annan möjlighet än att avstyrka remissens förslag i dessa delar.

Regeringen kan konstatera att sådana situationer som Lagrådet beskriver inte uppkommer genom den förändring som regeringen nu föreslår, utan kan uppstå redan i dag. En utvidgad möjlighet att dela upp handläggningen av åtal skulle dock kunna medföra något fler sådana situationer. Enligt regeringens mening är det i detta sammanhang varken möjligt eller lämpligt att, på det sätt som Lagrådet efterfrågar, uttala sig om tillämpningen av reglerna i 34 kap. brottsbalken, särskilt mot bakgrund av att det inte föreslås några förändringar av dessa bestämmelser.

Regeringen kan även i likhet med *Brå* konstatera att situationer där den dömda drabbas negativt i påföljdshänseende på grund av att åtal inte handläggs gemensamt är ovanliga och berör en liten grupp dömda. Enligt *Brå* visar det material som togs in för utvärderingen av snabbförfarandet (*Brå rapport 2020:3*) att skillnaden för en person som dömts för fem likadana bötesbrott i en dom respektive fem separata domar i genomsnitt är 3 000 kronor – vid samordning blev medianbeloppet 4 500 kronor jämfört med 7 500 kronor utan samordning. *Brå* anger därför att vikten av att möjliggöra snabb lagföring, även för särskilt brottsaktiva, får vägas mot risken att i ett begränsat antal fall landa i ett avsevärt högre bötesbelopp. Här bör också framhållas att utredningens förslag inte innebär någon ändring av att gemensam handläggning även fortsättningsvis ska vara huvudregel. Bestämmelserna om deldom och uppdelad handläggning av åtal är dessutom även fortsättningsvis fakultativa till sin karaktär, vilket innebär att rätten har utrymme att göra en lämplighetsbedömning i det enskilda fallet (se prop. 2013/14:170 s. 15).

Även om det alltså finns en viss risk för att ett ökat utrymme för uppdelad handläggning av åtal i ett begränsat antal fall kan komma att leda till högre böter för den dömda, måste vikten av att möjliggöra en snabb lagföring, och de övriga skäl som regeringen har angett till stöd för att

möjligheten till deldom och uppdelad handläggning av åtal bör tillämpas i större utsträckning, anses väga tyngre. Sammantaget anser regeringen därför att kravet på att det inte får finnas särskilda skäl mot att meddela en deldom eller att handlägga flera åtal var för sig bör tas bort, så att det endast behöver beaktas om det är till fördel för målets handläggning.

En utredning om en skärpt syn på flerfaldig brottslighet

Attunda tingsrätt, JO, Malmö tingsrätt och Åklagarmyndigheten anser i likhet med utredningen att det finns skäl att se över straffmätningen vid flerfaldig bötesbrottslighet. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att överväga och föreslå förändringar av strafflagstiftningen som ger uttryck för en skärpt syn på flerfaldig brottslighet. Uppdraget ska redovisas senast den 20 januari 2023, se kommittédirektiven *En skärpt syn på flerfaldig brottslighet* (dir. 2021:56).

9 Effektivare inhämtning av personutredningar

Regeringens förslag: Innan allmänt åtal har väckts, ska beslut att inhämta yttrande från Kriminalvården få meddelas även av undersökningsledaren.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Nästan samtliga remissinstanser, bland annat *Attunda tingsrätt, Ekobrottsmyndigheten, Justitiekanslern, Kriminalvården, Kustbevakningen, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Sveriges advokatsamfund, Södertörns tingsrätt, Tullverket och Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Växjö tingsrätt* anser att beslut att inhämta yttrande även fortsättningsvis ska vara förbehållet rätten och åklagare.

Skälen för regeringens förslag: När det i ett brottmål för att avgöra påföljdsfrågan eller annars behövs en särskild utredning om en misstänkt personliga förhållanden eller om åtgärder som kan antas bidra till att han eller hon avhåller sig från fortsatt brottslighet, ska ett yttrande inhämtas från Kriminalvården, en s.k. personutredning. Ett beslut att inhämta en personutredning meddelas av rätten. Innan allmänt åtal har väckts får beslut meddelas av åklagaren, under förutsättning att den misstänkte har erkänt gärningen eller det annars finns sannolika skäl för misstanken att han eller hon har begått brottet (1 och 2 §§ lagen [1991:2041] om särskild personutredning i brottmål, m.m.).

Möjligheten för åklagare att inhämta personutredning infördes för att beslutet utgjorde en flaskhals för tingsrätternas handläggningstider och det därför skulle leda till en snabbare genomströmning, se propositionen *Snabbare lagföring* (prop. 2001/02:147 s. 21). Enligt utredningen tillämpas denna möjlighet sparsamt.

I den nu pågående försöksverksamheten har det visat sig att det inte är effektivt att en åklagare beslutar om personutredning vid polisledda förundersökningar. Polisen behöver i sådant fall överlämna utredningen till åklagaren och blir då avskuren från möjligheten att leda och besluta om förundersökningen. Det innebär att utredningen riskerar att stanna upp och dra ut på tiden i avvaktan på att åklagaren återlämnar den. I många fall upplevs det därför som enklare att avvakta och i stället låta rätten inhämta personutredningen. Det innebär att fördelarna med ett tidigt inhämtande av personutredningar inte får fullt genomslag i praktiken.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att beslut att inhämta personutredning ska få meddelas av undersökningsledaren, i stället för att begränsas till åklagaren. Det innebär att även polisiära förundersökningsledare kan inhämta personutredning innan åtalet. Det möjliggör för en effektivare hantering och snabbare genomströmningstid i fler fall. Ett tidigt beslut om personutredning ger också Kriminalvården mer tid för sin utredning, vilket bidrar till ökad kvalitet. Ett tidigt beslut kan dessutom innebära att den misstänkte är mer motiverad att diskutera sin situation och att de åtgärder som kan bli aktuella blir mer adekvata om de vidtas i anslutning till brottet. Det kan också bli lättare att få misstänkta att medverka till personutredningen, om den kan genomföras nära den händelse som är föremål för en brottsutredning (se prop. 2001/02:147 s. 21). Det innebär att domstolen får ett bättre underlag för att avgöra påföljdsfrågan.

Det finns alltså flera fördelar med utredningen förslag. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Växjö tingsrätt* anser dock att beslut om personutredning inte bör få fattas av polismän utan även fortsättningsvis vara förbehållet rätten och åklagare, i huvudsak eftersom det annars finns en risk för onödiga integritetsintrång och ett överutnyttjande av frivårdens resurser. Denna risk framhölls i samband med att åklagare fick behörighet att besluta om personutredning (se prop. 2001/02:147 s. 23). Regeringen instämmer i uppfattningen att det fortfarande är viktigt att personutredningar inte inhämtas i onödan. Samtidigt har det alltså visat sig att möjligheten för åklagare att besluta om detta tillämpas sparsamt och att fördelarna med ett tidigt inhämtande av personutredningar således inte får fullt genomslag i praktiken.

Även om det naturligtvis kan krävas viss utbildning och träning för en ny uppgift, finns det enligt regeringen inte anledning att tro annat än att även polismän på ett bra sätt kan ta ställning till när det är motiverat att inhämta en personutredning. De är vana vid att fatta ingripande beslut utifrån en självständig bedömning av om vissa förutsättningar är uppfyllda. Att ta ställning till om en personutredning ska inhämtas kan också ofta vara förhållandevis okomplicerat. Utredningen påpekar att vid vissa brottstyper inhämtas i regel alltid en personutredning, till exempel grovt rattfylleri och misshandel. Utredningens förslag innebär dessutom att det även fortsättningsvis krävs att den misstänkte har erkänt gärningen eller det annars finns sannolika skäl för misstanken för att personutredning ska få inhämtas innan åtal har väckts. Detta begränsar de fall då det kan bli aktuellt för en polis att inhämta personutredning. Sannolika skäl är dessutom ett beviskrav som polismän redan i dag kan komma att tillämpa i olika situationer (se till exempel 24 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken). Här kan också uppmärksammas att *Kriminalvården*, som är den myndighet som utför personutredningarna och framför allt

skulle beröras av utredningens förslag, inte invänder mot en utvidgning av möjligheten att besluta om detta. Prop. 2021/22:279

Utredningens resonemang utgår i huvudsak från polisiära förundersökningsledare. Det är dessa som förväntas tillämpa möjligheten att inhämta personutredning innan åtalet i störst utsträckning. Som *Tullverket* påpekar innebär dock utredningens förslag att denna möjlighet kan tillämpas även av andra undersökningsledare som inte är åklagare, jfr till exempel propositionen En ny kustbevakningslag (prop. 2018/19:16 s. 80 och 168). Det kan handla om till exempel kustbevakningstjänstemän eller tulltjänstemän som är förundersökningsledare. Även i dessa fall är det angeläget att inhämtning av personutredning sker på ett så effektivt sätt som möjligt. Det finns enligt regeringen inte heller anledning att tro annat än att även dessa har möjlighet att på ett bra sätt ta ställning till i vilka fall det är motiverat att inhämta en personutredning, när de ska vara förundersökningsledare för ett specifikt brott i stället för polisen. Vid tveksamma fall gäller också redan att frågan bör hänskjutas till rätten eller avvaktas till rättens ställningstagande i samband med åtal (se prop. 2001/02:147 s. 38).

Sammantaget anser regeringen att innan allmänt åtal har väckts bör beslut att inhämta personutredning få meddelas av undersökningsledaren. Det kan förekomma situationer då åklagaren har behov av att inhämta en personutredning trots att han eller hon inte är undersökningsledare. Åklagaren bör därför också ha kvar den befintliga möjligheten att inhämta en personutredning innan åtalet har väckts.

10 Snabbare delgivning av misstanke mot den som är under 18 år

Regeringens förslag: Delgivning av skäligen misstanke mot den som inte har fyllt 18 år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit under förutsättning att det kan ske utan men för utredningen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Barnombudsmannen, Ekobrottsmyndigheten, Justitiekanslern, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Sveriges advokatsamfund, Säkerhetspolisen* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Det är av stor betydelse att lagföringen av unga lagöverträdare sker snabbt så att tiden mellan brottet och reaktionen blir så kort som möjligt. Ju kortare tid, desto tydligare blir konsekvenserna av brottet för den unge. En förundersökning mot den som inte har fyllt 18 år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa ska därför bedrivas med särskild skyndsamhet. Förundersökningen ska avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för delgivning av brottsmisstanke (23 kap. 18 § första stycket

Prop. 2021/22:279 RB). Tidsfristen räknas från den dag som den unge hörs och underrättas om att han eller hon skäligen misstänks för brottet. Under vissa angivna förutsättningar får tidsfristen överskridas (4 § lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare).

Sexveckorsfristen säkerställer att brottsutredningen efter det att misstanken har delgetts sker snabbt och effektivt inom en tydlig tidsram. Fram till dess att misstanken har delgetts börjar tidsfristen dock inte att löpa. Detta innebär att den brottsutredande myndigheten i praktiken fritt kan avgöra när tidsfristen ska aktiveras genom att avvakta med att hålla förhör med den unge. Enligt utredningen förekommer det att den brottsbekämpande myndigheten dröjer med delgivning av misstanken, trots att det inte finns något egentligt skäl till det. Det har framförts också i andra sammanhang, jfr departementspromemorian Skyndsamhetskrav och tidsfrister i ärenden med unga misstänkta och unga målsägande (Ds 2013:30 s. 198).

Utredningen föreslår att delgivning av misstanke mot den som inte fyllt 18 år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit och det kan ske utan men för utredningen. Förslaget innebär att den brottsbekämpande myndigheten inte längre disponerar över sexveckorsfristens startpunkt på samma sätt, vilket bör kunna leda till kortare handläggningstider i ungdomsmålen. Av utredningen framgår att genomströmningstiderna har ökat för ungdoms-ärenden sedan 2015, samtidigt som genomströmningstiderna för ärenden med vuxna har minskat. Mot bakgrund av att lagföring av unga lagöverträdare bör ske snabbt anser regeringen att det krävs något utöver det allmänna skyndsamhetskravet även för tiden innan delgivning.

Även rättssäkerhetsaspekter talar för förslaget. Ofta är den unge i realiteten medveten om att han eller hon är misstänkt för brott oberoende av om något regelrätt förhör kommer till stånd. Det är dock först vid förhöret, vilket är det tillfälle då delgivning av misstanke ska ske, som den unge formellt får ställning som misstänkt i förundersökningen. En rad rättigheter aktiveras då, bland annat rätten till offentlig försvarare och insyn i utredningen. En person som i realiteten är misstänkt för brott har därför bättre förutsättningar att tillvarata sitt försvar om denne också formellt sett betraktas som misstänkt. *Polismyndigheten*, som är en av de myndigheter som framför allt skulle behöva förhålla sig till den föreslagna ordningen, anser att det vore en välkommen förändring som kan förväntas bidra till att ytterligare stärka barns rättigheter i rättsprocessen.

Att delgivning ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit tar sikte på när misstanken objektivt har uppkommit. För att kunna uppfylla detta krav krävs att den brottsutredande myndigheten fortlöpande gör bedömningar av om skäligen misstanke har uppkommit. Det kan i praktiken vara svårt i vissa fall att identifiera exakt den tidpunkt då skäligen misstanke har uppkommit. Eftersom sexveckorsfristen inte är tänkt att räknas från objektiv misstanke utan fortfarande från delgivning, finns dock enligt regeringens mening ingen påtaglig nackdel med denna lösning. Utredningens förslag innebär således att det även fortsättningsvis är tydligt från vilken tidpunkt tidsfristen väl börjar löpa och ska räknas.

Sammantaget anser regeringen att delgivning av skäligen misstanke mot den som inte fyllt 18 år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa bör ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit. Att misstanken ska delges så snart som möjligt innebär att utredningsåtgärder

måste bedrivas aktivt och det får inte heller i övrigt få förekomma någon onödig tidsutdräkt. Prop. 2021/22:279

Det kan finnas skäl att avvakta att förhöra den unge för att dessförinnan säkra bevis eller vidta andra utredningsåtgärder. Inte minst när det är fråga om allvarligare brottslighet. Kravet att delge så snart som möjligt bör därför gälla under förutsättning att det kan ske utan men för utredningen.

11 Straffföreläggande

11.1 Systemet med straffföreläggande bör förbättras

Fråga om ansvar för brott, som hör under allmänt åtal, får under de villkor som anges i 48 kap. rättegångsbalken avgöras av åklagare genom straffföreläggande (48 kap. 1 § rättegångsbalken). Straffföreläggande är avsett som ett sätt att bestämma straff när den misstänkte erkänner gärningen, brottet är mindre allvarligt och det inte råder någon tvekan om vilken påföljden ska bli. Även om bestämmelserna om straffföreläggande inte är tvingande bör åklagaren utfärda straffföreläggande för den misstänkte i stället för att väcka åtal om det finns förutsättningar för det (1 § straffföreläggandekungörelsen [1970:60]).

Påföljden vid ett straffföreläggande kan vara böter, villkorlig dom eller en sådan påföljd i förening med böter (48 kap. 2 och 4 §§ rättegångsbalken). Ett straffföreläggande får också omfatta egendoms förverkande, särskild rättsverkan, kostnad för provtagning och analys, företagsbot och ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet (48 kap 2 och 5 a §§ rättegångsbalken).

När åklagaren har utfärdat ett straffföreläggande kan den misstänkte omedelbart eller inom viss tid godkänna föreläggandet (48 kap. 2 § rättegångsbalken). Ett godkänt straffföreläggande gäller som en dom som har vunnit laga kraft (48 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken)

Ett straffföreläggande är ett effektivt sätt att lagföra personer för lindriga och enkla brott. Genom att den misstänkte har möjlighet att erkänna gärningen och godta straffföreläggandet kan han eller hon lagföras för brottet utan att en brottmålsrättegång behöver genomföras. Förutom att spara samhället och rättsväsendet stora ekonomiska och personella resurser innebär det också att den misstänkte kan få sin sak avgjord snabbt och utan att behöva delta i en rättegång. En annan fördel för den misstänkte är att han eller hon i förväg vet vad påföljden blir. Att brott möts av en snabb reaktion från samhället är också viktigt för brottsoffers trygghet och för deras förtroende för rättsväsendet.

Under senare tid har ordningen med straffföreläggande fått en allt mindre betydelse. En förklaring kan enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) vara att det har blivit enklare att lagföra personer i domstol. Genom reformen En modernare rättegång (EMR) infördes 2008 möjligheten att i domstol avgöra bötesmål utan huvudförhandling (se propositionen En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol, prop. 2004/05:131). Detta kan ha påverkat åklagare att väcka åtal för bötesbrott

Prop. 2021/22:279 i stället för att utfärda strafföreläggande (se Brås Kortanalys 4/2016 – Användning av bötesstraff s. 23–24 och 28).

Som utredningen anger är det dessutom så att många utfärdade strafförelägganden inte godkänns. En del av förklaringen kan, enligt utredningen, vara att motivationen att medverka avtar med tiden och att det krävs en aktiv åtgärd av den misstänkte för att godkänna ett strafföreläggande. Det kan vara mer tilltalande att låta saken bero. Om ett strafföreläggande inte godkänns är åklagaren i regel hänvisad till att i stället väcka åtal mot den misstänkte, om inte nya omständigheter har framkommit. Ett sådant förfarande leder till att lagföringen fördröjs jämfört med om åtal hade väckts direkt.

Mot denna bakgrund delar regeringen utredningens bedömning att det finns behov av att reformera institutet strafföreläggande till ett mer effektivt sätt att lagföra lindriga brott. Systemet bör således utformas för att i större utsträckning utgöra ett alternativ till lagföring i domstol. En reform som leder till fler strafförelägganden innebär att brott fortsatt beivras med samma verkan som en dom i domstol men att rättsväsendets resurser kan användas på ett mer rationellt sätt. Samtidigt är det viktigt att den misstänktes rättssäkerhet värnas och institutet utformas på ett sätt som minimerar risken för felaktiga lagföringar.

11.2 Förhandsgodkännande i stället för fullmakt

Regeringens förslag: Det ska införas en möjlighet att på förhand godkänna ett strafföreläggande som inte kommer att avse villkorlig dom. Förhandsgodkännandet ska ersätta det nuvarande fullmaktsförfarandet.

Ett förhandsgodkännande ska vara skriftligt, skrivas under av den misstänkte och innehålla uppgift om brottet med en beskrivning av brottet, tiden och platsen för brottet samt uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta.

Ett förhandsgodkännande ska få återkallas av den misstänkte fram till dess att åklagaren har utfärdat strafföreläggandet. Ett förhandsgodkänt strafföreläggande ska anses vara slutligen godkänt när det har utfärdats.

Om den misstänkte godkänner ett strafföreläggande på förhand ska förundersökningen få avslutas utan slutunderrättelse.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen har inget uttryckligt krav på att förhandsgodkännandet ska skrivas under av den misstänkte.

Remissinstanserna: En klar majoritet av remissinstanserna, bland annat *Domstolsverket*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Justitiekanslern (JK)*, *Kriminalvården*, *Luleå tingsrätt*, *Malmö tingsrätt*, *Norrköpings tingsrätt*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Solna tingsrätt*, *Stockholms tingsrätt*, *Svea hovrätt*, *Sveriges Domareförbund*, *Säkerhetspolisen*, *Södertörns tingsrätt*, *Växjö tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslagen. *Tullverket* anför att förslagen kan medföra en effektivisering för myndigheten och bidra till en ökad tydlighet för den misstänkte.

Sveriges advokatsamfund anför att det inte kan ställa sig bakom förslagen och anser att det finns en mycket stor risk för att den misstänkte upplever att han eller hon inte har något annat val än att acceptera ett förhandsgodkännande. Sveriges advokatsamfund anser även att förfarandet måste förses med en möjlighet för den misstänkte att återkalla sitt godkännande och att överklaga ett utfärdat strafföreläggande. Vidare anser samfundet att en slutunderrättelse är av extra stor betydelse ur ett rättssäkerhetsperspektiv eftersom den misstänkte inte behöver medverka i den fortsatta hanteringen.

Skälen för regeringens förslag

Det nuvarande fullmaktsförfarandet

Strafföreläggande som inte avser villkorlig dom kan godkännas genom ombud om denne ger in en skriftlig fullmakt till åklagaren (48 kap. 10 § rättegångsbalken). Om en sådan fullmakt getts in kan ombudet också ta emot handlingar på den misstänktes vägnar. På fullmakten ska uppgifter om brottet anges samt den högsta bötespåföljden, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att betala. Fullmakten ska vara undertecknad av den misstänkte (48 kap. 10 § och 12 kap. 8 § rättegångsbalken).

En polisman eller annan som håller förhör med den misstänkte får inte föreslå denne att utfärda en fullmakt, utan att den misstänkte har erkänt brottet och det finns särskild anledning att anta att saken inte eller bara med svårighet kan avgöras genom strafföreläggande om en fullmakt inte utfärdas (3 § strafföreläggandekungörelsen). I praktiken innebär det att fullmaktsförfarandet används främst för tillfälliga besökare utan hemvist i Sverige som till exempel misstänks för tull- eller smugglingsförseelser.

I försöksverksamheten snabbare lagföring har ett undantag gjorts för det sistnämnda kravet, det vill säga att det ska finnas särskild anledning att anta att saken inte eller bara med svårighet kan avgöras genom strafföreläggande om en fullmakt inte utfärdas (5 § förordningen [2017:1028] om en försöksverksamhet med snabbare handläggning av brott). Det innebär att ett fullmaktsförfarande kan användas när den misstänkte erkänner gärningen och det i övrigt inte finns hinder mot strafföreläggande. Fullmakten kan lämnas till en polisman som då får agera ombud. Fullmaktsförfarandet användes inledningsvis för fem brottstyper. Dessa var ringa stöld, brott mot knivlagen, ringa narkotikabrott genom eget bruk, alkoholorattfylleri och olovlig körning. Efterhand har fler brottstyper tillkommit. Fullmaktsförfarandet används utan initial medverkan från åklagare. I stället administrerar polisiära jourhavande förundersökningsledare arbetet med fullmaktsförfarandet. Det har emellertid, enligt utredningen, funnits en regelbunden samverkan och återkoppling mellan polis och åklagare.

Tillvägagångssättet har möjliggjort att den misstänktes medverkan har säkrats direkt på brottsplatsen eller i samband med förhör eller kontakt med polisen. Fördelen har framför allt bestått i att den misstänkte har kunnat erkänna direkt och underteckna en fullmakt utan att hans eller hennes medverkan behövs längre fram i processen. Påföljden och övriga följder av brottet har klargjorts och presenterats för den misstänkte och det har varit lättare för honom eller henne att redan i inledningsskedet över-

Prop. 2021/22:279 blicka valmöjligheterna och godta en eventuell påföljd. En annan fördel har varit att förundersökningen och brottsutredningen redan från början har kunnat inriktas på att den misstänkte erkänner brottet. Det har gjort att utredningarna har kunnat bedrivas mer rationellt och på ett effektivt sätt.

Fullmaktsförfarandet har visat sig vara ett snabbt, effektivt och rätts-säkert sätt att lagföra erkända bötesbrott. I Justitiekanslerns (JK) granskning av försöksverksamheten konstaterades att användandet av strafföreläggande med fullmaktsförfarande framstod som en mycket väl fungerande del av snabbförfarandet (JK:s beslut den 24 juni 2020, dnr 7012-19-2.4.2).

Ett fullmaktsförfarande för strafföreläggande är dock i vissa avseenden inte en optimal lösning. Det handlar inte om ett reellt förtroendeuppdrag till en fullmäktig utan utgör i själva verket en juridisk konstruktion i syfte att lagföra den misstänkte genom strafföreläggande utan hans eller hennes fortsatta medverkan. Det är alltså inte fråga om att utse ett ombud som ska tillvarata huvudmannens intressen. För den misstänkte kan det många gånger också vara svårt att förstå varför en fullmakt ska lämnas och varför den ska lämnas till en polisman. Polismannen har i det sammanhanget inte någon reell lojalitetsplikt i förhållande till den misstänkte. Det kan även principiellt sättas i fråga om det är godtagbart att en polisman ska agera ombud för den misstänkte.

Ett system med ett förhandsgodkännande i stället för ett fullmaktsförfarande

Utredningen föreslår att det, i stället för ett fullmaktsförfarande, ska vara möjligt för den misstänkte att på förhand godkänna ett strafföreläggande. Som utredningen och *Tullverket* anför ökar ett system med förhandsgodkännande tydligheten med vad fullmaktsförfarandet egentligen försöker åstadkomma, det vill säga en möjlighet för den misstänkte att på förhand godta ett strafföreläggande innan ett sådant har utfärdats av åklagare. Den föreslagna ordningen minskar också administrationen för polis och åklagare eftersom det inte finns skäl att låta ett ombud administrera godkännanden till åklagaren.

Sveriges advokatsamfund invänder mot den föreslagna regleringen och anser att det finns en stor risk för att den misstänkte upplever att han eller hon inte har något annat val än att acceptera ett förhandsgodkännande och att erkännandet av olika skäl inte överensstämmer med verkligheten.

Som utredningen framhåller bör ett förhandsgodkännande inte upprättas om det framstår som oklart eller tveksamt om det finns förutsättningar att utfärda ett strafföreläggande. Med förslaget kommer åklagaren, precis som i fullmaktsförfarandet, att fungera som en garant för rättssäkerheten eftersom strafföreläggandet inte utfärdas förrän utredningen granskats av en åklagare. Åklagaren kommer således även fortsättningsvis kunna fänga upp eventuella brister, till exempel om den misstänkte säger sig erkänna gärningen men det vid granskning av förhörsuppgifterna visar sig inte vara fråga om ett fullt erkännande. Den föreslagna ordningen bedöms därför vara minst lika rättsäker som fullmaktsförfarandet, vilket visat sig fungera väl. Till skillnad från *Sveriges advokatsamfund* men i likhet med bland annat *JO* och *Stockholms tingsrätt* delar regeringen därför utredningens bedömning att en ordning med förhandsgodkännande bör införas.

De uppgifter som utredningen föreslår ska anges i ett förhandsgodkännande är i tillämpliga delar desamma som ska anges i en fullmakt enligt det befintliga fullmaktsförfarandet. Det handlar om uppgift om brottet med en beskrivning av brottets art, tiden och platsen för brottet samt uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta. Syftet med att ange bötesbeloppet och övriga uppgifter är att det ska vara möjligt för den misstänkte att överblicka konsekvenserna av sitt förhandsgodkännande (jfr NJA II 1968 s. 760). Ingen remissinstans motsätter sig förslaget och regeringen gör ingen annan bedömning. Förslaget bör därför genomföras i denna del.

När det gäller formen för ett förhandsgodkännande anser utredningen att det ska vara möjligt att lämna godkännandet skriftligen, att något original inte ska behöva lämnas till åklagaren och att det ska vara möjligt att lämna ett förhandsgodkännande elektroniskt med hjälp av en elektronisk underskrift. Den föreslagna ordningen överensstämmer med vad som gäller för en fullmakt och regeringen har ingen annan uppfattning än utredningen i denna del. Förslaget bör därför genomföras. För att tydliggöra att förhandsgodkännandet, förutom att vara skriftligt, även ska skrivas under av den misstänkte bör detta anges i lagtexten.

När en åklagare har tagit emot ett förhandsgodkännande får han eller hon utfärda ett strafföreläggande. Det behövs således inte några ytterligare åtgärder från den misstänkte eller någon annan innan utfärdande sker. Ett sådant strafföreläggande bör därför, som utredningen föreslår, anses godkänt när det har utfärdats (jfr 48 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken).

I likhet med utredningen anser regeringen att ett förhandsgodkännande, på samma sätt som en fullmakt, inte bör vara bindande för åklagaren. I stället bör förhandsgodkännandet, precis som en fullmakt, utgöra en yttre ram för åklagarens möjlighet att utfärda strafföreläggande. Det är därför möjligt för åklagaren att med stöd av förhandsgodkännandet utfärda ett strafföreläggande med ett lägre bötesbelopp, eller som annars är lindrigare, än vad som följer av förhandsgodkännandet. Åklagaren bör också vara fri att vidta en annan åtgärd än att utfärda ett strafföreläggande med stöd av förhandsgodkännandet, till exempel om det finns skäl att betrakta gärningen som mer allvarlig än vad som bedömts tidigare. I dessa fall blir förhandsgodkännandet utan verkan. Som utredningen anger, och i linje med vad *Sveriges advokatsamfund* anför, är det rimligt att inte heller den misstänkte är bunden av förhandsgodkännandet. Han eller hon bör ha möjlighet att återkalla sitt godkännande fram till dess att strafföreläggandet har utfärdats. I likhet med utredningen anser regeringen att en uttrycklig bestämmelse som reglerar detta bör införas.

Förutom en möjlighet att återkalla ett godkännande anser Sveriges advokatsamfund att den som lagförts genom ett på förhand godkänt strafföreläggande också bör kunna överklaga strafföreläggandet när det väl har utfärdats. Någon rätt att överklaga ett strafföreläggande finns inte enligt nuvarande regelverk. Det gäller oavsett hur strafföreläggandet har godkänts och samma sak gäller således i de fall en fullmakt har utfärdats. Har ett föreläggande godkänts gäller det som en dom som har fått laga

Prop. 2021/22:279 kraft (48 kap. 3 § rättegångsbalken). Ett godkänt strafföreläggande kan således inte undanröjas annat än genom ett extraordinärt rättsmedel, till exempel när godkännandet inte innefattar en giltig viljeförklaring (59 kap. 6–10 §§ rättegångsbalken). Enligt regeringen finns det inte anledning att ha en annan ordning för det fall ett strafföreläggande har godkänts på förhand av den misstänkte och någon överklagandemöjlighet bör därför inte införas.

Inget krav på slutunderrättelse vid ett förhandsgodkännande

När en förundersökning avslutas ska den misstänkte och försvararen underrättas om detta (slutunderrättelse) och de har rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen och att begära att förundersökningen kompletteras (23 kap. 18 a § första stycket rättegångsbalken). Genom att bemöta utredningen med nya skäl eller bevis kan den misstänkte förhindra att ett onödigt åtal väcks, se Kungl. Maj:ts proposition nr 1U år 1969 (prop. 1969:114 s. 38 och JO 1956 s. 86). Vid enkla och erkända brott kan den misstänkte ofta bli slutunderrättad direkt i samband med ingripandet. I vissa fall är det dock nödvändigt att vidta ytterligare utredningsåtgärder eller att sammanställa eller färdigställa dokumentationen om brottet. Om den misstänkte har överlämnat en fullmakt behövs dock inte någon ytterligare medverkan från denne. Utredningen föreslår att ett på förhand godkänt strafföreläggande bör kunna utfärdas utan att den misstänkte dessförinnan slutunderrättas. *Sveriges advokatsamfund* anser emellertid att en slutunderrättelse vid ett förfarande med förhandsgodkännande är av extra stor betydelse ur ett rättssäkerhetsperspektiv eftersom den misstänkte inte behöver medverka i den fortsatta hanteringen. Regeringen instämmer visserligen i det som Sveriges advokatsamfund anför om att slutunderrättelsen ger den misstänkte och dennes försvarare en praktisk möjlighet att gå igenom samtliga omständigheter som läggs den misstänkte till last samt att utöva sin rätt att begära att förundersökningen eventuellt ska kompletteras. Innan ett strafföreläggande godkänns på förhand ska den misstänkte dock redan ha erkänt brottet eller godtagit strafföreläggandet och fått påföljden och övriga följder av brottet klargjorda och presenterade för sig. Han eller hon bedöms därmed ha kunnat överblicka utredningsläget och valmöjligheterna. Mot denna bakgrund instämmer regeringen i utredningens bedömning att den misstänkte får anses sakna ett reellt intresse av att bli slutunderrättad. Ett på förhand godkänt strafföreläggande bör därför kunna utfärdas utan en sådan underrättelse. Regeringens ställningstagande bygger dock på att den misstänktes förhandsgodkännande är frivilligt och att den misstänkte inte utsätts för tvång eller press att lämna ett godkännande.

11.3 Kravet på att strafföreläggandet ska omfatta alla brott av den misstänkte tas bort

Regeringens förslag: Förbudet mot att utfärda ett strafföreläggande om det inte i föreläggandet tas upp alla brott som personen misstänks för ska tas bort.

Ett godkännande av ett strafföreläggande ska vara utan verkan om godkännandet sker efter att åklagaren har utfärdat stämning, gett in en stämningsansökan till rätten eller utfärdat ett nytt strafföreläggande som avser samma brott.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Attunda tingsrätt, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Justitiekanslern, Kriminalvården, Luleå tingsrätt, Malmö tingsrätt, Norrköpings tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Rättsmedicinalverket, Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Södertörns tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Hinder mot strafföreläggande

Strafföreläggande får inte utfärdas om det i föreläggandet inte tas upp alla brott av den misstänkte som enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning (48 kap. 5 § rättegångsbalken). Bestämmelsen är ett uttryck för asperationsprincipen och principen om gemensamt straff och infördes för att det skulle vara möjligt att döma till en gemensam påföljd vid flerfaldig brottslighet (se NJA II 1968 s. 755). Den misstänkte ska således inte kunna få ett strafföreläggande om han eller hon också är misstänkt för annan brottslighet som på något sätt ska avgöras inom kort och därmed kan påverka den gemensamma påföljden.

Hänsyn behöver bara tas till de brott som är kända för den handläggande åklagaren själv och bör begränsas till fall där mera kännbar påföljd är i fråga (se JO 1967 s. 152). Innan åklagaren utfärdar ett strafföreläggande för brott som bör föranleda mer än 40 dagsböter ska denne undersöka om det också finns misstanke om andra brott (4 § strafföreläggandekungörelsen [1970:60]). I en rättspromemoria som Åklagarmyndigheten har publicerat för vägledning om hur strafförelägganden ska handläggas av åklagare anges bland annat att hinder mot att utfärda strafföreläggande föreligger om åklagaren känner till att annat brott av den misstänkte också föreligger till bedömning vid en domstol, en åklagarmyndighet eller Polismyndigheten (RättsPM [2015:4] s. 11). Det kan alltså vara fråga om brott för vilket åtal väckts men där den misstänkte ännu inte blivit dömd i första instans, brott som ligger på en åklagares bord för beslut i åtalsfrågan eller brott som är föremål för utredning hos polisen. Ett brott som är föremål för utredning hos polisen kan dock inte alltid anses vara i ett sådant skede att det kan sägas föreligga till bedömning. Ett riktmärke kan enligt promemorian vara att om redovisningen av utredningen dröjer mer än en månad föreligger inte brottsmisstanken till bedömning.

Om det finns brottsmisstankar som inte kan omfattas av strafföreläggandet blir alternativet för åklagaren att åtala den misstänkte och låta saken avgöras i domstol. I domstol finns inga hinder mot att döma den tilltalade till en påföljd även om andra brottsmisstankar utreds hos polis eller åklagare. Frågan är om detta är en rimlig ordning.

Den nuvarande ordningen med ett förbud mot att utfärda ett straffföreläggande om det inte i föreläggandet tas upp alla brott som personen misstänks för innebär att åklagare i vissa fall måste väcka åtal för erkända och lindriga brott. Den innebär också att lagföringen många gånger fördröjs och att domstolarnas resurser måste användas för sådana brott.

En annan följd av den nuvarande ordningen är att ett fullmaktsförfarande enligt 48 kap. 10 § rättegångsbalken försvåras när den misstänkte även är misstänkt eller åtalad för annan brottslighet. Hindersbedömningen görs vid utfärdandet av straffföreläggandet och inte när en eventuell fullmakt under-tecknas. Det gör att det är svårt att på förhand veta om det finns förutsättningar för straffföreläggande eftersom hindret kan uppkomma först efter att fullmakten har utfärdats. I försöksverksamheten har detta enligt utredningen lett till att fullmakter i regel endast används för personer som har begått enstaka brott och inte för de mest brottsaktiva personerna. Även en motsvarande ordning med förhandsgodkännande, i stället för ett fullmaktsförfarande, bedöms kunna försvåras på samma sätt (se avsnitt 11.2).

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att förbudet mot att straffföreläggande utfärdas om inte alla brott av den misstänkte omfattas, och som enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning, ska tas bort. Det innebär att annan brottslighet som en person är misstänkt för inte påverkar förutsättningarna för att utfärda straffföreläggande. Inte heller påverkar redan väckta åtal mot den misstänkte förutsättningarna att utfärda straffföreläggande. I likhet med *JO* anser regeringen att förslaget skulle göra straffföreläggandeförfarandet mer effektivt utan negativa effekter. Förslaget bör därför genomföras.

Enligt *Lagrådet* medför regeringens förslag att den enskilde i många fall riskerar att mötas av en väsentligt strängare straffsanktion än om brotten hade bedömts vid ett tillfälle. Särskilt beträffande straffföreläggande eftersom det vid sådana förelägganden nästan alltid är fråga om bötesstraff, som inte träffas av reglerna i 34 kap. brottsbalken. De påföljdmässiga konsekvenser för den misstänkte som följer av utökade möjligheter till uppdelad handläggning behandlas i avsnitt 8.

En följd av förslaget är bland annat att två parallella straffföreläggandeförfaranden kan pågå samtidigt, men för olika brott. Så kan exempelvis vara fallet om den misstänkte ännu inte hunnit godkänna ett första föreläggande när åklagaren utfärdar ytterligare ett straffföreläggande för annan, tillkommande brottslighet. Det kan också pågå en domstolsprocess för viss brottslighet samtidigt som ett straffföreläggandeförfarande pågår för annan brottslighet. Regleringen om att ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt straffföreläggande bör således enbart avse de fall det är fråga om samma brott (jfr 48 kap 12 § rättegångsbalken).

11.4 Strafföreläggande med villkorlig dom ska kunna användas i fler fall

Prop. 2021/22:279

Regeringens förslag: Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter ska få föreläggas genom strafföreläggande om det är sannolikt att rätten skulle döma till sådan påföljd.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser, bland annat *Domstolsverket*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Kriminalvården*, *Luleå tingsrätt*, *Malmö tingsrätt*, *Norrköpings tingsrätt*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Solna tingsrätt*, *Stockholms tingsrätt*, *Svea hovrätt*, *Sveriges Domareförbund*, *Säkerhetspolisen*, *Södertörns tingsrätt*, *Växjö tingsrätt* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslagen.

Hovrätten över Skåne och Blekinge ifrågasätter om ett sannolikhetskrav gör att påföljdskravet blir helt förutsebart och anser att förslaget riskerar att flytta praxisutvecklingen avseende villkorlig dom från domstol till åklagare. Enligt hovrätten bör denna fråga övervägas ytterligare. *Justitiekanslern (JK)* framför liknande synpunkter och anför därutöver att förslaget kan leda till att fler personer får strafföreläggande med villkorlig dom och böter än vad som hade blivit fallet om de i stället blivit dömda i domstol. Om förslaget genomförs bör det, enligt JK, kunna förväntas att Åklagarmyndigheten tar ansvar för att åklagarna genom styrdokument eller utbildningsinsatser ges tillräckliga kunskaper om påföljdsbestämning. Enligt *Brottsofferjouren Sverige* kan det medföra betänkligheter från ett brottsofferperspektiv om en allt större del av rättskipningen förläggs till åklagare i stället för till domstol eftersom det enskilda brottet då hamnar utanför domstol.

Skälen för regeringens förslag: Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får i dag föreläggas genom strafföreläggande om det är uppenbart att rätten skulle döma till sådan påföljd (48 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken). Det gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt 18 år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst. Med uppenbarhetskravet ska ansvarsbedömningen i regel vara okomplicerad och påföljdvalet ofta helt förutsebart (se bet. 1996/97:JuU4). Handläggningen är skriftlig och beslutet föregås inte av någon förhandling, även om åklagaren bör underrätta den misstänkte om beslutet vid ett personligt sammanträffande (jfr 3 § förordningen [1964:740] med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål).

Villkorlig dom är aktuellt när det saknas särskild anledning att befara att den tilltalade kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet (jfr 30 kap. 7 § första stycket brottsbalken). Förstagångsbrott och annan tillfällighetsbrottslighet bör därför ofta kunna leda till villkorlig dom, om det inte finns hinder mot detta med hänsyn till brottslighetens art eller dess straffvärde (jfr propositionen om ändring i brottsbalken m.m. – straffmätning och påföljdsval m.m., prop. 1987/88:120 s. 104).

Möjligheten att utfärda strafföreläggande med villkorlig dom har funnits i över 20 år men tillämpas inte i den omfattning som är möjlig eller avsedd.

Prop. 2021/22:279 Antalet strafföreläggande med villkorlig dom utgjorde under 2019 cirka en fjärdedel av samtliga villkorliga domar.

Kravet för att utfärda strafföreläggande med villkorlig dom är i dag mycket högt ställt då det krävs att det ska vara uppenbart att rätten skulle döma till denna påföljd. Utredningen föreslår en ordning som innebär att det ska vara sannolikt att rätten skulle döma till sådan påföljd. De flesta remissinstanser tillstyrker eller invänder inte mot utredningens förslag, bland annat *JO*. Ett par remissinstanser, däribland *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *JK*, ifrågasätter dock om ett sannolikhetskrav gör att påföljdskravet blir helt förutsebart och anser att förslaget riskerar att flytta ansvaret för praxis kring villkorlig dom från domstol till åklagare. De anför även att dessa frågor bör bli föremål för ytterligare överväganden. *JK* anför därutöver att förslaget kan leda till att fler personer får strafföreläggande med villkorlig dom och böter än vad som hade blivit fallet om de i stället blivit dömda i domstol. Att den enskilde får en för mild påföljd är enligt *JK* vanligen inget problem ur rättssäkerhetssynpunkt men kan däremot vara bekymmersamt ur ett rättsskyddsperspektiv.

Med en lydelse som innebär att påföljden ska vara sannolik ställs kravet fortfarande förhållandevis högt. Det blir emellertid möjligt att utfärda strafföreläggande med villkorlig dom i fler fall än vad som är möjligt i dag. Som exempel kan nämnas när påföljden för ett begånget brott inte kan stanna vid böter men skälen för fängelse inte är särskilt starka. Om personen är straffad sedan tidigare men brottsligheten ligger långt tillbaka i tiden bör det i ett sådant fall vara möjligt att överväga ett strafföreläggande med villkorlig dom. Ett annat exempel är när ett begånget brott endast med viss styrka talar för fängelse, till exempel lindriga eller särpräglade former av vapenbrott, narkotikabrott, bokföringsbrott och skattebrott. Det kan också finnas situationer med andra tänkbara påföljdsoptioner, men där villkorlig dom framstår som det mest sannolika. Liksom tidigare gäller dock att brottslighetens art eller straffvärde eller gärningspersonens återfall i brott i vissa fall hindrar användandet av villkorlig dom.

Som *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *JK* anför innebär förslaget en viss förskjutning av ansvaret för praxis kring villkorlig dom. I likhet med utredningen anser regeringen dock att den föreslagna reformen framför allt utökar möjligheterna till lagföring med strafföreläggande i enkla och okomplicerade fall. Påföljdsbestämningen förväntas därför även fortsättningsvis vara enkel och förutsebar. Med hänsyn till detta och den praxis som redan finns kring villkorlig dom bedömer regeringen att ansvaret för praxisutvecklingen inte förskjuts på något betänkligt sätt. Av samma skäl bedöms förslaget inte heller leda till att fler personer får strafföreläggande med villkorlig dom och böter i stället för fängelse.

För det fall åklagare behöver mer kunskaper om påföljdsbestämning, till exempel genom styrdokument eller utbildningsinsatser, kan detta ombesörjas av åklagarmyndigheterna, i linje med vad *JK* anför.

Enligt *Brottsofferjouren Sverige* kan det medföra betänkligheter från ett brottsofferperspektiv om en allt större del av rättskipningen förläggs till åklagare i stället för till domstol eftersom det enskilda brottet då hamnar utanför domstol och inte får den vidare uppmärksamhet som ibland kan kännas naturlig och adekvat. *Brottsofferjouren Sverige* framhåller även att det från brottsoffersynpunkt är angeläget att framhålla att ju allvarligare

ett brott är, som exempelvis personrån, desto större kan betänkligheterna vara mot ett snabbt och förenklat förfarande. Regeringen instämmer i den bedömningen. Förslaget handlar dock om brott där skälen för fängelse inte är särskilt starka. Det är även, som Brottsofferjouren Sverige också påpekar, nästan alltid en fördel för brottsoffret att en brottsutredning kommer till stånd i nära anslutning till det eller de brott som är i fråga och kan avslutas med en tidig lagföring när förutsättningar för det föreligger. Övervägande skäl talar därför för att utredningens förslag bör genomföras.

11.5 Villkorat åtal

Regeringens bedömning: Det bör inte införas en möjlighet att besluta om åtal samtidigt som ett strafföreläggande utfärdas (villkorat åtal).

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det ska införas en möjlighet att besluta om åtal samtidigt som ett strafföreläggande utfärdas (villkorat åtal). Ett sådant beslut ska enligt utredningen få verkställas först efter utgången av den tid som fastställts för godkännande i strafföreläggandet. Om det fattas ett beslut om åtal samtidigt som ett strafföreläggande utfärdas ska den misstänkte enligt utredningen upplysas om att åtal kan väckas om strafföreläggandet inte godkänns senast vid utgången av den i föreläggandet fastställda tiden. Vidare föreslår utredningen att ett godkännande av strafföreläggandet ska vara utan verkan om det sker efter att åklagaren har gett in stämning eller stämningsansökan till rätten.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Luleå tingsrätt*, *Malmö tingsrätt*, *Rättsmedicinalverket*, *Solna tingsrätt*, *Stockholms tingsrätt*, *Svea hovrätt*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges Domareförbund*, *Södertörns tingsrätt*, *Tullverket* och *Växjö tingsrätt*, tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Åklagarmyndigheten anför att det sannolikt kommer att ta tid att få fullt genomslag för reformen och att det finns en del som talar för att åklagare, även med möjligheten till ett villkorat åtalsbeslut, kommer att fortsätta utfärda strafföreläggande separat – när det finns förutsättningar för att det kan komma att godkännas – respektive väcker åtal direkt – när det framstår som mindre sannolikt att ett strafföreläggande kommer att godkännas.

Riksdagens ombudsmän (JO) avstyrker förslaget och anför att det kan bli svårt för den misstänkte att förstå vad det är som gäller om han eller hon både får ett föreläggande för godkännande och en stämningsansökan som är ställd till tingsrätten. JO är även tveksam till det rationella i att utfärda både ett strafföreläggande och ett villkorat åtalsbeslut och sedan vänta på besked om föreläggandet godkänns.

Skälen för regeringens bedömning

Behov av en tydligare koppling mellan strafföreläggande och åtal

Om en förundersökning leder till att åklagaren väljer att utfärda ett strafföreläggande avvaktas åtalsfrågan till dess att frågan om strafföreläggande är avgjord. Föreläggandet träder i dessa fall i stället för åtal (48 kap. 1 § rättegångsbalken). Ett strafföreläggande kan utfärdas till

Prop. 2021/22:279 omedelbart godkännande eller till godkännande inom en angiven tidsfrist (48 kap. 2 § rättegångsbalken). Om en tidsfrist angivits får frågan om ansvar för brottet inte tas upp på nytt förrän denna tid har gått ut, om inte den misstänkte dessförinnan förklarat att han eller hon inte godkänner föreläggandet (48 kap. 3 §§ rättegångsbalken). Det innebär bland annat att åklagaren inte kan utfärda ett strafföreläggande och samtidigt besluta om åtal för samma gärning.

Bedömningen vid beslut om att utfärda strafföreläggande och vid beslut om att väcka åtal mot den misstänkte är i stort sett densamma. När strafföreläggande utfärdas gör åklagaren även en bedömning av sannolikheten av att den misstänkte kommer att godkänna föreläggandet.

Om strafföreläggandet inte godkänns blir alternativet för åklagaren att åtala den misstänkte, om inte nya omständigheter inträffat (jfr JO 2008/09 s. 104). Av utfärdade strafförelägganden är det cirka 27 procent som aldrig godkänns. För 2021 motsvarade detta knappt 10 000 strafförelägganden. En orsak till att inte fler strafförelägganden godkänns kan enligt utredningen vara att det är otydligt för den misstänkte vilka alternativ som finns och hur den fortsatta processen ser ut.

Ett villkorat åtalsbeslut bör inte kunna utfärdas samtidigt som ett strafföreläggande

Utredningen föreslår att det ska vara möjligt för åklagaren att utfärda ett strafföreläggande och samtidigt fatta ett åtalsbeslut som verkställs först om den misstänkte inte godkänner föreläggandet innan den fastställda tiden för godkännande går ut, ett s.k. villkorat åtalsbeslut. En kopia av stämningsansökan kan då bifogas strafföreläggandet samtidigt som den misstänkte ges upplysning om att stämning eller stämningsansökan kan ges in till rätten efter utgången av den i strafföreläggandet fastställda tiden, om godkännande inte sker. Om föreläggandet inte godkänns inom den fastställda tiden ska det villkorade åtalsbeslutet kunna verkställas genom att stämningsansökan ges in till rätten utan något ytterligare beslut. När stämningsansökan kommit in till rätten har åtal väckts (45 kap. 1 § rättegångsbalken). Om den misstänkte godkänner strafföreläggandet inom den fastställda tiden anser utredningen att åtalsbeslutet bör kunna förfalla utan någon ytterligare åtgärd. Syftet med förslaget är enligt utredningen att åstadkomma snabbare lagföring och öka tydligheten för den misstänkte.

Enligt JO är en nackdel med förslaget att det kan vara svårt för den misstänkte att förstå vad det är som gäller om han eller hon samtidigt får ett föreläggande för godkännande och en stämningsansökan som är ställd till tingsrätten. Även regeringen anser att det finns skäl att ifrågasätta om sambandet mellan strafföreläggande och åtal faktiskt tydliggörs av att samtidigt få både ett strafföreläggande och en stämningsansökan.

JO är även tveksam till det rationella i att utfärda både ett strafföreläggande och ett villkorat åtalsbeslut och sedan vänta på besked om föreläggandet godkänns. Alternativet att väcka åtal direkt kan nog ibland, enligt JO, framstå som lockande. *Åklagarmyndigheten* lämnar liknande synpunkter och anför att det kommer att finnas behov av styr- och stöddokument men att det, trots detta, sannolikt kommer att ta tid att få fullt genomslag för reformen. Enligt Åklagarmyndigheten finns det en del som talar för att åklagare, även med möjligheten till ett villkorat

åtalsbeslut, kommer att fortsätta utfärda strafföreläggande separat – när det finns förutsättningar för att det kan komma att godkännas – respektive väcker åtal direkt – när det framstår som mindre sannolikt att ett strafföreläggande kommer att godkännas.

Regeringen delar dessa remissinstansers tveksamheter kring förslaget. Att utfärda ett strafföreläggande och samtidigt upprätta en stämningsansökan innebär inte nödvändigtvis ett snabbare eller mer effektivt förfarande. Som utredningen anger kommer förslaget att innebära ett visst merarbete för åklagaren eftersom bevisuppgift måste anges i stämningsansökan. Hur stort detta merarbete kommer att bli beror, som Åklagarmyndigheten påpekar, på ärendetyp. Om strafföreläggandet godkänns kommer detta merarbete att ha gjorts i onödan. Det kan alltså endast bli fråga om en effektivitetsvinst i de fall strafföreläggandet inte godkänns. Effektivitetsvinsten bygger på att själva verkställandet, dvs. inskickandet av stämningsansökan till tingsrätten, kan ske utan att åklagaren behöver sätta sig in i ärendet på nytt. Enligt utredningen ska verkställandet kunna ske automatiserat, med stöd av administrativ personal eller beredningsjurister eller av åklagaren själv utan att åklagaren behöver fatta ett nytt beslut.

Som utredningen anger kan det sedan åtalsbeslutet, men innan stämningsansökan skickas in, ha inträffat omständigheter som påverkar förutsättningarna för åtalet. Det finns då, som utredningen också påpekar, inget hinder för åklagaren att ompröva sitt tidigare beslut. Åtal får aldrig väckas utan att det finns förutsättningar för detta (Rättegångsbalken m.m., JUNO, Fitger m.fl., 2021-12-01, kommentaren till inledningen till 48 kap. rättegångsbalken). Frågan är därför om åklagare skulle och borde godkänna att åtal väcks utan att dessförinnan ha kontrollerat om det sedan han eller hon fattade sitt åtalsbeslut har inträffat några sådana omständigheter som påverkar förutsättningarna för åtalet. Utredningen anser att åklagarens kvalitativa och rättsliga beslut om åtal sker i det första ledet, dvs. i samband med det villkorade åtalsbeslutet. När det sedan blir aktuellt att verkställa åtalsbeslut kan det ses som en administrativ åtgärd. Något ansvar för tjänstefel, falskt åtal eller obefogat åtal är enligt utredningen inte aktuellt för den administrativa åtgärden att stämningsansökan ges in till rätten. Enligt regeringen är dock denna slutsats inte självklar. Det kan, enligt regeringen, finnas anledning för den åklagare som fattat åtalsbeslutet att även kontrollera eventuella nya omständigheter innan åtal väcks. Det skulle i sin tur leda till att effektivitetsvinsten med förslaget uteblir.

Sammantaget bedöms förslaget inte leda till snabbare lagföring eller ökad tydlighet i den grad att det finns tillräckliga skäl att genomföra det. Någon möjlighet att besluta om åtal samtidigt som ett strafföreläggande utfärdas bör därför inte införas.

11.6 Enklare att godkänna strafföreläggande

Regeringens förslag: Ett godkännande av ett strafföreläggande och ett förhandsgodkännande av ett strafföreläggande ska få skrivas under med den enklare formen av elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i

eIDAS-förordningen om det sker i närvaro av en åklagare, en polisman eller av en annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett, en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman.

Regeringens bedömning: Det bör inte förtydligas att ett skriftligt besked med strafföreläggandets innehåll och övriga upplysningar ska kunna sändas elektroniskt till den som ska lagföras.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att det ska förtydligas att ett skriftligt besked med strafföreläggandets innehåll och övriga upplysningar ska kunna sändas elektroniskt till den som ska lagföras.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Attunda tingsrätt, Ekobrottsmyndigheten, Domstolsverket, Justitiekanslern, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän Rättsmedicinalverket, Solna tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Svea hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Södertörns tingsrätt och Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslagen. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Malmö tingsrätt* lämnar dock lagtekniska synpunkter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Skriftligt besked med strafföreläggandets innehåll och andra upplysningar kan sändas elektroniskt

Om ett strafföreläggande inte ska godkännas omedelbart ska den misstänkte få upplysningar om bland annat vilken myndighet som ska ta emot godkännandet, inom vilken tid godkännande ska ske och att åtal kan komma att väckas om godkännande inte sker inom föreskriven tid (48 kap. 7 § rättegångsbalken). Ett skriftligt besked med dessa upplysningar och med strafföreläggandets innehåll ska lämnas eller sändas till den misstänkte (48 kap. 8 § rättegångsbalken). Redan år 2000 blev det möjligt att sätta upp och utfärda strafförelägganden elektroniskt, se propositionen Effektivare handläggning av strafförelägganden m.m. (prop. 1999/2000:67). Utredningen anser att det bör tydliggöras att även det efterföljande skriftliga beskedet till den misstänkte om föreläggandets innehåll och övriga upplysningar får sändas på elektronisk väg.

Vid införandet av möjligheten att utfärda strafförelägganden elektroniskt uttalade regeringen att det därefter skulle kunna produceras en utskrift av ett besked om föreläggandets innehåll, en broschyr med upplysningar och ett inbetalningskort som skickas per post till den misstänkte (prop. 1999/2000:67 s. 13). Uttalandet utgör endast ett exempel på ett kommunikationssätt och får ses mot bakgrund av vad som var gängse vid den tiden. Utgångspunkten inom processrätten bör alltså vara att skriftlighetskrav inte hindrar en digital hantering, se propositionen Digital kommunikation i domstolsprocesser (prop. 2019/20:189 s. 49). Att det skriftliga beskedet ska lämnas eller sändas till den misstänkte kan inte heller anses hindra en digital hantering (jfr 16 § delgivningslagen och prop. 2009/10:237 s. 238 samt avsnitt 6.6). Mot denna bakgrund får, i likhet med vad *Malmö tingsrätt* anför, den nuvarande bestämmelsen anses vara teknikneutral. Den möjliggör således redan elektronisk kommuni-

tion. Det finns därför inget behov av att genomföra utredningens förslag i denna del. Prop. 2021/22:279

Ett godkännande bör kunna lämnas med den enklare formen av elektronisk underskrift

Enligt nuvarande reglering kan ett strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot godkännas genom att undertecknas med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (eIDAS-förordningen), se propositionen Digital hantering av domstolsavgörande, strafföreläggande och ordningsbot (prop. 2017/18:126) och 48 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken. En avancerad elektronisk underskrift ställer höga krav på säkerhet och kryptering. Dessa säkerhetskrav får anses överstiga till exempel vad som gäller för en underskrift med penna på papper (se prop. 2017/18:126 s. 29).

När det gäller ordningsbot finns det även en möjlighet att godkänna en sådan med den enklare formen av elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i eIDAS-förordningen om det sker i närvaro av en polisman (48 kap. 17 § rättegångsbalken). Utredningen föreslår att även ett strafföreläggande ska kunna godkännas och förhandsgodkännas med den enklare formen av elektronisk underskrift om det sker i närvaro av en polisman eller annan tjänsteman som avses i 33 kap. 6 § tredje stycket rättegångsbalken.

I normalfallet utfärdas ett föreläggande av ordningsbot i den misstänktes närvaro. Den misstänkte får då tillfälle att omedelbart godkänna förelägget, vilket i sådana fall oftast godkänns i närvaro av en polisman. Att samma regler gäller för andra tjänstemän som får utfärda ordningsbotsföreläggande, till exempel en åklagare och en tulltjänsteman, framgår bland annat av 48 kap. 20 § rättegångsbalken och 2 § ordningsbotskungörelsen. När möjligheten att godkänna ett föreläggande om ordningsbot med den enklare formen av elektronisk underskrift infördes, angav regeringen att det i dessa fall finns mycket goda möjligheter för polismannen att genom särskilt uppställda kontroller och rutiner säkerställa såväl den misstänktes identitet som andra omständigheter av betydelse för säkerheten, framför allt utfärdare och innehåll (se prop. 2017/18:126 s. 30). Även ett förhandsgodkännande av ett strafföreläggande kommer i normalfallet att upprättas i den misstänktes närvaro och lämnas av den misstänkte i närvaro av en polisman. Det kommer då att finnas lika goda möjligheter för polismannen att kontrollera identitet m.m. som vid godkännande av en ordningsbot. Ett strafföreläggande bör därför, som utredningen föreslår, också kunna förhandsgodkännas med den enklare formen av elektronisk underskrift om det sker på samma sätt som gäller för en ordningsbot. Om det behövs riktlinjer för de kontroller och rutiner som bör tillämpas, liknande de föreskrifter och allmänna råd som finns vid godkännande av ordningsbot, bör Åklagarmyndigheten, eventuellt efter samråd med andra berörda myndigheter, kunna ta fram sådana riktlinjer (jfr prop. 2017/18:126 s. 30).

Övriga strafförelägganden godkänns som huvudregel genom ett skriftligt förfarande på distans. För dem får förslaget ingen betydelse. Det förekommer dock i vissa fall att ett strafföreläggande godkänns i närvaro av en åklagare, till exempel om den misstänkte är under 18 år. Det finns i dessa fall lika goda förutsättningar som vid godkännande av ordningsbot eller förhandsgodkännande av ett strafföreläggande att säkerställa såväl den misstänktes identitet som andra omständigheter av betydelse för säkerheten. Ett strafföreläggande bör således kunna godkännas med den enklare formen av elektronisk underskrift om det sker i närvaro av en åklagare.

Förutom polismän och åklagare finns det, som utredningen anger, andra tjänstemän som biträder åklagaren eller förundersökningsledaren under brottsutredningen – till exempel en tulltjänsteman eller en kustbevakningstjänsteman – och som kan behöva biträda dem med att ta emot ett godkännande eller förhandsgodkännande av ett strafföreläggande. Dessa tjänstemän överensstämmer med den krets som får delge information om förenklad delgivning (se även avsnitt 6.3 där kretsen utvidgas). Utredningen föreslår att ett strafföreläggande bör kunna godkännas, och förhandsgodkännas, med den enklare formen av elektronisk underskrift om det sker i närvaro av en sådan tjänsteman. Samtliga remissinstanser tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. De personalkategorier som det nu är fråga om får anses ha lika goda förutsättningar som en åklagare eller en polisman att genomföra de kontroller som krävs för att säkerställa bland annat den misstänktes identitet. Utredningens förslag bör därför genomföras.

När det gäller hänvisningsteknik är utgångspunkten att s.k. statisk hänvisning – till skillnad från dynamisk – bör användas vid hänvisningar till EU-förordningar. Med det menas att hänvisningen görs till bestämmelsen i sin ursprungliga lydelse. Det är också denna teknik som använts vid andra liknande hänvisningar till eIDAS-förordningen, bland annat i 48 kap. 9 § andra stycket och 45 kap. 4 § femte stycket rättegångsbalken. Det saknas anledning att nu göra på annat sätt varför hänvisningen bör vara statisk. Det innebär att ändringar som görs i förordningen efter den tidpunkt som pekas ut i hänvisningen inte kommer att påverka innebörden av bestämmelsen.

När det gäller den lagtekniska utformningen instämmer regeringen i *Hovrätten över Skåne och Blekinges* bedömning att formen för en elektronisk underskrift av ett förhandsgodkännande bör framgå av samma bestämmelse som reglerar förhandsgodkännanden.

11.7 Sekretess i strafföreläggande

Regeringens förslag: I ett ärende om strafföreläggande ska samma sekretess gälla som skulle ha gällt för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden i vissa typer av brottmål i domstol. Vidare ska samma sekretess som skulle ha gällt i domstol för bild i en ljud- och bildupptagning gälla i ett ärende om strafföreläggande.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår inte att samma sekretess som gäller i domstol för bild i en ljud- och bildupptagning ska gälla i ärende om strafföreläggande.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Domstolsverket*, *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Justitiekanslern*, *Kriminalvården*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän*, *Rättsmedicinalverket*, *Stockholms tingsrätt*, *Svea hovrätt*, *Sveriges advokatsamfund*, *Sveriges Domareförbund*, *Tullverket* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslagen. *Malmö tingsrätt* lyfter frågan varför åklagaren endast föreslås ge möjlighet att besluta om sekretess med stöd av 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen och inte också med stöd av andra sekretessbestämmelser som domstolarna kan förordna fortsatt tillämpliga i sina domar eller beslut.

Skälen för regeringens förslag: Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål (35 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). Det innebär att uppgifter om enskilda kan hållas skyddade under en förundersökning. När åtal väcks upphör som huvudregel sekretessen för uppgifter som lämnas till domstol (35 kap. 7 § offentlighets- och sekretesslagen). Det finns dock undantag. Ett undantag är att sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för sexualbrott, utpressning, brytande av post- eller telehemlighet, intrång i förvar, olovlig avlyssning, dataintrång, brott mot tystnadsplikt, brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts, människorov, människohandel, grov människoexploatering eller olaga integritetsintrång (35 kap. 12 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen). Vidare gäller sekretess hos domstol för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för barnpornografibrott (35 kap. 12 § tredje stycket offentlighets- och sekretesslagen). Sådana uppgifter från förundersökningen kan således skyddas av sekretess även om de lämnats till domstol. Ett vanligt förekommande exempel är målsägandens identitetsuppgifter i sexualbrottsmål. Målsägandens identitet är emellertid inte skyddad i förhållande till parter och deras rätt till partsinsyn (se bland annat 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen).

När det gäller uppgifter i ett ärende om strafförelägganden omfattas inte de av sekretess (35 kap. 6 § offentlighets- och sekretesslagen). Bakgrunden till den aktuella sekretessbestämmelsen om strafföreläggande kommer från 1980 års sekretesslag (dåvarande 6 kap. 18 §). I förarbetena till den bestämmelsen anges bland annat att förfarandet inför domstol är av hävd omgivet av en vidsträckt offentlighet och att det därför är angeläget att även den slutliga prövning av brottsmisstankar som äger rum hos åklagare så långt som möjligt får ske under offentlig insyn (Regeringens proposition med förslag till sekretesslag m.m., prop. 1979/80:2, Del A, s. 285). Utvecklingen när det gäller skyddet av den personliga integriteten gör att det nu finns behov av att på nytt överväga denna fråga.

Den nuvarande ordningen medför att uppgifter i ärenden om strafföreläggande i princip aldrig kan bli föremål för sekretess. Om strafföreläggande utfärdas för till exempel sexuellt ofredande kan målsägandens identitet inte hållas skyddad. Ordningen medför också att till exempel uppgifter om barnpornografibrott i förundersökningsprotokollet inte kan beläggas med sekretess om strafföreläggande utfärdas (se Kammarrätten i Jönköpings dom den 8 december 2014 i mål nr 2428–14). Det innebär att allmänheten kan få tillgång till uppgifter som är mycket skyddsvärda om strafföreläggande utfärdas. Frågan har uppmärksammats i Åklagarmyndighetens tillsynsrapport *Strafföreläggande med villkorlig dom* (2019:02). I rapporten anges bland annat att åklagare, innan strafföreläggande utfärdas, bör överväga om det kan finnas skäl att alltjämt behålla sekretess i ärendet och i stället välja att väcka åtal, även om det är uppenbart att rätten skulle döma till villkorlig dom eller villkorlig dom i förening med dagsböter.

Det nuvarande rättsläget innebär således att åtal i vissa fall måste väckas i stället för att utfärda strafföreläggande för att uppgifter i förundersökningen ska kunna hållas skyddade. Det leder i sin tur till att lagföringen fördröjs och domstolarnas resurser i vissa fall måste användas för erkända och lindriga brott. I likhet med utredningen anser regeringen att detta inte är en rimlig ordning. Utredningen föreslår att sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen ska gälla för uppgift i ärende om strafföreläggande om sekretess skulle ha gällt för uppgiften hos domstol enligt 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen. På så sätt kan skyddsvärda uppgifter i ärenden om bland annat barnpornografibrott och sexualbrott vara belagda med sekretess även om ett strafföreläggande utfärdas. Samtliga remissinstanser tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. Förutom att effektivisera rättsskipningen får förslaget även anses förenligt med samhällsutvecklingen som under längre tid gått i riktning mot att den personliga integriteten tillmäts en allt större betydelse i lagstiftningen, se till exempel proposition *Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten* (prop. 2016/17:222). Förslaget bör därför genomföras.

Malmö tingsrätt lyfter frågan varför åklagaren endast föreslås ge möjlighet att besluta om sekretess med stöd av 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen och inte också med stöd av andra sekretessbestämmelser som domstolarna kan förordna fortsatt tillämpliga i sina domar eller beslut.

Sedan utredningen lämnade sitt betänkande har bestämmelser trätt i kraft som innebär utökade möjligheter att använda tidiga förhör, under förutsättning att förhören har dokumenterats med ljud och bild, se propositionen *Utökade möjligheter att använda tidiga förhör* (prop. 2020/21:209). I domstol gäller sekretess för bilder i sådana förhör (35 kap. 13 a § offentlighets- och sekretesslagen). Bilduppgiften får inte lämnas ut om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den hörde lider men. Om reformen leder till att fler förhör tas upp med ljud och bild kan dessa förhör även komma att ingå i ärenden om strafföreläggande. För att säkerställa att strafförelägganden kan utfärdas även i de fall där utredningen innehåller förhör som dokumenterats med ljud och bild bör, i linje med vad Malmö tingsrätt anför, samma sekretess för bilduppgiften gälla i ärenden om strafföreläggande som i brottmål vid domstol.

Sammantaget anser regeringen att sekretess enligt 35 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen bör gälla för uppgift i ärenden om strafföreläggande om sekretess skulle ha gällt för uppgiften hos domstol enligt 35 kap. 12 eller 13 a § offentlighets- och sekretesslagen.

Prop. 2021/22:279

12 Återbetalning av kostnader för provtagning och analys

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska kunna meddela föreskrifter om en taxa som ska tillämpas när ersättningsskyldighet för provtagning och analys av blod, urin och saliv bestäms.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår att den särskilda taxan uttryckligen ska baseras på en schablon.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, bland annat *Domstolsverket*, *Justitiekanslern*, *Kriminalvården*, *Luleå tingsrätt*, *Norrköpings tingsrätt*, *Polismyndigheten*, *Riksdagens ombudsmän*, *Rättsmedicinalverket*, *Solna tingsrätt*, *Stockholms tingsrätt*, *Sveriges advokatsamfund*, *Tullverket* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag

Kostnaden för provtagning och analys beror på många olika faktorer

En tilltalad som döms för ett brott i ett mål där åklagaren för talan ska ersätta staten för kostnaden för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser honom eller henne och som har gjorts för utredning om brottet (31 kap. 1 § rättegångsbalken). Ersättningsskyldigheten kan sättas ned med hänsyn till den tilltalades brottslighet eller personliga och ekonomiska förhållanden. Dessutom faller ersättningsskyldigheten bort om det belopp som den tilltalade skulle vara skyldig att ersätta understiger en viss gräns, för närvarande 250 kronor (6 § förordningen [1997:406] om offentlig försvarare m.m.). Vissa kostnader kan också föreläggas en misstänkt som godkänner ett strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot. Om ett brott är förenat med kostnad för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet ska den kostnaden föreläggas den misstänkte till godkännande (48 kap. 2 § tredje stycket rättegångsbalken). Vid strafföreläggande kan det till exempel handla om kostnader för sådan provtagning och undersökning av blod som uppstår i vissa ärenden om rattonykterhet eller om kostnader för provtagning och analys av urin när det är fråga om misstänkt narkotikabruk.

När det gäller kostnaden för provtagning av blod debiteras den lagförde oftast inte den kostnaden. I de fall den lagförde får betala en avgift kan den uppgå till cirka 2 000 kronor.

Rättsmedicinalverket är den myndighet som genomför analys av blod- och urinprov. Kostnaden för analysen skiljer sig åt beroende på hur den rättskemiska undersökningen utförs. Kostnaden varierar också beroende på vilket narkotiskt preparat det är frågan om. En särskild kostnad tas också ut för förtursärenden. Den som är under 18 år ska dock endast i undantagsfall åläggas återbetalningsskyldighet för kostnaden för provtagning och analys (se NJA 2020 s. 154).

Den nuvarande ordningen innebär att det är svårt att på förhand veta hur stor analyskostnaden kommer att bli. I de flesta fall uppgår den till mellan 1 000 och 1 500 kronor. Den kan dock vara lägre eller betydligt högre.

Analysverksamheten finansieras på olika sätt, bland annat beroende på brottstyp. Den kan antingen vara anslagsfinansierad eller utföras på uppdrag av den myndighet som utreder brottet. Skyldigheten för den misstänkte att ersätta kostnader är inte beroende av hur analysverksamheten är finansierad. I praktiken har det dock enligt utredningen betydelse på så sätt att kostnader för urinalys för narkotika som utförs på uppdragsbasis i regel återkrävs av den misstänkte samtidigt som kostnader för blodanalys för narkotika normalt sett inte återkrävs. Det innebär att den som lagförs för narkotikabruk blir ersättningsskyldig men inte den som gör sig skyldig till drograttfylleri.

Den totala kostnaden för provtagning och analys kan variera väsentligt. Den kan, som utredningen konstaterar, i vissa fall överstiga storleken av det bötesbelopp, till exempel 30 dagsböter à 50 kronor som är ett vanligt förekommande bötesbelopp för ringa narkotikabrott för den som har små eller inga inkomster. Kostnaden har enligt utredningen sällan något samband med hur klandervärd gärningen är utan kan många gånger bero på tillfälligheter som den misstänkte inte kan förutse eller påverka.

Okänd kostnad för provtagning och analys kan utgöra hinder mot ett förhandsgodkännande

I avsnitt 11.2 föreslås en ordning med förhandsgodkännande av ett strafföreläggande. Förutsättningarna för att lämna ett förhandsgodkännande är bland annat att brottet är erkänt och utrett och att påföljden är klar. Ett förhandsgodkännande föreslås även innehålla uppgift om den särskilda rättsverkan, såsom eventuell betalningsskyldighet för statens kostnad för provtagning och analys, som den misstänkte är villig att godta. Dessa förutsättningar är desamma som vid det nuvarande fullmaktsförfarandet, vilket ordningen med förhandsgodkännande är tänkt att ersätta (jfr 48 kap. 10 § rättegångsbalken). Fullmaktsförfarandet har i viss utsträckning hindrats av att kostnaden för provtagning och analys har varit okänd. Det har enligt utredningen gjorts ansträngningar för att ta fram schabloner men det har visat sig vara svårt att i förväg kunna förutse samtliga de faktorer som påverkar analyskostnaden. Denna fråga har därför utgjort ett hinder för ett fullt genomslag av fullmaktsförfarandet. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att frågan även kan utgöra ett hinder för ett system med förhandsgodkännande av strafföreläggande.

En rättvis och förutsebar ordning med taxa

Utredningen föreslår att den kostnad som den misstänkte ska förpliktas att återbetala ska få bestämmas enligt en taxa, som baseras på en schablon.

Om schablonen bygger på en beräkning av de faktiska kostnaderna, för exempelvis analys i urin efter narkotika, kan variationerna i analyskostnaderna fördelas jämnt på samtliga berörda individer, utan att vara individuellt bestämda.

Det är en otillfredsställande ordning att den kostnad för provtagning och analys som en misstänkt kan förpliktas att återbetala skiljer sig åt väsentligt och beror på tillfälligheter som den misstänkte inte kan förutse eller påverka. Det framstår därför som angeläget att kostnaden i fler fall kan bestämmas enligt en taxa som baseras på den faktiska kostnaden i olika typer av ärenden. Ett system med en taxa ger en rättvis, enkel och snabb hantering av återbetalningsskyldigheten för både enskilda, brottsbekämpande myndigheter, domstolar och Rättsmedicinalverket. Genom att kostnaden är bestämd på förhand är den också förutsebar för alla parter. Att kostnaden är förutsebar är av särskild vikt vid ett fullmaktsförfarande eller ett förfarande med förhandsgodkännande eftersom det belopp som den misstänkte är villig att återbetala måste anges i fullmakten respektive förhandsgodkännandet. Förslaget bedöms mot denna bakgrund bidra till att den föreslagna ordningen med förhandsgodkännande får ett bredare genomslag och kan användas i fler fall än vad som annars hade varit fallet. Att fler strafförelägganden kan godkännas på förhand bedöms i sin tur leda till en mer effektiv hantering av strafförelägganden. Mot denna bakgrund anser regeringen, i likhet med *Tullverket* och *Rättsmedicinalverket*, att utredningens förslag bör genomföras. I motsats till utredningen anser regeringen dock att det inte uttryckligen behöver anges att taxan ska baseras på en schablon eftersom en taxa i sig är schablonartad.

Utredningen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela närmare föreskrifter om taxan. Regeringen instämmer i att bestämmelserna om återbetalning enligt taxa kan behöva kompletteras med föreskrifter på lägre nivå än lag. Det bör därför införas en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om taxan.

13 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Förslagen ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om tillgänglighetsdelgivning före ikraftträdandet.

För fullmakter som har utfärdats före ikraftträdandet ska 48 kap. 10 § gälla i den äldre lydelsen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Det är angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Såväl domstolar som de brottsbekämpande myndigheterna måste dock få tid att genomföra utbildningsinsatser och anpassa sina verksamheter och handlägningsrutiner. Ett tidigare ikraftträdande än den 1 januari 2023 bedöms därför inte möjligt. Det är också en lämplig tidpunkt för ikraftträdandet, eftersom det tillfälliga regelverk som möjliggjort försöksverksamheten upphör att gälla vid utgången av 2022.

När det gäller processrättslig lagstiftning är huvudregeln att nya regler blir tillämpliga omedelbart. Det innebär att reglerna ska tillämpas på varje processuell företeelse som inträffar efter det att regleringen har trätt i kraft. När det gäller förenklad delgivning föreslås en övergångsbestämmelse som innebär att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla om delgivningsmottagaren har delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet. Förenklad delgivning innebär att delgivningsförfarandet är uppdelat i två steg. Inledningsvis delges delgivningsmottagaren information om att förenklad delgivning kan komma att användas. Därefter delges delgivningsmottagaren genom att delgivningshandlingen skickas till denne. Genom att delgivningsmottagaren delges information om förenklad delgivning behöver han eller hon vara beredd på att ta emot handlingar i enlighet med vad som gäller vid den tidpunkten. Utredningens förslag i denna del bör därför genomföras.

Tillgänglighetsdelgivning, som föreslås att införas som en permanent ordning i rättegångsbalken och delgivningslagen, regleras i dag i lagen (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål. Lagen är tidsbegränsad och upphör att gälla vid utgången av 2022. Delgivningsåtgärder som vidtagits före ikraftträdandet bör därför, som utredningen anger, fortfarande kunna användas i domstolsprocessen enligt äldre föreskrifter. Om delgivningsmottagaren delgetts information om tillgänglighetsdelgivning före ikraftträdandet bör den upphävda lagen om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål tillämpas, det vill säga äldre föreskrifter gäller fortfarande i ett sådant fall.

Förslaget om förhandsgodkännande av strafföreläggande innebär att det nuvarande fullmaktsförfarandet i 48 kap. 10 § rättegångsbalken ersätts med en ordning med förhandsgodkännande. För att fullmakter som utfärdats före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna inte ska bli utan verkan bör, som utredningen föreslår, den äldre lydelsen av 48 kap. 10 § fortfarande gälla för handläggningen av sådana fullmakter.

Några övergångsbestämmelser i övrigt behövs inte.

14 Konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen antas leda till en snabbare och mer effektiv hantering av brottmål. Detta är till fördel för enskilda och innebär ett bättre resursutnyttjande hos det allmänna.

För Sveriges Domstolar, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten och övriga brottsbekämpande myndigheter bedöms förslagen inte medföra annat än marginella kostnadsökningar

som ryms inom befintliga anslag. I övrigt bedöms förslagen inte medföra några ökade kostnader, vare sig för enskilda, andra myndigheter eller för det allmänna.

Prop. 2021/22:279

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Arbetsgivarverket* anför att berörda myndigheter under ett inledande skede kan behöva erforderliga resursförstärkningar innan de förväntade effekterna fått genomslag. *Växjö tingsrätt* anser att förslagen leder till betydligt fler brottmål i domstolarna och därmed en högre arbetsbelastning på domare och domstolshandläggare och att domstolarna bör tilldelas ökade ekonomiska resurser för att möta det ökade inflödet. Även *Södertörns tingsrätt* är tveksam till utredningens bedömning att domstolarnas kostnader kan rymmas inom befintliga anslag. *Norrköpings tingsrätt* är positiv till de utökade möjligheterna att använda tillgänglighetsdelgivning och förenklad delgivning, vilket bedöms underlätta och förenkla tingsrättens arbete med delgivning i brottmål och medföra att färre förhandlingar behöver ställas in på grund av bristande delgivning. Vidare framhåller tingsrätten att ett permanent snabbförfarande innebär ett mer påtagligt ianspråktagande av de mindre tingsrätternas resurser än vad som sannolikt är fallet för de större tingsrätterna och att det därför kan påverka deras verksamhet i större utsträckning.

Rättsmedicinalverket betonar att fler ärenden i snabbförfarandet leder till ett ökat resursbehov för myndigheten. Kostnaden för den anslagsfinansierade delen av den rättskemiska verksamheten för år 2023 uppskattas till 4–5 miljoner kronor. Vidare anför verket att förslaget om återbetalningsskyldighet för provtagnings- och analyskostnader bör underlätta handläggningen av avgifter vid verket.

Tullverket anför att det inledningsvis kommer att behövas både utbildningsinsatser och framtagande av nya rutiner. En del av förslagen kommer dessutom att kräva viss it-utveckling för att Tullverket ska kunna använda sig av de möjligheter som ges. Hur stora dessa kostnader blir är enligt verket beroende av hur stora förändringar i it-systemen som krävs.

Skälen för regeringens bedömning

Konsekvenser för enskilda

Förslagen innebär en mer effektiv hantering av brottmål med bibehållen rättssäkerhet. En mer effektiv lagföringsprocess är dessutom till fördel för brottsoffer och vittnen. För den tilltalade kan förslagen komma att medföra ett ökat ansvar. Inte minst gäller detta förslaget om tillgänglighetsdelgivning, där den enskilde kan behöva bevaka besked om till exempel huruvida åtal har väckts och om målets fortsatta handläggning. Å andra sidan kommer såväl detta som övriga förslag leda till en mer förutsebar och kortare lagföringsprocess, vilket är till fördel för den tilltalade.

När det gäller förslaget om ett enklare system för återbetalning av provtagnings- och analyskostnader kan det innebära ökade förutsättningar att ålägga den enskilde ett betalningsansvar. Med hänsyn till att förslaget bedöms leda till en mer rättvis ordning bedöms det inte innebära några negativa konsekvenser för enskilda.

Det finns ett särskilt starkt intresse att lagföringen av unga lagöverträdare sker snabbt så att tiden mellan brottet och reaktionen blir så kort som möjligt. Ju kortare tid, desto tydligare blir konsekvenserna av brottet för den unge. Flera av förslagen innebär förbättringar av rättsprocessen som helhet och kan därför skapa bättre förutsättningar för snabbare lagföring även av unga lagöverträdare. Det handlar till exempel om ökade delgivningsmöjligheter och utökade möjligheter till deldom och uppdelad handläggning av åtal. Dessa åtgärder är inte begränsade till en viss typ av brottslighet. Inte minst bör förslaget att misstanke mot den som är under 18 år ska delges snabbare än i dag kunna leda till kortare handläggnings-tider i ungdomsmålen.

Konsekvenser för de allmänna domstolarna

Flera av förslagen bedöms vara resurssparande för domstolarna. Det gäller bland annat möjligheten att i ökad utsträckning kunna använda förenklad delgivning i brottmål, ett permanentande av tillgänglighetsdelgivning och införandet av omedelbar tillgänglighetsdelgivning. Förslagen minskar risken för en utdragen handläggning och för att andra mer resurskrävande åtgärder behöver sättas in. De förväntas, som *Norrköpings tingsrätt* framhåller, bland annat leda till att färre förhandlingar behöver ställas in på grund av bristande delgivning. Även reformen av systemet med strafföreläggande bedöms vara resursbesparande för domstolarna eftersom det förväntas leda till färre antal brottmål än annars.

Vissa av förslagen kan innebära en ökad måltillströmning eftersom fler brott utreds och lagförs. *Växjö tingsrätt* anser att detta leder till en högre arbetsbelastning på domare och domstolshandläggare och att domstolarna bör tilldelas ökade ekonomiska resurser för att möta det ökade inflödet. Det finns enligt tingsrätten annars en risk för att handläggningstiden för andra mål och ärenden kommer att öka. Även *Arbetsgivarverket* anför att det i ett inledande skede kan behövas erforderliga resursförstärkningar och *Södertörns tingsrätt* är tveksam till utredningens bedömning att domstolarnas kostnader kan rymmas inom befintliga anslag. *Norrköpings tingsrätt* framhåller att ett permanent snabbförfarande innebär ett mer påtagligt ianspråktagande av de mindre tingsrätternas resurser än vad som sannolikt är fallet för de större tingsrätterna och att det därför kan påverka deras verksamhet i större utsträckning.

Försöksverksamheten med snabbare lagföring bedrivs redan i stor skala och permanentandet bedöms därmed innebära ett begränsat antal tillkommande mål till domstolarna, som fått kraftigt höjda anslag under senare år. Med hänsyn till att de brottmål som nu kommer i fråga dessutom bör kunna handläggas och hanteras på ett mer effektivt sätt, och då andra förslag bedöms vara resursbesparande, bedömer regeringen att kostnaderna för den ökade måltillströmningen inte bör vara större än att de rymms inom befintliga anslag.

Konsekvenser för de brottsbekämpande myndigheterna

För de brottsbekämpande myndigheterna, framför allt Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Tullverket och Polismyndigheten, får förslagen betydelse för personalens arbete. Förslagen ställer i viss utsträck-

ning krav på ett förändrat arbetssätt och kan, i vart fall initialt, komma att innebära ökade utbildnings- och arbetsinsatser. Regeringen bedömer att kostnaderna för dessa åtgärder inte är större än att de ryms inom befintliga anslag.

Tullverket anför att förslagen även kommer att kräva viss it-utveckling. Hur stora kostnaden för utvecklingen blir är enligt verket beroende av hur stora förändringar i it-systemen som krävs. Regeringen bedömer att kostnaden för utvecklingen inte är större än att den ryms inom befintliga anslag.

Konsekvenser för Skatteverket

För Skatteverkets del bedöms inte möjligheten att delge information om förenklad delgivning innebära några negativa konsekvenser eller ökade kostnader.

Konsekvenser för Rättsmedicinalverket

Enligt *Rättsmedicinalverket* bör förslaget om återbetalningsskyldighet för provtagnings- och analyskostnader underlätta handläggningen beträffande avgifter vid verket. I övrigt innebär vissa av förslagen att fler ärenden hanteras i ett snabbförfarande hos Rättsmedicinalverket. Detta leder enligt verket till ett ökat resursbehov för myndigheten. Eftersom försöksverksamheten redan bedrivs i stor omfattning bedömer regeringen dock att de tillkommande kostnaderna inte är större än att de ryms inom befintliga anslag.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms ha betydelse för effektivisering av lagföringsprocessen. Ett ökat fokus på tidiga utredningsåtgärder och snabb lagföring kan ge bättre förutsättningar för materiellt riktiga domar och andra avgöranden.

Förslagen påverkar inte jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheten att nå de integrationspolitiska målen och medför inte heller några andra konsekvenser av det slag som anges i 15 § kommittéförordningen (1998:1474). Förslagen påverkar inte Sveriges åtaganden till följd av medlemskapet i Europeiska unionen.

15 Författningskommentar

15.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

23 kap.

18 a § När undersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig har den misstänkte och försvararen rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen. Den misstänkte och försvararen ska underrettas om detta och om att de har rätt att begära att förundersökningen kompletteras. De ska ges skälig tid att ange den utredning de anser är önskvärd och i övrigt anförda det som de anser är nödvändigt. Något åtal får inte beslutas innan detta har skett.

Rätten enligt första stycket att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen gäller även efter det att åtalet har väckts och fram till dess att

Prop. 2021/22:279 åtalet slutligt har prövats eller saken annars slutligt har avgjorts. Denna rätt gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 och 3 a §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Om ett strafföreläggande har godkänts på förhand enligt 48 kap. 10 § behöver någon underrättelse enligt första stycket inte lämnas.

Paragrafen innehåller regler om den misstänktes rätt till insyn i förundersökningen från tidpunkten för s.k. slutdelgivning av förundersökningen. Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

I *tredje stycket*, som är nytt, regleras möjligheten att slutföra förundersökningen utan att lämna en sådan underrättelse som avses i första stycket. Bestämmelsen innebär att den misstänkte inte behöver underrättas särskilt om att förundersökningen avslutas för det fall han eller hon har godkänt ett strafföreläggande på förhand.

30 kap.

4 § Om flera åtal handläggs i en rättegång får dom meddelas i fråga om något av dem trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats (deldom). Om åtalen avser samma tilltalad får deldom meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning.

Paragrafen reglerar möjligheten att meddela deldom i brottmål. Övervägandena finns i avsnitt 8.

I *andra meningen* har kravet på att det inte finns särskilda skäl mot en deldom för att en sådan ska få meddelas tagits bort. Ändringen innebär att deldom mot en tilltalad kan meddelas utan att rätten redan då behöver ta ställning till om det skulle kunna leda till att den tilltalade skulle drabbas av en påtaglig nackdel i påföljdshänseende (jfr här vad som sägs om innebörden av dagens reglering i prop. 2013/14:170 s. 49). Rätten har med hjälp av reglerna i 34 kap. brottsbalken goda möjligheter att vid en senare lagföring beakta tidigare utdömda påföljder och se till att den tilltalade inte drabbas negativt av att en deldom meddelas. Deldom får på samma sätt som i dag meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning. Huvudregeln är alltså fortfarande att samtliga åtal mot en tilltalad ska avgöras i en gemensam dom (jfr 30 kap. 3 § brottsbalken). Någon ändring av vad som anses vara till fördel för målets handläggning är inte avsedd (se prop. 2013/14:170 s. 49).

31 kap.

1 § Om den tilltalade döms för brottet i ett mål där åklagaren för talan, ska den tilltalade ersätta staten för det som betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare. Den tilltalade ska också ersätta staten för kostnaden att hämta honom eller henne till rätten och för kostnaden för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser honom eller henne och som har gjorts för utredning om brottet.

Ersättningsskyldigheten omfattar dock inte kostnader som inte skäligen varit motiverade för utredningen, eller kostnader som vållats genom vårdslöshet eller försummelse av någon annan än den tilltalade, hans eller hennes ombud eller försvarare som utsetts av honom eller henne. Ersättningsskyldigheten omfattar inte heller det som betalats i ersättning till en försvarare för utlägg för tolkning av överläggning med den tilltalade.

Den tilltalade är inte i något annat fall än som avses i 4 § första stycket skyldig att betala mera av kostnaden för försvararen än vad han eller hon skulle ha fått betala i rättshjälpsavgift vid rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619). Det som

sågs i den lagen om kostnad för rättshjälpsbiträde gäller i stället kostnad för offentlig försvarare.

Det belopp som den tilltalade ska betala får sättas ned helt eller delvis, om det finns skäl till det med hänsyn till den tilltalades brottslighet eller hans eller hennes personliga och ekonomiska förhållanden.

Om det belopp som den tilltalade skulle vara skyldig att ersätta understiger en viss gräns som regeringen fastställt, ska han eller hon inte vara ersättningsskyldig.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om en taxa som ska tillämpas när ersättningsskyldigheten för provtagning och analys enligt första stycket bestäms.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldighet för en tilltalad som döms för brott att ersätta vissa av statens kostnader i målet. Övervägandena finns i avsnitt 12.

Sjätte stycket, som är nytt, avser sättet att beräkna ersättningen till staten för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den tilltalade och som har gjorts för utredning om brottet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om en taxa som ska tillämpas när ersättningen bestäms. Det innebär att den tilltalade kan bli förpliktigad att återbetala ett förutbestämt belopp som inte är individuellt bestämt.

33 kap.

6 § Bestämmelserna i 3 § andra stycket, 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) gäller inte delgivning av stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § och 25 § första stycket delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning, om han eller hon av en tjänsteman som anges i tredje stycket vid ett personligt sammanträffande *eller genom ljud- och bildöverföring* har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än *sex månader* sedan informationen lämnades.

Information som avses i andra stycket får delges av

- a) en åklagare,
- b) en polisman,
- c) en tulltjänsteman,
- d) en *kustbevakningstjänsteman, eller*

e) en annan anställd vid en brottsbekämpande myndighet som den myndigheten har utsett.

Paragrafen innehåller bestämmelser om delgivning av stämning i brottmål. Övervägandena finns i avsnitt 6.2, 6.3 och 6.5.

I *andra stycket* anges inom vilken tid som förenklad delgivning kan användas avseende stämning och andra handlingar i ett brottmål, efter att information om delgivningssättet lämnats till den misstänkte. Denna tidsfrist förlängs från tio veckor till sex månader. Därutöver införs en möjlighet att genom ljud- och bildöverföring delge den tilltalade information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten.

I *tredje stycket* anges de kategorier av tjänstemän som kan delge information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten. Ändringarna innebär att denna krets utvidgas. Bestämmelsen i *punkten b* om att en annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett får delge information om förenklad

Prop. 2021/22:279 delgivning flyttas till den nya *punkten e*. Av den nya punkten e framgår att sådan information får delges av en annan anställd vid en brottsbekämpande myndighet som den myndigheten har utsett. De som avses är anställda vid Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket, Kustbevakningen och Skatteverket. Vilka anställda som har en sådan befogenhet kan till exempel framgå av myndigheternas arbetsordningar. Möjligheten att lämna information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten är då begränsad till de fall då det har skett i myndighetens brottsbekämpande verksamhet, till exempel enligt lagen (1997:1024) om Skatteverkets brottsbekämpande verksamhet.

I övrigt görs en språklig ändring.

6 a § Bestämmelserna i 6 § andra stycket gäller även handlingar i ett mål enligt 27 kap. 6 § eller 28 kap. 9 § brottsbalken, om informationen har delgetts den dömda personligen eller genom ljud- och bildöverföring av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att anmäla till åklagare, eller begära att åklagare för talan om, att den villkorliga domen eller skyddstillsynen ska undanröjas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om delgivning i mål om undanröjande av villkorlig dom och skyddstillsyn. Övervägandena finns i avsnitt 6.4 och 6.5.

Ändringarna innebär att förenklad delgivning enligt 6 § andra stycket kan användas i tingsrätten även för handlingar i ett mål enligt 27 kap. 6 § brottsbalken om undanröjande av villkorlig dom. Detta gäller på motsvarande sätt som för handlingar i ett mål enligt 28 kap. 9 § brottsbalken om undanröjande av skyddstillsyn. En förutsättning är dock att information har delgetts den dömda av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att anmäla till åklagare att den villkorliga domen ska undanröjas. Hänvisningen till 6 § andra stycket innebär också att det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den dömda inte ska ha förflutit längre tid än sex månader sedan informationen om förenklad delgivning lämnades.

Därutöver införs en möjlighet att genom ljud- och bildöverföring delge den dömda information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten.

6 b § Tillgänglighetsdelgivning enligt 52–54 §§ delgivningslagen (2010:1932) får användas för att delge

1. den misstänkte en underrättelse om slutförd förundersökning enligt 23 kap. 18 a § första stycket,

2. den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål, och

3. den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom enligt 27 kap. 6 § brottsbalken eller av skyddstillsyn enligt 28 kap. 9 § samma balk.

Informationen om tillgänglighetsdelgivning får delges av någon av de tjänstemän som anges i 6 § tredje stycket eller, i fall som avses i första stycket 3, av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att anmäla till åklagare, eller begära att åklagare för talan om, att påföljden ska undanröjas.

Paragrafen, som är ny, anger i vilka fall tillgänglighetsdelgivning får användas. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.1.

Prop. 2021/22:279

De grundläggande bestämmelserna om tillgänglighetsdelgivning finns i 52–54 §§ delgivningslagen (2010:1932). Där framgår bland annat att tillgänglighetsdelgivning får användas i de fall som särskilt anges i lag. I *första stycket* anges vilka dessa fall är.

Tillgänglighetsdelgivning får användas för att delge den misstänkte en underrättelse om slutförd förundersökning. Sådan delgivning får också användas för att delge den tilltalade stämning och andra handlingar i brottmål. Som exempel på andra handlingar kan nämnas stämningsansökan, kallelse till huvudförhandling och information om förenklad delgivning. Slutligen får tillgänglighetsdelgivning användas också för att delge den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn. Detta kan förutom handlingen som inleder en talan om undanröjande avse också andra handlingar som till exempel bevisning, kallelse och information om förenklad delgivning.

Möjligheten att använda tillgänglighetsdelgivning i dessa fall avser både handlingar som hålls tillgängliga omedelbart och handlingar som finns tillgängliga från och med en i förväg bestämd tidpunkt (se 52 § delgivningslagen). En förutsättning för tillgänglighetsdelgivning är att delgivningsmottagaren vid ett personligt sammanträffande eller genom ljud- och bildöverföring har delgetts information enligt 53 § delgivningslagen om att sådan delgivning kan komma att användas och även informerats om från vilken tidpunkt och på vilken plats handlingen kommer att hållas tillgänglig.

Av *andra stycket* framgår genom en hänvisning till 6 § tredje stycket att kretsen som får delge denna information stämmer överens med kretsen av de tjänstemän som får delge information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten i ett brottmål. När det gäller tillgänglighetsdelgivning i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn får informationen delges även av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att anmäla till åklagare, eller begära att åklagare för talan om, att påföljden ska undanröjas. Detta motsvarar vad som gäller enligt 6 a §.

45 kap.

3 § Om åtal har väckts mot någon för flera brott ska åtalen handläggas i en rättegång. Åtalen får dock handläggas var för sig om det är till fördel för målets handläggning.

Om åtal har väckts mot flera personer får åtalen handläggas i en rättegång om det är till fördel för målets handläggning eller det annars finns skäl för det.

Åtal får inte förenas om domstolen är obehörig att handlägga något av åtalen eller om det gäller olika rättegångsformer för dem.

Åtal som handläggs gemensamt får delas upp när det finns skäl för det.

Paragrafen reglerar sammanläggning (kumulation) av flera åtal i en rättegång. Övervägandena finns i avsnitt 8.

I *första stycket* görs en ändring som innebär att om åtal har väckts mot någon för flera brott får åtalen handläggas var för sig under förutsättning att det är till fördel för målets handläggning. Det hittillsvarande kravet på att det inte heller ska finns särskilda skäl mot att handlägga åtalen var för

sig tas bort. Ändringen innebär att åtal kan handläggas var för sig utan att rätten redan då behöver ta ställning till om det skulle kunna leda till att den tilltalade skulle drabbas av en påtaglig nackdel i påföljdshänseende (jfr här vad som sägs om innebörden av dagens reglering i prop. 2013/14:170 s. 49 och 51). Rätten har med hjälp av reglerna i 34 kap. brottsbalken goda möjligheter att vid en senare lagföring beakta tidigare utdömda påföljder och se till att den tilltalade inte drabbas negativt av att åtalen handläggs var för sig. På samma sätt som i dag gäller att bara om det är till fördel för målets handläggning får åtalen handläggas var för sig. Huvudregeln är alltså fortfarande att om åtal har väckts mot någon för flera brott ska åtalen handläggas i en rättegång. Någon ändring av vad som anses vara till fördel för målets handläggning är inte avsedd (se prop. 2013/14:170 s. 49 och 51).

13 a § Om målet avser ett brott som under utredningen av brottet har ingått i ett särskilt snabbförfarande ska rätten avgöra målet skyndsamt, om det inte är olämpligt.

Paragrafen, som är ny, innehåller en bestämmelse om handläggningen av brottmål i tingsrätt när det brott som åtalet avser under utredningen av brottet har ingått i ett särskilt snabbförfarande. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Av paragrafen framgår att tingsrätten ska avgöra ett brottmål skyndsamt om det avser ett brott som under utredningen av brottet har ingått i ett särskilt snabbförfarande. Det innebär att om det framgår att ett mål avser ett sådant brott ska det hanteras med förtur hos tingsrätten. Skyndsamhetskravet gäller alltså inte om brottet har hanterats i snabbförfarandet under en del av utredningen, men inte när åtal väcks i tingsrätten. En rimlig utgångspunkt är att tiden från brott till dom ska vara två till sex veckor beroende på om polisutredningen har kunnat slutföras direkt på brottsplatsen eller om ytterligare utredningsåtgärder har behövts. Förutsättningarna för att avgöra målet skyndsamt och klara målsättningen påverkas i stor utsträckning av de åtgärder som vidtas under förundersökningen av polis och åklagare, inte minst av om den misstänkte får information om tillgänglighetsdelgivning. Tiden kommer alltså inte att kunna hållas i samtliga fall.

Ett brottmål behöver dock inte avgöras skyndsamt, om tingsrätten bedömer att det är olämpligt. Tingsrätten behöver dock inte i varje enskilt fall göra en ingående prövning av om det är lämpligt med skyndsamhet. Utgångspunkten är att ett brott som ingår i ett särskilt snabbförfarande under utredningen av brottet också avgörs skyndsamt i tingsrätten. Under vissa omständigheter kan det dock visa sig vara olämpligt. Det är inte möjligt att uttömmande ange när så är fallet, men karaktären av brottmålet och förutsättningarna för att ett mål kan handläggas snabbt och effektivt är av stor betydelse. För tingsrätten kan det stå klart att brottet inte borde ha ingått i ett snabbförfarande, till exempel för att det rör sig om ett grovt brott som typiskt sett kräver en omfattande och komplicerad utredning. Förhållanden kan också ha ändrats efter det att brottmålet inletts hos tingsrätten. Till exempel att den tilltalade frihetsberövas. Utredningen i målet kan också bli mer omfattande på grund av ett nytt åtal eller ny bevisning.

48 kap.

2 § Straffföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda, som den misstänkte får godkänna omedelbart eller inom en viss tid. Under de förutsättningar som anges i 4 § andra stycket får straffföreläggande avse villkorlig dom eller en sådan påföljd i förening med böter. Av 5 a § framgår att ett straffföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad som bestämts enligt 14 §, som han eller hon får godkänna omedelbart eller inom en viss tid.

Om ett brott är förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska också en sådan särskild rättsverkan omfattas av ett straffföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot. Detsamma gäller kostnad för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad *ska 31 kap. 1 § och bestämmelserna om särskild rättsverkan tillämpas.*

Om ett brott är förenat med företagsbot ska boten också föreläggas genom straffföreläggande som den misstänkte får godkänna.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straffföreläggande och föreläggande av ordningsbot. Övervägandena finns i avsnitt 12.

I *tredje stycket* görs en uttrycklig hänvisning till bestämmelserna i 31 kap. 1 §. Det innebär att det på samma sätt som i domstol blir möjligt att ålägga den misstänkte en ersättningsskyldighet för kostnaden för provtagning och analys av blod, urin och saliv som bestäms enligt en taxa (se vidare författningskommentaren till 31 kap. 1 §).

Övriga ändringar är endast språkliga.

4 § Bötesstraff får föreläggas genom straffföreläggande beträffande brott för vilket böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter. Det finns särskilda bestämmelser om föreläggande av bötesstraff för brott som har begåtts av någon som är under arton år. Bestämmelsen i 34 kap. 1 § första stycket brottsbalken är tillämplig vid föreläggande av bötesstraff.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom straffföreläggande i fall då det är *sannolikt* att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

Företagsbot får föreläggas genom straffföreläggande i fall då boten inte överstiger tre miljoner kronor.

Paragrafen innehåller bestämmelser om i vilka fall straffföreläggande får användas. Övervägandena finns i avsnitt 11.4.

Ändringen i *andra stycket* innebär att uppenbarhetskravet byts ut mot ett krav på sannolikhet. Ett straffföreläggande med villkorlig dom, med eller utan böter, får utfärdas om det är sannolikt att rätten skulle döma till sådan påföljd om åtal hade väckts. Ändringen innebär att straffförelägganden avseende villkorlig dom kan utfärdas i fler fall än tidigare. Med en lydelse som innebär att påföljden ska vara sannolik ställs kravet fortfarande förhållandevis högt. Till skillnad från tidigare krävs dock inte att det inte får föreligga några som helst tveksamheter beträffande påföljdsvalet, se propositionen Utökad användning av straffföreläggande (prop. 1996/97:8 s. 14). Det kan finnas situationer med andra tänkbara påföljdsoptioner

men där villkorlig dom framstår som det mest sannolika. Det kan till exempel handla om situationer där personen tidigare har dömts för brott men brottsligheten ligger långt tillbaka i tiden och det inte krävs att påföljden bestäms till skyddstillsyn. Villkorlig dom förutsätter dock att strängare påföljd än böter måste dömas ut och utgör alltså alternativ endast till fängelse. Är det osäkert om straffmättningsvärdet når upp till fängelsenivå finns anledning till försiktighet i bedömningen.

5 § Straffföreläggande får inte utfärdas om

1. *det inte finns* förutsättningar för allmänt åtal, *eller*
2. målsäganden *har* förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet som avser annat än betalningsskyldighet.

I paragrafen anges vissa hinder mot utfärdande av straffföreläggande. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.

Ändringen innebär att den hittillsvarande andra om-satsen, det vill säga att straffföreläggandet måste innehålla alla brott av den misstänkte som enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning, tas bort. Att en person är misstänkt eller åtalad för annan brottslighet utgör alltså inget hinder mot att utfärda straffföreläggande.

Övriga ändringar är endast språkliga och redaktionella.

9 § Ett straffföreläggande godkänns genom att den misstänkte skriver under och till behörig mottagare lämnar en förklaring, att han eller hon erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som tagits upp i föreläggandet. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vem som ska ta emot en sådan förklaring.

Om en förklaring lämnas elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen. *Lämnas förklaringen i närvaro av en tjänsteman som anges i 33 kap. 6 § tredje stycket får den även skrivas under med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen.*

Paragrafen anger hur godkännande av straffföreläggande går till. Övervägandena finns i avsnitt 11.6.

Ändringen i *andra stycket* innebär att om förklaringen lämnas elektroniskt i närvaro av en sådan tjänsteman som anges i 33 kap. 6 § tredje stycket, behöver underskriften inte uppfylla kraven på en avancerad elektronisk underskrift i artikel 3 i den s.k. eIDAS-förordningen. Det är under sådana förutsättningar tillräckligt med den enklare formen av elektronisk underskrift som avses i den artikeln. Elektronisk underskrift definieras där som uppgifter i elektronisk form som är fogade till eller logiskt knutna till andra uppgifter i elektronisk form och som används av undertecknaren för att skriva under. Därutöver ställs inte några särskilda krav på en elektronisk underskrift enligt bestämmelsen. Hänvisningen till EU-bestämmelsen är utformad på så sätt att den avser förordningen i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning.

10 § *Ett straffföreläggande kan godkännas på förhand av den misstänkte, om föreläggandet inte kommer att avse villkorlig dom. Ett förhandsgodkännande ska vara skriftligt, skrivas under av den misstänkte och innehålla*

1. uppgift om det brott som godkännandet *avser*, varvid brottets art samt tiden och platsen för *brottet* ska anges, och

2. uppgift om den bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte *godtar*.

Om ett förhandsgodkännande lämnas elektroniskt gäller 9 § andra stycket.

Ett förhandsgodkännande av ett strafföreläggande får återkallas av den misstänkte.

Strafföreläggandet anses godkänt enligt 3 § andra stycket när det har utfärdats.

Paragrafen reglerar godkännande av strafföreläggande genom ombud. Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

Den tidigare fullmaktskonstruktionen avskaffas och ersätts med ett förfarande med förhandsgodkännanden. Precis som har gällt för fullmakter är det inte möjligt att lämna ett förhandsgodkännande av strafföreläggande som avser villkorlig dom.

I *första stycket* regleras att förhandsgodkännandet ska vara skriftligt och att det ska skrivas under av den misstänkte. Vidare regleras att de uppgifter som ska anges i förhandsgodkännandet är uppgift om brottet med en beskrivning av vad för slags brott det rör sig om, tiden och platsen för brottet samt uppgift om den bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta.

Den hittillsvarande bestämmelsen i *andra stycket*, om att ett ombud får ta emot handlingar i saken på den misstänktes vägnar om en godtagbar fullmakt har getts in till åklagaren, tas bort. I stället anges att om ett förhandsgodkännande lämnas elektroniskt gäller 9 § andra stycket (se författningskommentaren till den bestämmelsen). Det finns således inte något hinder mot att förhandsgodkännandet upprättas i elektronisk form.

I *tredje stycket*, som är nytt, anges att den misstänkte får återkalla ett förhandsgodkännande. Förhandsgodkännandet är således inte bindande för den misstänkte förrän åklagaren har utfärdat föreläggandet.

I *fjärde stycket*, som är nytt, anges att ett strafföreläggande som utfärdas med stöd av ett förhandsgodkännande anses godkänt när det har utfärdats. Av 3 § andra stycket följer att strafföreläggandet då gäller som en dom som har fått laga kraft. Precis som en strafföreläggandefullmakt utgör förhandsgodkännandet en yttre ram för åklagarens möjlighet att utfärda strafföreläggande. Det är därför möjligt för åklagaren att med stöd av förhandsgodkännandet utfärda ett strafföreläggande med ett lägre bötesbelopp, eller som annars är lindrigare, än vad som följer av förhandsgodkännandet.

Övriga ändringar är endast språkliga och redaktionella.

12 § Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har

1. utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande *som avser samma brott*,

2. beslutat att inte väcka åtal för brottet, eller

3. beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning.

Paragrafen reglerar vid vilken tidpunkt ett godkännande av ett föreläggande blir utan verkan. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.

Ändringen i *första punkten* innebär att ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har utfärdat stämning, gett in en stämningsansökan till rätten eller utfärdat ett nytt strafföreläggande som

Prop. 2021/22:279 avser samma brott. Ändringen är en följd av avskaffandet av förbudet i 5 § att utfärda strafföreläggande när den misstänkte också är misstänkt eller åtalad för annan brottslighet. Det innebär bland annat att ett godkännande av ett strafföreläggande gäller trots att det sker efter att åklagaren har utfärdat ett nytt strafföreläggande för annan brottslighet. Två parallella strafföreläggandeförfaranden kan alltså pågå samtidigt om den misstänkte ännu inte hunnit godkänna ett första föreläggande när åklagaren utfärdar ytterligare ett strafföreläggande för annan brottslighet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet.
3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om tillgänglighetsdelgivning före ikraftträdandet.
4. För fullmakter som har utfärdats före ikraftträdandet gäller 48 kap. 10 § i den äldre lydelsen.

Enligt *första punkten* ska lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2023.

Andra punkten innebär att äldre föreskrifter fortfarande gäller när delgivningsmottagaren före ikraftträdandet har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att tillämpas.

Tillgänglighetsdelgivning regleras i dag i lagen (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål. Lagen är tidsbegränsad och upphör att gälla vid utgången av 2022. *Tredje punkten* innebär att äldre föreskrifter fortfarande gäller när delgivningsmottagaren före ikraftträdandet har delgetts information om tillgänglighetsdelgivning.

Fjärde punkten innebär att den äldre lydelsen av 48 kap. 10 § gäller för handläggningen av fullmakter som utfärdats före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 13.

15.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

4 § En förundersökning mot den som inte har fyllt arton år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa *ska* bedrivas med särskild skyndsamhet. *Delgivning enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken av brottsmisstanke ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit under förutsättning att det kan ske utan men för utredningen.* Förundersökningen ska avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för *delgivningen av brottsmisstanken.*

Tidsfristen får *dock* överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till

1. att den misstänkte *ska* delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott, eller
2. utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyndsamhet och tidsfrister vid förundersökningar mot personer under 18 år. Övervägandena finns i avsnitt 10.

Av paragrafen framgår att en förundersökning mot den som inte har fyllt 18 år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa ska bedrivas med särskild skyndsamhet och att förundersökningen ska avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket. Det innebär att sexveckorsfristen räknas från den dag som den unge hörs och på detta sätt underrättas om att han eller hon skäligen misstänks för brottet. Av den nya *andra meningen* framgår att denna delgivning av misstanke ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit och det kan ske utan men för utredningen. Det innebär att sexveckorsfristens startpunkt kan inträda tidigare.

Att delgivning ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit tar sikte på när misstanken objektivt sett har uppkommit. För att kunna uppfylla detta krav krävs att den brottsutredande myndigheten fortlöpande gör bedömningar av om skäligen misstanke har uppkommit. Det kan i vissa fall vara svårt att identifiera exakt den tidpunkt då skäligen misstanke har uppkommit. Andra gånger kan det framstå som uppenbart att den unge är misstänkt, till exempel när polisen ingriper mot pågående brottslighet.

Delgivning av misstanke behöver inte ske så snart som möjligt om det är till men för utredningen. Det kan till exempel finnas skäl att avvakta att förhöra den unge för att dessförinnan säkra bevis eller vidta andra utredningsåtgärder. Detta gäller inte minst när det är fråga om allvarligare brottslighet.

Övriga ändringar är endast språkliga och redaktionella.

15.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.

2 § Ett beslut att inhämta yttrande från Kriminalvården meddelas av rätten. Innan allmänt åtal har väckts, får beslut meddelas av *undersökningsledaren eller åklagaren*. Beslutet ska meddelas så snart det lämpligen kan ske.

Om allmänt åtal inte har väckts, får beslut att inhämta yttrande meddelas endast under förutsättning att den misstänkte har erkänt gärningen eller det annars finns sannolika skäl för misstanken att han eller hon har begått brottet.

Paragrafen behandlar förutsättningarna för att inhämta yttrande från Kriminalvården, s.k. personutredning. Övervägandena finns i avsnitt 9.

I paragrafens *första stycke* anges vem som har behörighet att meddela beslut att inhämta personutredning. Ändringen innebär att även undersökningsledaren, i stället för som tidigare endast åklagaren, får besluta att inhämta personutredning innan allmänt åtal har väckts. Detta innebär att behörigheten tillkommer en bredare krets än tidigare. Kretsen innefattar, förutom åklagare, även till exempel polismän, kustbevakningstjänstemän och tulltjänstemän när de är förundersökningsledare.

I tveksamma fall bör prövningen av frågan hänskjutas till rätten eller anstå till rättens ställningstagande i samband med åtal (se prop.

Prop. 2021/22:279 2001/02:147 s. 38). Åklagaren har också kvar sin möjlighet att inhämta en personutredning innan åtalet har väckts.

I övrigt görs en språklig ändring.

15.4 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

35 kap.

6 § Sekretessen enligt 1 § första stycket gäller inte

1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att *en* förundersökning inte ska inledas eller beslut om att *en* förundersökning ska läggas ned,

2. för uppgift i ärende om föreläggande av ordningsbot,

3. för uppgift i ärende om strafföreläggande, *förutom i de fall sekretess enligt 12 eller 13 a § skulle ha gällt för uppgiften hos domstol,*

4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), eller

5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vissa undantag från 1 §. Övervägandena finns i avsnitt 11.7.

Den hittillsvarande bestämmelsen om strafföreläggande i andra punkten förs över till en ny *tredje punkt*. I tredje punkten införs även en bestämmelse om att sekretessen enligt 1 § första stycket gäller för uppgifter i ärende om strafföreläggande, om sekretess skulle ha gällt för uppgiften hos domstol enligt 12 eller 13 a §. Det innebär att uppgifter i ärende om strafföreläggande kan hållas skyddade på samma sätt som i domstol när det gäller bland annat sexualbrott och barnpornografibrott. Även bilduppgifter från förhör som tagits upp med ljud och bild kan omfattas av sekretess. Frågan om sekretess prövas när en handling begärs ut.

Bestämmelserna i de hittillsvarande tredje och fjärde punkterna förs oförändrade över till *fjärde* respektive *femte* punkten.

Övriga ändringar är endast språkliga.

15.5 Förslaget till lag om ändring i delgivningslagen (2010:1932)

2 § Delgivning innebär att en handling skickas eller lämnas till den eller de personer som har behörighet att ta emot delgivningen eller att något av de andra förfaranden som anges i denna lag används.

Den som ensam eller tillsammans med någon är behörig att ta emot delgivning betecknas i denna lag som delgivningsmottagare. Bestämmelser om vilka som är delgivningsmottagare finns i 11–15 §§.

Delgivning enligt denna lag sker genom delgivningssätten

– vanlig delgivning (16–18 §§),

– muntlig delgivning (19–21 §§),

– förenklad delgivning (22–26 §§),

– särskild delgivning med juridisk person (27–30 §§).

- stämmingsmannadelgivning (31–46 §§),
- kungörelsedelgivning (47–51 §§), *och*
- tillgänglighetsdelgivning (52–54 §§).

Paragrafen innehåller en allmänt utformad definition av vad delgivning innebär enligt lagen, en definition av begreppet delgivningsmottagare samt en uppräkningslista av de delgivningssätt som lagen reglerar. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att det nya delgivningssättet tillgänglighetsdelgivning läggs till i uppräkningslistan av delgivningssätten enligt lagen. Bestämmelserna om tillgänglighetsdelgivning finns i 52–54 §§.

22 § Förenklad delgivning sker genom att handlingen som ska delges skickas till delgivningsmottagaren och att det närmast följande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats.

Ett kontrollmeddelande behöver inte skickas om handlingen skickas på elektronisk väg.

Paragrafen anger hur förenklad delgivning går till. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Det nya *andra stycket* innebär att ett kontrollmeddelande om att handlingen som ska delges har skickats inte behöver skickas om handlingen skickas på elektronisk väg. Med elektronisk väg avses till exempel e-post eller sms.

23 § Vid förenklad delgivning ska handlingen och kontrollmeddelandet, *om ett sådant skickas*, skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress.

Om delgivningsmottagarens senast kända adress inte kan användas får handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens folkbokföringsadress om en sådan adress finns och skiljer sig från den som använts när handlingen skickades enligt första stycket.

Paragrafen innehåller närmare bestämmelser om vart handlingen och kontrollmeddelandet ska skickas vid förenklad delgivning. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Ändringen i *första stycket* är en följd av ändringen i 22 § som innebär att ett kontrollmeddelande inte behöver skickas om handlingen skickas på elektronisk väg.

26 § Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att handlingen skickades, om kontrollmeddelandet, *när ett sådant skickas*, har skickats på föreskrivet sätt och det inte med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen kommit fram inom denna tid.

Paragrafen anger när förenklad delgivning har skett. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Ändringen i paragrafen är en följd av ändringen i 22 § som innebär att ett kontrollmeddelande inte behöver skickas om handlingen skickas på elektronisk väg.

Hur tillgänglighetsdelgivning går till

52 § Tillgänglighetsdelgivning sker genom att handlingen som ska delges hålls tillgänglig hos en myndighet antingen omedelbart eller från och med en i förväg bestämd tidpunkt.

Paragrafen, som är ny, reglerar hur tillgänglighetsdelgivning går till. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.1.

Tillgänglighetsdelgivning sker genom att handlingen som ska delges hålls tillgänglig hos en myndighet. Begreppet myndighet innefattar både domstolar och förvaltningsmyndigheter. Om handlingen redan finns tillgänglig hos myndigheten ska handlingen hållas tillgänglig omedelbart. Annars ska handlingen hållas tillgänglig från och med en i förväg bestämd tidpunkt. Delgivningsmottagaren ska delges information om tidpunkten (se 53 § och författningskommentaren till den paragrafen). Att handlingen hålls tillgänglig innebär att delgivningsmottagaren har möjlighet att från tidpunkten för tillgängliggörandet få ett skriftligt exemplar av handlingen hos myndigheten.

När tillgänglighetsdelgivning får användas

53 § Tillgänglighetsdelgivning får användas av en myndighet i de fall som särskilt anges i lag, om delgivningsmottagaren vid ett personligt sammanträffande eller genom ljud- och bildöverföring har delgetts information om att sådan delgivning kan komma att användas samt information om från vilken tidpunkt och på vilken plats handlingen kommer att hållas tillgänglig.

Paragrafen, som är ny, anger när tillgänglighetsdelgivning får användas. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.2.

Tillgänglighetsdelgivning får användas av en myndighet i de fall som särskilt anges i lag. Sådana bestämmelser finns i 33 kap. 6 b § rättegångsbalken.

För att tillgänglighetsdelgivning ska få användas måste delgivningsmottagaren delges information om att sådan delgivning kan komma att användas samt information om från vilken tidpunkt och på vilken plats handlingen kommer att hållas tillgänglig. Med tidpunkt avses datum och klockslag. Om tillgänglighetsdelgivning sker omedelbart kan tidpunkten för tillgängliggörandet vara densamma som när informationen lämnas. Informationen måste delges vid ett personligt sammanträffande eller genom ljud- och bildöverföring. Informationen kan delges genom vanlig delgivning enligt 16 § delgivningslagen eller genom muntlig delgivning enligt 19 § delgivningslagen.

Utöver de krav som anges i paragrafen krävs att övriga förutsättningar enligt delgivningslagen är uppfyllda. Det innebär bland annat att tillgänglighetsdelgivning inte får användas om det är olämpligt med hänsyn till omständigheterna (4 § andra stycket). Det kan vara olämpligt att använda tillgänglighetsdelgivning exempelvis om den misstänkte på grund av språkförbistring, berusning eller kognitiv nedsättning inte kan förväntas ta till sig innebörden av den information som lämnas om delgivningssättet (se prop. 2017/18:67 s. 12).

54 § *Tillgänglighetsdelgivning har skett när handlingen har gjorts tillgänglig vid den tidpunkt och på den plats som delgivningsmottagaren har delgetts information om. Om handlingen hålls tillgänglig omedelbart har tillgänglighetsdelgivning skett den tredje arbetsdagen efter det att delgivningsmottagaren har delgetts information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas.*

Paragrafen, som är ny, anger när tillgänglighetsdelgivning har skett. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.3.

Av *första meningen* följer att delgivningstidpunkten infaller när handlingen har gjorts tillgänglig vid den tidpunkt och på den plats som mottagaren har delgetts information om enligt 53 §. För att delgivning ska ha skett måste tidpunkten och platsen stämma överens med den information som lämnats. Om delgivningsmottagaren genom ett förbiseende inte har informerats om någon tidpunkt för tillgängliggörandet eller om fel tidpunkt har angetts är delgivningen alltså inte giltig. Detsamma gäller om fel plats har angetts. Däremot krävs det inte att den tilltalade faktiskt hämtar handlingarna hos myndigheten eller på annat sätt tar del av dem för att delgivning ska ha skett. Det är inte möjligt att ändra delgivningstidpunkten på något annat sätt än genom att information enligt 53 § lämnas på nytt.

Av *andra meningen* framgår att om handlingen hålls tillgänglig omedelbart, har tillgänglighetsdelgivning tidigast skett den tredje arbetsdagen efter det att delgivningsmottagaren har delgetts information om att tillgänglighetsdelgivning kommer att användas. Delgivningsmottagaren kan till exempel få information om tillgänglighetsdelgivning vid en tidpunkt då det finns små praktiska möjligheter att få del av en handling, till exempel under helgdagar, och får då viss tid på sig att faktiskt ta del av handlingen innan han eller hon anses som delgiven. Tidpunkten för tillgängliggörandet bör inte heller sättas kortare än tre arbetsdagar när handlingen hålls tillgänglig från och med en i förväg bestämd tidpunkt, om ett sådant fall skulle kunna uppstå, eftersom det i så fall skulle kunna leda till en tidigare delgivningstidpunkt än om handlingen hålls tillgänglig omedelbart.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet.
3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om tillgänglighetsdelgivning före ikraftträdandet.

Enligt *första punkten* ska lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2023.

Andra punkten innebär att äldre föreskrifter fortfarande gäller när delgivningsmottagaren före ikraftträdandet har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att tillämpas.

Tillgänglighetsdelgivning regleras i dag i lagen (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål. Lagen är tidsbegränsad och upphör att gälla vid utgången av 2022. *Tredje punkten* innebär att äldre

Prop. 2021/22:279 föreskrifter fortfarande gäller när delgivningsmottagaren före
ikraftträdandet har delgetts information om tillgänglighetsdelgivning.
Övervägandena finns i avsnitt 13.

Sammanfattning av betänkandet Snabbare lagföring – ett snabbförfarande i brottmål (SOU 2021:46)

Prop. 2021/22:279
Bilaga 1

Snabbförfarande i brottmål

Beskrivning av snabbare lagföring

Snabbare lagföring bygger på tre delar:

- 1.1 Arbetssätt
- 1.2 Regelverk
- 1.3 Samverkan

Figur 1 Tre delar i Snabbare lagföring

Arbetssätt

Arbetssättet innebär att polisen direkt i samband med ett brott genomför långtgående utredningsåtgärder, t.ex. förhör med den misstänkte och andra personer. Polispersonal i yttre tjänst får i sitt arbete stöd per telefon av en jourhavande förundersökningsledare. Syftet är att förbättra kvaliteten och ge stöd och hjälp i utredningsarbetet. Det skapar också möjlighet till att polispersonal i yttre tjänst får återkoppling på sitt arbete. I många fall kan brottsutredningen avslutas direkt på brottsplatsen. I annat fall kan förundersökningsledaren besluta om hur brottsutredningen ska bedrivas. Arbetssättet innebär att det går snabbt att utreda och lagföra enklare brott som t.ex. trafikbrott, tillgreppsbrott och narkotikabrott.

Regelverk

I försöksverksamheten har ett särskilt tillfälligt regelverk tillämpats som möjliggjort snabbare lagföring i praktiken. Det handlar framför allt om möjligheten till tillgänglighetsdelgivning och utfärdande av strafföreläggandefullmakt (se nedan mer utförligt om detta). När

tillgänglighetsdelgivning har använts har det varit möjligt att ge besked till den misstänkte om en preliminär tid för huvudförhandling i tingsrätten. Det har möjliggjort en snabb domstolsprövning efter brottet och inneburit små möjligheter för den misstänkte att förhindra eller fördröja processen. Samtidigt har den misstänktes rättigheter tillvaratagits när det t.ex. gäller rätten till offentlig försvarare. Om den misstänkte har erkänt gärningen har han eller hon med en fullmakt för strafföreläggande kunnat lämna ett erkännande direkt som sedan legat till grund för att åklagaren ska utfärda ett strafföreläggande. Den misstänkte har därigenom kunnat lagföras snabbt.

Samverkan

Samverkan bygger på ett administrativt samordnande mellan polis, åklagare och domstol. Även Kriminalvården och Rättsmedicinalverket har varit involverade i samverkan. Samverkan har bedrivits både lokalt och på nationell nivå. Samverkan har i stor utsträckning bidragit till att skapa en bra helhet och möjliggör en snabbare lagföring av enklare brott i praktiken.

Försöksverksamheten 2018–2021

Successiv utbyggnad

Försöksverksamheten har byggts ut successivt. Verksamheten inleddes under 2018 i tre lokalpolisområden i norra Stockholm. Sedan byggdes den ut under 2019 i hela norra Stockholm för att sedan under 2020 omfatta hela polisregion Stockholm som omfattar Gotlands län och Stockholms län. Under 2021 utökades försöksverksamheten till varje polisregion i hela landet, dock endast till en mindre del i varje region.

Utvärdering och granskning

Försöksverksamheten har utvärderats av Brottsförebyggande rådet. Utvärderingen visade att verksamheten överlag fungerat bra och att handläggningstiderna förbättrats. Det lyftes också fram vissa risker och problem. Även Justitiekanslern har närmare granskat försöksverksamheten och konstaterade att den fungerat mycket väl. I granskningen lyftes också en del aspekter som kunde förbättras.

Numera stor omfattning och snabb handläggning

Försöksverksamheten har gått från att bedrivas i liten omfattning till att nu omfatta en stor del av hela rättsväsendets verksamhet. Under 2020 avgjorde domstolarna i försöksverksamheten över 8 000 brottmål. Den genomsnittliga handläggningstiden under 2020 från brott till domstolens avgörande uppgick till 5,9 veckor.

Permanent införande 2023

Det föreslås att ett permanent snabbförfarande ska införas i landet 2023. De författningsändringar som möjliggör ett införande föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Som utgångspunkt bör brott som är lätta och snabba att utreda kunna ingå i snabbförfarandet. Brottet bör typiskt sätt inte ta längre än några få veckor att utreda. Lagöverträdare under 18 år ska inte ingå i snabbförfarandet utan ingår i ett särskilt och separat snabbförfarande för unga lagöverträdare.

Nya brottstyper och en fortsatt utveckling

Det föreslås att det ska vara möjligt att utveckla snabbförfarandet och inkludera nya brottstyper, t.ex. våld och hot mot tjänsteman eller våld och hot mot personal i offentliga miljöer, exempelvis butiksanställda samt i viss utsträckning även brottslighet som inte utreds direkt på brottsplatsen, t.ex. brott av svårdelgivna eller brottsaktiva personer, personer i kriminell miljö eller personer med hemvist utomlands som riskerar att anhållas eller häktas för att säkerställa lagföring.

Målsättning med 2–6 veckor från brott till avgörande

Det införs inga särskilda tidsfrister för handläggningen i snabbförfarandet. I stället ska, precis som under försöksverksamheten, olika målsättningar för handläggningen tillämpas. När en förundersökning färdigställs direkt i samband med brottet ska huvudförhandling kunna hållas eller saken avgöras inom två veckor från brottet. När förundersökningen inte kan färdigställas direkt på brottsplatsen på grund av behov av ytterligare utredningsåtgärder, t.ex. förhör eller analys ska huvudförhandling kunna hållas eller saken avgöras inom sex veckor från brottet.

Preliminär tid för huvudförhandling eller avgörande

Under försöksverksamheten har den misstänkte i samband med brottsutredningen fått en preliminär tid för huvudförhandling. Det finns skäl att behålla denna ordning. Det finns dock behov av att förtydliga informationen till den misstänkte om att tingsrättens mål kan avgöras utan huvudförhandling. Det förtydligas också att det ska vara möjligt för tingsrätten att flytta den preliminära tiden för huvudförhandling i vissa fall.

Personutredning

Om brottet som utreds kan leda till fängelse finns det i vissa fall behov av att utreda den misstänktes personliga förhållanden för att ta fram ett underlag för domstolen att kunna bestämma rätt påföljd. En sådan utredning genomförs i dag av Kriminalvården efter beslut av domstol eller i vissa fall av åklagare. Det föreslås att förundersökningsledaren, t.ex. inom Polismyndigheten, ska vara behörig att fatta beslut om personutredning. Det är nödvändigt för att inte försena processen och för att den misstänktes ev. behov av stöd och hjälp snabbt ska klarläggas.

Regleringen om samråd och samverkan anpassas för att möjliggöra snabba personutredningar.

Slutunderrättelse

I samband med att en förundersökning är avslutas ska den misstänkte underrättas om det och få möjlighet att ta del av utredningen och begära komplettering. I försöksverksamheten har en undantagsbestämmelse tillämpats som innebär att en sådan underrättelse inte behöver delges om det för brottet inte är föreskrivet strängare straff än fängelse tre år. Den s.k. treårsregeln föreslås bli permanent i snabbförfarandet. Dessutom föreslås en ökad möjlighet att sända en underrättelse elektroniskt utan krav på delgivning. Det föreslås också en möjlighet att delge en underrättelse för de lindriga brotten genom s.k. spikning och kungörelsedelgivning.

Den rättsliga regleringen

I snabbförfarandet tillämpas en rad olika bestämmelser om förundersökningen, delgivning och strafföreläggande. Bestämmelserna som reglerar dessa verktyg blir permanenta och allmänt tillämpliga när snabbförfarandet införs i landet.

Myndigheterna ska samverka

Det föreslås att Polismyndighetens, Åklagarmyndighetens, Rättsmedicinalverkets, Kriminalvårdens och Domstolsverkets uppgifter att samverka i snabbförfarandet ska regleras i förordning.

Snabbförfarande under brottsutredningen

Det föreslås att det införs en särskild bestämmelse i förundersökningskungörelsen (1947:948) som reglerar snabbförfarandet under brottsutredningen. Brott av enkel beskaffenhet som kan utredas direkt eller inom kortare tid från brottet ska ingå i ett särskilt snabbförfarande under utredningen av brottet.

Snabbförfarande i tingsrätten

Det föreslås att det införs en särskild bestämmelse i rättegångsbalken som reglerar tingsrätternas deltagande i snabbförfarandet. Varje tingsrätt ska tillämpa ett snabbförfarande för att skyndsamt avgöra vissa brottmål. I förfarandet ska ingå de brott som har handlagts i ett särskilt snabbförfarande under utredningen av brottet, om det inte är olämpligt. Tingsrätten ska regelbundet samverka med berörda myndigheter i frågor om snabbförfarandet. Målsättningen för tingsrättens handläggning är att brottmål ska avgöras inom 2–6 veckor från brottet. En ytterligare målsättning för handläggningen är att huvudförhandling ska hållas inom två veckor från den tidpunkt då den tilltalade delgavs stämning.

Skyndsamhet i hovrätten

Det bedöms inte finnas behov av någon särskild reglering för handläggningen i hovrätten. Hovrätten ska prioritera snabbförfarandemål framför andra mål som inte är brådskande.

Genomförande

Prop. 2021/22:279
Bilaga 1

Polismyndigheten ska leda och samordna

Polismyndigheten ska framöver ansvara för att samordna och leda verksamheten med Snabbare lagföring. Arbetet ska inledningsvis inrikta sig på införandet i hela landet och därefter övergå till ett fortsatt utvecklingsarbete.

Uppdrag till Polismyndigheten

Det föreslås att regeringen ska ge Polismyndigheten i uppdrag att överväga att inrätta en särskild och fristående funktion som ansvarar för verksamheten inom Snabbare lagföring, analysera vilket ledningsbehov som finns för verksamheten och överväga hur ledningsfunktionen närmare ska utformas och närmare analysera hur behovet av kompetensförsörjningen av förundersökningsledare ska lösas och vidta de åtgärder som är nödvändiga.

Fortsatt samverkan

Samverkan är en viktig del och ska fortsätta att ske med myndigheterna och domstolarna på lokal och nationell nivå.

Konsekvenser

Införandet av ett permanent snabbförfarande i brottmål bedöms leda till flera brottsutredningar om enklare brott och därmed till fler brottmål i domstolarna men inte nödvändigtvis till ett ökat resursbehov eller ökade kostnader. En förutsättning för att snabbförfarandet inte ska leda till ökade kostnader eller negativa konsekvenser är dock att det styrs och organiseras på rätt sätt.

Snabbförfarandet i sig innebär en bättre resursanvändning och en mer rationell hantering av mängdbrott hos framför allt polisen och domstolarna.

Tillgänglighetsdelgivning

Tillgänglighetsdelgivning är en viktig del av snabbförfarandet och är en av faktorerna som möjliggör en snabb lagföring. Den absoluta merparten av de som åtalas för brott i försöksverksamheten delges med tillgänglighetsdelgivning. Delgivningssättet bidrar till snabbare genomströmningstider och till en mer tillförlitlig delgivningsverksamhet.

Beskrivning av tillgänglighetsdelgivning

Tillgänglighetsdelgivning innebär att delgivningsmottagaren får delges en handling genom att den hålls tillgänglig hos en myndighet, eller på en annan plats som myndigheten beslutar, från och med en i förväg bestämd tidpunkt (tillgänglighetsdelgivning). Principerna för tillgänglighetsdelgivning utformas på samma sätt som under försöksverksamheten. För att tillgänglighetsdelgivning ska kunna användas krävs att delgivningsmottagaren vid ett personligt sammanträffande eller genom

ljud- och bildöverföring fått information om sådan delgivning kan komma att användas.

Tillgänglighetsdelgivning innebär till skillnad från andra delgivningssättet att den som ska delges behöver ta en större ansvar för att följa processen och hålla sig uppdaterad. Delgivningssättet är därför i många avseenden mer ingripande än andra delgivningssätt men har den fördel att domstolen mycket snabbt kan delge den tilltalade och framför allt hindra den tilltalade från att undanhålla sig delgivning.

Tillgänglighetsdelgivning i delgivningslagen och rättegångsbalken

Det föreslås att regleringen om tillgänglighetsdelgivning införs i delgivningslagen men att delgivningssättet endast ska få användas i de fall som särskilt anges i lag. Tillgänglighetsdelgivning ska enligt bestämmelser i rättegångsbalken få användas i brottmålsprocessen, under förundersökningen för slutunderrättelse och för talan om undanröjande av villkorlig dom och skyddstillsyn.

Ett nytt sätt att använda tillgänglighetsdelgivning – omedelbar tillgänglighetsdelgivning

Det föreslås också att det införs en uttrycklig möjlighet att använda tillgänglighetsdelgivning för redan tillgängliga och upprättade handlingar, s.k. omedelbar tillgänglighetsdelgivning. Delgivningssättet kan användas för personer som eftersöks för delgivning av bland annat de allmänna domstolarna i brottmålsprocessen. Bestämmelserna om att efterlysa personer kompletteras för att möjliggöra ett system där eftersökta personer för delgivning blir efterlysta och kan delges när de anträffas av polisen.

Förenklad delgivning

Beskrivning av förenklad delgivning

Förenklad delgivning sker genom att handlingen som ska delges skickas till delgivningsmottagaren och att det närmast följande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats. Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att handlingen skickades, om kontrollmeddelandet har skickats på föreskrivet sätt och det inte med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen kommit fram inom denna tid. Vid förenklad delgivning ska handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress. Bestämmelsen är teknikneutral vilket innebär att det är möjligt att skicka handlingen och kontrollmeddelandet på elektronisk väg.

Förenklad delgivning får användas av en av en myndighet vid delgivning med den som är part eller har liknande ställning i ett mål eller ärende, om denne har fått information av myndigheten om att delgivningssättet kan komma att användas i målet eller ärendet.

Förenklad delgivning får normalt inte användas vid delgivning av en handling som inleder ett förfarande. I brottmål finns dock ett undantag till denna bestämmelse som innebär att en tingsrätt i vissa fall kan delge den tilltalade med förenklad delgivning om denne tidigare fått information om att delgivningssättet kan komma att användas.

Vid talan om undanröjande av villkorlig dom

Förenklad delgivning kan i dag användas vid talan om undanröjande av skyddstillsyn. Det föreslås att möjligheten att använda förenklad delgivning utökas till att också omfatta talan om undanröjande av villkorlig dom. Behovet aktualiseras främst när en villkorlig dom med samhällstjänst ska undanröjas.

Tidsfrist från tio veckor till ett år när handläggningen av åtalet inleds

Tidsfristen för att använda förenklad delgivning i brottmål förlängs från tio veckor till ett år. Samtidigt begränsas möjligheten till förenklad delgivning i brottmål till att det endast får användas när handläggningen av åtalet inleds. För att tingsrätten ska kunna använda förenklad delgivning under den fortsatta handläggningen krävs att den tilltalade på nytt delges information om förenklad delgivning. Tingsrätten ska kunna använda förenklad delgivning under den första månaden efter åtals väckande utan att delge ny information om förenklad delgivning.

Möjlighet att använda ljud- och bildöverföring (videolänk)

Förenklad delgivning i brottmål får i dag endast användas om den tilltalade delgetts information om att delgivningssättet kan användas i tingsrätten om det skett vid ett personligt sammanträffande. Det föreslås att information om förenklad delgivning i brottmål ska kunna delges genom en ljud- och bildöverföring (videolänk).

Utökad krets av befattningshavare

Kretsen av befattningshavare som får delge information om förenklad delgivning i brottmål utökas till den som är anställd vid en brottsbekämpande myndighet och som myndigheten har utsett. Det innebär att regleringen görs generell för att samtliga brottsbekämpande myndigheter ska kunna delge information om förenklad delgivning i brottmål. Det betyder att det blir möjligt för anställda vid Skatteverket i dess brottsbekämpande verksamhet att delge en sådan information. Det blir också möjligt för befattningshavare hos myndigheter som i framtiden får nya brottsbekämpande uppgifter att delge information om förenklad delgivning i brottmål.

Modern anpassning av bestämmelserna av förenklad delgivning*Inget kontrollmeddelande vid elektronisk kommunikation*

Det föreslås att kontrollmeddelande inte behöver skickas vid förenklad delgivning om handlingen skickas elektroniskt eftersom det inte fyller någon funktion. Kontrollmeddelandet är endast meningsfullt vid post eftersom förfarandet utgår från att det är låg sannolikhet att två postförsändelser försvinner i postgången. Vid elektronisk kommunikation är det i stället andra felkällor som gör att handlingen inte kommer fram.

Det föreslås att bestämmelserna om förenklad delgivning anpassas för att kunna fungera med tjänsten Mina meddelanden. Tjänsten är en infrastruktur för digital post som innebär att mottagaren har en digital brevlåda, t.ex. Min myndighetspost eller Kivra. Fler än fyra och en halv miljoner personer har i dag en digital brevlåda dit de kan få post från det offentliga digitalt, i stället för på papper. De nya bestämmelserna som föreslås innebär att en handling kan skickas till Mina meddelanden om delgivningsmottagaren är ansluten till tjänsten och inte aktivt motsatt sig att ta emot handlingen på det sättet. Det krävs fortfarande att delgivningsmottagaren i förväg fått information om att förenklad delgivning kan komma att användas. Det krävs dock inte att delgivningsmottagaren i förväg anvisat eller godtagit att ta emot handlingen på det sättet eftersom en anslutning till tjänsten i sig utgör ett sådant medgivande.

Inga andra förändringar

Det har övervägts om handlingen och kontrollmeddelandet ska kunna skicka på två olika sätt, t.ex. både per post och elektroniskt. En sådan reform bedöms dock göra förfarandet mer komplicerat utan att det ökar tillförlitligheten av att handlingen kommer fram. Det föreslås därför inte någon sådan lösning. Däremot kan det vara lämpligt att använda påminnelser av olika slag för att se till delgivningsmottagaren t.ex. inställer sig i domstol. Ett sådant tillvägagångssätt ligger dock utanför själva delgivningsförfarandet men innebär i praktiken att delgivningsmottagaren får bättre förutsättningar att ta del av handlingar eller inställa sig i domstol.

Det har också övervägts om delgivningstiden på två veckor ska förkortas vid elektronisk kommunikation. Det finns dock med tanke på den ännu begränsade användningen av elektronisk kommunikation i samband med delgivning nackdelar med en sådan reform. Delgivningsfristen per post bör inte förkortas med hänsyn till hur postgången utvecklas. Samma regler bör gälla för post och elektronisk kommunikation. Det föreslås därför ingen ändring av delgivningstiden.

Strafföreläggande

Strafföreläggande innebär att åklagare utfärdar ett föreläggande med böter och/eller villkorlig dom som den misstänkte kan godta. Om den misstänkte godtar strafförelägget behövs ingen brottmålsrättegång. Det är också möjligt att ålägga den misstänkte att t.ex. betala skadestånd eller att förverka ett brottsverktyg i strafförelägget. Strafförelägget är ett viktigt verktyg vid lagföring av mängdbrott eftersom det sparar stora resurser för både åklagare och domstol. Det är angeläget att öka förutsättningarna för användandet av strafföreläggen.

I försöksverksamheten har strafföreläggande varit en viktig del. Med ett fullmaktsförfarande har den misstänkte kunnat lämna en fullmakt till polisen i samband med brottet och på så sätt kunnat få sitt bötesstraff snabbt.

Bestämmelserna om strafföreläggande föreslås bli förenklade för att göra handläggningen enklare och för att möjliggöra fler strafförelägganden.

Det föreslås att förbudet mot att utfärda strafföreläggande om i föreläggandet inte tas upp alla brott av den misstänkte vilka enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning tas bort. Det innebär att strafföreläggande ska kunna användas mot personer som är brottsaktiva eller samtidigt misstänks för fler brott.

Det föreslås också att det ska bli lättare att använda strafföreläggande för att ålägga den misstänkte en villkorlig dom. Kravet på att den misstänkte ska behöva träffa åklagaren personligen tas bort. I dag krävs att åklagaren bedömer att det är uppenbart att rätten skulle döma till en villkorlig dom för att ett strafföreläggande med villkorlig dom ska kunna utfärdas. Det föreslås att kravet i stället utformas så att det ska vara *sannolikt* att rätten skulle döma till en sådan påföljd. Strafföreläggande med villkorlig dom ska därför kunna utfärdas i något fler fall än vad som är möjligt i dag.

Förhandsgodkännande av strafföreläggande

I försöksverksamheten har ett särskilt fullmaktsförfarande för strafföreläggande använts. Förfarandet innebär att den misstänkte i samband med ett brott i ett tidigt skede av utredningen, ofta direkt på brottsplatsen, lämnat en fullmakt till polisen att godkänna ett strafföreläggande. Åklagaren har sedan kunnat utfärda strafföreläggande för brottet utan att den misstänkte behöver medverka. Förfarandet har använts för t.ex. ringa stöld, rattfylleri, köp av sexuell tjänst, brott mot knivlagen och olovlig körning. Med tiden har allt fler brottstyper tillkommit i försöksverksamheten.

Fördelarna med förfarandet är flera. En fördel är att den misstänkte inte längre behöver medverka i processen efter att han eller hon har lämnat en fullmakt till polisen. Det har därför inte funnits behov av att vidta delgivningsåtgärder mot den misstänkte. En annan fördel är att utredningen kan bedrivas på ett mer rationellt sätt och avslutas snabbare. Fullmaktsförfarandet har använts för cirka 10–15 procent av ärendena i försöksverksamheten. Det förväntas dock att andelen i framtiden ska kunna bli ännu större.

Det föreslås att fullmaktsförfarandet för strafföreläggande görs om och förenklas. Den nya ordningen innebär att den misstänkte, i stället för en fullmakt, lämnar ett förhandsgodkännande. Det finns då inte något behov av att utse något ombud och förfarandet blir lättare att förstå för den misstänkte.

Villkorat åtalsbeslut och strafföreläggande

I dag utfärdar åklagaren strafföreläggande och väcker åtal mot den misstänkte först när tiden för att godkänna strafföreläggandet har gått ut. Det innebär att åklagaren vid två tillfällen behöver ta ställning till ansvarsfrågan, både vid utfärdandet av strafföreläggandet och sedan vid åtalsbeslutet.

Det föreslås att det ska bli möjligt för åklagaren att utfärda straffföreläggande och samtidigt fatta beslut om ett villkorat åtalsbeslut. Åtalsbeslutet är villkorat av att den misstänkte inte godkänner straffföreläggandet. Stämningsansökan ges in till domstolen först när tiden för att godkänna straffföreläggandet har gått ut om den misstänkte inte godkänner det. Den misstänkte får del av straffföreläggandet och åklagarens stämningsansökan samtidigt. Det blir därför tydligare för den misstänkte vilka alternativ som finns. Eftersom stämningsansökan innehåller en redogörelse för vilken bevisning som åklagaren åberopar blir det lättare för den misstänkte att till ställning till frågan om straffföreläggande.

Figur 2 En ny ordning med möjlighet att utfärda straffföreläggande och samtidigt fatta ett villkorat åtalsbeslut

Snabbare och enklare straffförelägganden

Handläggningen av straffförelägganden ska göras snabbare. I dag kan förfarandet dra ut på tiden i flera månader. Det föreslås att den tidsfrist som den misstänkte har att godkänna straffföreläggandet inte får sättas längre än nödvändigt. En påminnelse ska endast skickas till den misstänkte för att påminna om att godkännandetiden är på väg att gå ut.

Ett godkännande av straffföreläggande eller förhands-godkännande ska kunna skrivas under med den enklare formen av elektronisk underskrift om det sker i närvaro av t.ex. en åklagare eller polis. Det innebär att samma tekniklösning som i dag används för digital ordningsbot också ska kunna användas för straffförelägganden. Det föreslås också att digitala tjänster för att godkänna och betala straffföreläggande ska utredas i åklagarväsendet.

Åklagarens handläggning av straffförelägganden

I försöksverksamheten har de som misstänks för brott kunnat lagföras i domstol mycket snabbt. Med delgivningssättet tillgänglighetsdelgivning har det varit möjligt för domstolen att delge den tilltalade åtalet i princip direkt. Delgivningssättet medför också begränsade möjligheter för den tilltalade att undanhålla sig delgivning och på så sätt fördröja eller förhindra en domstolsprövning. Det är därför viktigt att rättsväsendets förmåga att lagföra personer inte hindras.

Om det finns förutsättningar för det, bör åklagaren även fortsättningsvis utfärda strafföreläggande för den misstänkte i stället för att väcka åtal. Det föreslås dock ett undantag från denna bestämmelse om det riskerar att hindra domstolens möjligheter att senare delge den tilltalade med tillgänglighetsdelgivning eller förenklad delgivning i brottmål.

Längre betalningstid för strafföreläggande och ordningsbot

Det föreslås att den som godkänner ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot ska få längre tid att frivilligt betala sina böter eller andra betalningsförpliktelser till det allmänna. På så sätt ökar incitamentet att godta ett föreläggande vid erkännande i stället för att begära domstolsprövning endast för få längre tid på sig att betala. En längre betalningstid förväntas leda till en ökning av betalningsförmågan och betalningsviljan.

Den som godkänner ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot ska få tre månader på sig att betala frivilligt. Om den misstänkte har betalat minst halva beloppet inom den tiden ska betalningsfristen förlängas ytterligare tre månader. Den misstänkte ska därför som längst kunna få sex månader på sig att betala frivilligt.

Sekretess i strafföreläggande

I dag är det inte möjligt att sekretessbelägga uppgifter i ett ärende om strafföreläggande. Det innebär att åtal måste väckas endast för att t.ex. kunna skydda identiteten hos en målsägande eller för att förhindra ett utlämnande av uppgifter som i andra sammanhang skyddas av sekretess, t.ex. uppgifter om barnpornografibrott. Det föreslås att det införs en möjlighet att skydda uppgifter med sekretess i ett ärende om strafföreläggande på samma sätt som om saken hade hanterats i domstol.

Uppdelad handläggning och deldom i domstol

Som huvudregel ska flera åtal mot en och samma tilltalad i domstol hanteras gemensamt. Det kan av praktiska skäl ibland finnas behov av att dela upp handläggningen, bl.a. i ett snabbförfarande i brottmål. I försöksverksamheten har en målsättning varit att den misstänkte ska lagföras inom 2–6 veckor från brottet. En bestämmelse om gemensam handläggning kan därför medföra att lagföringen fördröjs för dem som är särskilt brottsaktiva.

När handläggningen ska delas upp ska domstolen i dag göra en bedömning om det är till fördel för handläggningen. Domstolen ska också göra en prövning om det finns särskilda skäl mot en sådan uppdelning. Ett särskilt skäl mot en uppdelad handläggning eller deldom är om den tilltalade skulle drabbas av en påtaglig nackdel i påföljdshänseende.

Det föreslås en ny ordning som innebär att domstolen endast ska göra en bedömning om det finns en fördel för handläggningen att den delas upp. Det innebär att domstolens bedömning i första hand ska ta sikte på de praktiska aspekterna som en uppdelad handläggning leder till. Intresset av en snabb lagföring ska i framtiden också beaktas vid denna bedömning.

Snabbförfarande för unga lagöverträdare

Parallellt med försöksverksamheten för vuxna lagöverträdare har det bedrivits en försöksverksamhet med snabbare lagföring för unga lagöverträdare, dvs. personer under 18 år. Försöksverksamheten inleddes i januari 2019 i norra Stockholm.

Arbetsmetoden i försöksverksamheten för unga har vissa likheter med vuxenförfarandet men är anpassat till lagföringsprocessen för unga. I förfarandet för unga lagöverträdare har varken tillgänglighetsdelgivning eller strafföreläggandefullmakter använts. I stället har fokus legat på polisens samverkan med socialtjänsten och att snabbt inleda brottsutredningen och hålla förhör med den unge.

Fortsatt försöksverksamhet

Underlaget i försöksverksamheten har hittills varit begränsad. Verksamheten har än så länge endast bedrivits i ett begränsat geografiskt område. Förfarandet har utvärderats av Brottsförebyggande rådet och har också granskats av Justitiekanslern. Försöksverksamheten bör förlängas och utvidgas för att senare kunna införas permanent.

Grunderna i snabbförfarandet

Förfarandet bygger på att polisen i ett tidigt skede ska hålla förhör med den unge och underrätta denne om att han eller hon är misstänkt för brott. När en ung misstänkt underrättas om misstanke om brott ska förundersökningen enligt bestämmelser i lag som huvudregel slutföras inom sex veckor. I förfarandet ska den unge höras och delges misstanke inom en vecka från brottet eller ingripandet.

Förundersökningsledaren har en nyckelroll i verksamheten eftersom kontakten mellan den yttre polispersonalen och förundersökningsledaren förbättra kvaliteten i utredningen och ger möjlighet till återkoppling på utredningsarbetet.

Tingsrätten ska framöver i försöksverksamheten prioritera samtliga brottmål i snabbförfarandet. Den samverkan som i dag bedrivs av den lokala polisverksamheten och socialtjänsten ska fortsätta och även utvecklas. Samverkan ska i framtiden tydligare inkludera åklagare och domstol.

Förlängning till 2024 och utvidgning till hela polisregion Stockholm

I syfte att få ett bredare beslutsunderlag och genomföra förbättringar föreslås att försöksverksamheten ska fortsätta fram till utgången av 2024. Det föreslås att försöksverksamheten under 2022 ska utvidgas till hela polisregion Stockholm som omfattar Gotlands och Stockholms län.

Fler brottstyper och grova brott mot person

Det finns behov av att utveckla snabbförfarandet utifrån den erfarenhet som uppnåtts i försöksverksamheten. Det föreslås att den avgränsning av de brottstyper som handläggs i snabbförfarandet breddas. I dag ingår samtliga ingripandebrott som polisen utreder utan medverkan från åklagare, t.ex. trafikbrott, narkotikabrott, tillgreppsbrott och vissa

våldsbrott. I förfarandet har dock i stort sett endast mer lindriga brott handlagts. Det finns därför behov av att i praktiken också handlägga mer allvarlig brottslighet i förfarandet.

Prop. 2021/22:279

Bilaga 1

Det föreslås därutöver att brott mot person, oberoende av om brottet ska utredas under medverkan från åklagare, t.ex. allvarliga vålds- och tillgreppsbrott som rån, ska ingå i förfarandet. Det ska också vara möjligt att utreda dessa brott i förfarandet även om polisen inte direkt anträffar gärningspersonen på brottsplatsen under förutsättning att gärningspersonen är utpekad av t.ex. brottsoffret eller ett vittne eller om det finns förutsättningar att snabbt identifiera den misstänkte på annat sätt.

Skyndsam delgivning av misstanke för den som är under 18 år

I försöksverksamheten har en del av arbetssättet varit att skyndsamt delge misstanke om brott och hålla förhör med den unge. Det finns redan bestämmelser om att en förundersökning mot någon under 18 år ska bedrivas skyndsamt. Det finns dock inte någon reglering om hur skyndsamt förhör ska hållas eller när den unge ska delges misstanke om brott. När misstanke om brott har delgetts ska förundersökningen som huvudregel enligt lag slutföras inom sex veckor.

Det föreslås att delgivning av misstanke om brott mot den som är under 18 år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit och det kan ske utan men för utredningen. Regleringen föreslås redan nu bli permanent och träda i kraft den 1 januari 2023.

Brottsbekämpande myndigheters och domstolsväsendets tillgång till inkomstuppgifter från Skatteverkets beskattningsdatabas

Det föreslås att flera brottsbekämpande myndigheter och allmän domstol ska få tillgång till inkomstuppgifter från Skatteverkets beskattningsdatabas. Uppgifterna ska bl.a. kunna användas som ett underlag för beräkning av dagsböter och andra påföljder. I dag har rättsväsendet små möjligheter att kontrollera eller på egen hand själv ta fram uppgifter om den misstänktes eller den tilltalades ekonomiska förhållanden. Tillgången till beskattningsdatabasen förväntas leda till att fler korrekta bötesstraff.

De allmänna domstolarna, Rättshjälpsmyndigheten och Rättshjälpsnämnden föreslås också få tillgång till uppgifter i beskattningsdatabasen för att i vissa fall kunna beräkna eller kontrollera återbetalningsskyldighet, avgift eller ersättning, t.ex. rättshjälpsavgift och återbetalningsskyldighet i brottmål för offentlig försvarare.

Enklare och rättvisare system för att återbetala kostnader till staten för provtagning och analys av blod, urin och saliv

Den som döms för ett brott av en domstol eller lagförs i ett strafföreläggande ska som huvudregel ersätta staten för kostnader i brottsutredningen för provtagning och analys av blod, urin och saliv. Systemet är i dag konstruerat på ett sätt som innebär att kostnaden måste beräknas och bestämmas i varje enskilt fall. Det innebär att det är svårt att förutse och i förväg beräkna kostnaden. Kostnaden styrs av faktorer som inte kan påverkas av den enskilde eller som saknar en koppling till brottet eller dess allvar.

Det föreslås en ordning som innebär att det ska bli möjligt att i författning bestämma avgifter för provtagnings- och analyskostnader som baserar sig på schabloner. Det förväntas underlätta handläggningen för rättsväsendets aktörer, inte minst i samband med förhandsgodkännande av strafförelägganden. Det blir också rättvisare för dem som lagförs för brott.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 30 kap. 4 §, 31 kap. 1 §, 33 kap. 6 och 6 a §§, 45 kap. 3 § och 48 kap. 2–5, 7–10 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 1 kap. 7 §, 33 kap. 6 b § och 48 kap. 2 a och 10 a §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

7 §¹

Varje tingsrätt ska tillämpa ett snabbförfarande för att skyndsamt avgöra vissa brottmål. I förfarandet ska ingå de brott som har handlagts i ett särskilt snabbförfarande under utredningen av brottet, om det inte är olämpligt. Tingsrätten ska regelbundet samverka med berörda myndigheter i frågor om snabbförfarandet.

30 kap.

4 §²

Om flera åtal handläggs i en rättegång får dom meddelas i fråga om något av dem trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats (deldom). Om åtalen avser samma tilltalad får deldom meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning och det inte finns särskilda skäl mot det.

Om flera åtal handläggs i en rättegång får dom meddelas i fråga om något av dem trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats (deldom). Om åtalen avser samma tilltalad får deldom meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning.

31 kap.

1 §³

Om den tilltalade döms för brottet i ett mål där åklagaren för talan, ska den tilltalade ersätta staten för det som betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare. Den tilltalade ska också

Om den tilltalade döms för brottet i ett mål där åklagaren för talan, ska den tilltalade ersätta staten för det som betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare. Den tilltalade ska också

¹ Tidigare paragraf 1 kap. 7 § upphävd genom 1990:443.

² Senaste lydelse 2014:320.

³ Senaste lydelse 2018:533.

ersätta staten för kostnaden att hämta honom eller henne till rätten och för kostnaden för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser honom eller henne och som har gjorts för utredning om brottet.

ersätta staten för kostnaden att hämta honom eller henne till rätten och för kostnaden för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser honom eller henne och som har gjorts för utredning om brottet. *Kostnaden för provtagning och analys får bestämmas enligt en särskild taxa som baserar sig på en schablon. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om taxan.*

Ersättningsskyldigheten omfattar dock inte kostnader som inte skäligen varit motiverade för utredningen, eller kostnader som vållats genom vårdslöshet eller försummelse av någon annan än den tilltalade, hans eller hennes ombud eller försvarare som utsetts av honom eller henne. Ersättningsskyldigheten omfattar inte heller det som betalats i ersättning till en försvarare för utlägg för tolkning av överläggning med den tilltalade.

Den tilltalade är inte i något annat fall än som avses i 4 § första stycket skyldig att betala mera av kostnaden för försvararen än vad han eller hon skulle ha fått betala i rättshjälpsavgift vid rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619). Det som sägs i den lagen om kostnad för rättshjälpsbiträde gäller i stället kostnad för offentlig försvarare.

Det belopp som den tilltalade ska betala får sättas ned helt eller delvis, om det finns skäl till det med hänsyn till den tilltalades brottslighet eller hans eller hennes personliga och ekonomiska förhållanden.

Om det belopp som den tilltalade skulle vara skyldig att ersätta understiger en viss gräns som regeringen fastställt, ska han eller hon inte vara ersättningsskyldig.

33 kap.

6 §⁴

Bestämmelserna i 3 § andra stycket, 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) gäller inte delgivning av stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § och 25 § första stycket delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av en *tjänsteman* som anges i tredje stycket vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den

Bestämmelserna i 24 § och 25 § första stycket delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges stämning och andra handlingar i ett brottmål *när handläggningen av åtalet inleds* genom förenklad delgivning om han eller hon av en *befattningshavare* som anges i tredje stycket vid ett personligt sammanträffande *eller genom en ljud- och bildöverföring* har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma

tilltalade inte har förflutit längre tid än *tio veckor* sedan informationen lämnades.

att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än *ett år* sedan informationen lämnades.

Prop. 2021/22:279
Bilaga 2

Information som avses i andra stycket får delges av

- a) en åklagare,
- b) en polisman *eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett,*
- c) en tulltjänsteman,
- d) en tjänsteman vid Kustbevakningen, eller

e) en anställd vid en brottsbekämpande myndighet som myndigheten har utsett.

6 a §⁵

Bestämmelserna i 6 § andra stycket gäller även handlingar i ett mål enligt 28 kap. 9 § brottsbalken om informationen har delgetts den dömd personligen av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att begära att åklagare för talan om att *skyddstillsynen* ska undanröjas.

Bestämmelserna i 6 § andra stycket gäller även handlingar i ett mål enligt 27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § brottsbalken om informationen har delgetts den dömd personligen *eller genom en ljud- och bildöverföring* av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att begära att åklagare för talan om att *påföljden* ska undanröjas. *Det som sägs om åtalet i 6 § andra stycket ska i stället avse talan om undanröjande.*

6 b §

Tillgänglighetsdelgivning enligt 52–55 §§ delgivningslagen får användas för att delge

a) den tilltalade stämning och andra handlingar i brottmål,

b) den misstänkte underrättelse enligt 23 kap. 18 a § första stycket, och

c) den dömd handlingar i mål enligt 27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § brottsbalken.

Information om tillgänglighetsdelgivning får lämnas av de befattningshavare som följer av 6 §

⁵ Senaste lydelse 2021:250.

tredje stycket. Information om tillgänglighetsdelgivning enligt första stycket c) får också lämnas av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att begära att åklagare för talan om att påföljden ska undanröjas.

45 kap.

3 §⁶

Om åtal har väckts mot någon för flera brott ska åtalen handläggas i en rättegång. Åtalen får dock handläggas var för sig om det är till fördel för målets handläggning *och det inte finns särskilda skäl mot det.*

Om åtal har väckts mot någon för flera brott ska åtalen handläggas i en rättegång. Åtalen får dock handläggas var för sig om det är till fördel för målets handläggning.

Om åtal har väckts mot flera personer får åtalen handläggas i en rättegång om det är till fördel för målets handläggning eller det annars finns skäl för det.

Åtal får inte förenas om domstolen är obehörig att handlägga något av åtalen eller om det gäller olika rättegångsformer för dem.

Åtal som handläggs gemensamt får delas upp när det finns skäl för det.

48 kap.

2 §⁷

Strafföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda, som den misstänkte får godkänna omedelbart eller inom en viss tid. Under de förutsättningar som anges i 4 § andra stycket får strafföreläggande avse villkorlig dom eller en sådan påföljd i förening med böter. Av 5 a § framgår att ett strafföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad som bestämts enligt 14 §, som han eller hon får godkänna omedelbart eller inom en viss tid.

Om ett brott är förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska också en sådan särskild rättsverkan omfattas av ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot. Det samma gäller kostnad för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den misstänkte

Om ett brott är förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska också en sådan särskild rättsverkan omfattas av ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot. Det samma gäller kostnad för provtagning och analys av blod, urin och saliv *enligt de grunder som*

⁶ Senaste lydelse 2014:320.

⁷ Senaste lydelse 2018:1951.

och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.

följer av 31 kap. 1 § som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.

Prop. 2021/22:279
Bilaga 2

Om ett brott är förenat med företagsbot ska boten också föreläggas genom strafföreläggande som den misstänkte får godkänna.

2 a §

Åklagaren får fatta ett villkorat beslut om att väcka åtal mot den misstänkte när ett strafföreläggande utfärdas.

Beslutet får verkställas om strafföreläggandet inte godkänns inom den fastställda tiden genom att stämning eller stämningsansökan ges in till rätten.

3 §⁸

Har ett föreläggande enligt detta kapitel utfärdats till godkännande inom viss tid, får frågan om ansvar för brottet tas upp på nytt innan denna tid har gått ut endast om den misstänkte har förklarat att han inte godkänner föreläggandet.

Har ett föreläggande enligt detta kapitel utfärdats till godkännande inom viss tid, får frågan om ansvar för brottet tas upp på nytt innan denna tid har gått ut endast om den misstänkte har förklarat att han *eller hon* inte godkänner föreläggandet, *om inte annat följer av 2 a §.*

Har ett föreläggande godkänts, gäller det som en dom som har vunnit laga kraft.

4 §⁹

Bötesstraff får föreläggas genom strafföreläggande beträffande brott för vilket böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter. Det finns särskilda bestämmelser om föreläggande av bötesstraff för brott som har begåtts av någon som är under arton år. Bestämmelsen i 34 kap. 1 § första stycket brottsbalken är tillämplig vid föreläggande av bötesstraff.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom strafföreläggande i fall då det är *uppenbart* att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år eller om det finns anledning att förena den

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom strafföreläggande i fall då det är *sannolikt* att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år eller om det finns anledning att förena den

⁸ Senaste lydelse 2000:299.

⁹ Senaste lydelse 2019:830.

villkorliga domen med en föreskrift
om samhällstjänst.

villkorliga domen med en föreskrift
om samhällstjänst.

Företagsbot får föreläggas genom strafföreläggande i fall då boten inte överstiger tre miljoner kronor.

5 §¹⁰

Strafföreläggande får inte utfärdas,

Strafföreläggande får inte utfärdas,

om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger,

om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger, eller

om i föreläggandet inte tas upp alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning, eller

om målsäganden förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet som avser annat än betalningsskyldighet.

7 §¹¹

Utfärdas ett strafföreläggande till godkännande inom viss tid, *skall* den misstänkte ges

Utfärdas ett strafföreläggande till godkännande inom viss tid, *ska* den misstänkte ges

1. upplysning om sättet för godkännande och om den tid som fastställts för detta, och

2. upplysning att, om godkännande inte sker, åtal kan äga rum efter utgången av den fastställda tiden.

2. upplysning att, om godkännande inte sker, åtal kan äga rum *eller, om beslut om att väcka åtal redan har fattats enligt 2 a §, stämning eller stämningsansökan ges in till rätten* efter utgången av den fastställda tiden.

8 §¹²

Ett skriftligt besked med strafföreläggandets innehåll och sådana upplysningar som anges i 7 § *skall* lämnas eller sändas till den misstänkte.

Ett skriftligt besked med strafföreläggandets innehåll och sådana upplysningar som anges i 7 § *ska* lämnas eller sändas till den misstänkte. *Beskedet får sändas på elektronisk väg.*

9 §¹³

Ett strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte skriver under och till behörig mottagare lämnar en förklaring, att han eller hon erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som tagits upp i föreläggandet. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vem som ska ta emot en sådan förklaring.

¹⁰ Senaste lydelse 2006:284.

¹¹ Senaste lydelse 2000:299.

¹² Senaste lydelse 2000:299.

¹³ Senaste lydelse 2020:918.

Om en förklaring lämnas elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen.

Om en förklaring enligt första stycket eller ett förhandsgodkännande enligt 10 § lämnas elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen.

Om förklaringen eller förhandsgodkännandet lämnas i närvaro av en befattningshavare som avses i 33 kap. 6 § tredje stycket får den i stället skrivas under med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen.

10 §¹⁴

Ett skriftligt godkännande av ett strafföreläggande som inte avser villkorlig dom, får i den misstänktes ställe lämnas av den som är ombud för den misstänkte, om en skriftlig fullmakt ges in till åklagaren. Fullmakten ska, utöver vad som följer av 12 kap., innehålla

1. en förklaring att ombudet har rätt att godkänna ett strafföreläggande på den misstänktes vägnar,

2. uppgift om det brott som godkännandet får avse, varvid brottets art samt tiden och platsen för dess begående ska anges, samt

3. uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta.

Om en sådan fullmakt har getts in till åklagaren får ombudet ta emot handlingar i saken på den misstänktes vägnar.

Den misstänkte kan i förväg godkänna ett strafföreläggande som inte avser villkorlig dom, som kan komma att utfärdas. Ett sådant förhandsgodkännande ska vara skriftligt och innehålla

1. uppgift om det brott som godkännandet avser, varvid brottets art samt tiden och platsen för brottet ska anges, och

2. uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte godtar.

Om den misstänkte godkänner ett strafföreläggande på förhand får förundersökningen avslutas utan underrättelse enligt 23 kap. 18 a § första stycket.

10 a §

Ett förhandsgodkännande av ett strafföreläggande får återkallas av den misstänkte innan åklagaren har

¹⁴ Senaste lydelse 2020:918.

*utfärdat strafföreläggandet.
Strafföreläggandet anses godkänt
enligt 3 § andra stycket när det har
utfärdats.*

12 §¹⁵

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har

1. utfärdat <i>stämning, stämnings-</i>	1. utfärdat ett nytt strafföre-
<i>ansökan eller</i> ett nytt strafföre-	<i>läggande som omfattar samma</i>
<i>läggande,</i>	<i>brottslighet,</i>
2. beslutat att inte väcka åtal för brottet,	
3. beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning, eller	
	<i>4. gett in stämning eller stäm-</i>
	<i>ningsansökan till rätten.</i>

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
 2. Äldre bestämmelser ska tillämpas om den tilltalade delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet.
 3. Fullmakt i enlighet med den äldre lydelsen av 48 kap. 10 § som upprättats före ikraftträdandet ska handläggas enligt äldre föreskrifter.

Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Prop. 2021/22:279
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare att 4 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

En förundersökning mot den som inte har fyllt arton år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa *skall* bedrivas med särskild skyndsamhet. Förundersökningen *skall* avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken.

En förundersökning mot den som inte har fyllt arton år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa *ska* bedrivas med särskild skyndsamhet. Förundersökningen *ska* avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken. *Delgivning ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit och det kan ske utan men för utredningen.*

Tidsfristen får överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till

1. att den misstänkte *skall* delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott, eller

2. utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

1. att den misstänkte *ska* delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott, eller

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

¹ Senaste lydelse 2006:894.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. att 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Ett beslut att inhämta yttrande från Kriminalvården meddelas av rätten. Innan allmänt åtal har väckts, får beslut meddelas av *åklagaren*. Beslutet *skall* meddelas så snart det lämpligen kan ske.

Ett beslut att inhämta yttrande från Kriminalvården meddelas av rätten. Innan allmänt åtal har väckts, får beslut meddelas av *undersökningsledaren*. Beslutet *ska* meddelas så snart det lämpligen kan ske.

Om allmänt åtal inte har väckts, får beslut att inhämta yttrande meddelas endast under förutsättning att den misstänkte har erkänt gärningen eller det annars finns sannolika skäl för misstanken att han eller hon har begått brottet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att 27 kap. 4 § och 35 kap. 6 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.

4 §¹

Sekretessen enligt 1–3 §§ gäller för uppgift i mål hos domstol, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Detsamma gäller uppgift som med anledning av ett överklagande hos domstol registreras hos en annan myndighet enligt 5 kap. 2 § första stycket 3 eller 4. Får en domstol i ett mål från en annan myndighet en sekretessreglerad uppgift och saknar uppgiften betydelse i målet, blir dock sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos domstolen.

Första stycket gäller inte för uppgift enligt 1 § andra stycket 1 som lämnas till allmän domstol när den behövs för

1. straffmätning och val av påföljd, eller

2. beräkning och kontroll av återbetalningsskyldighet, avgift eller ersättning i mål eller ärende.

35 kap.

6 §²

Sekretessen enligt 1 § första stycket gäller inte

1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att förundersökning inte ska inledas eller beslut om att förundersökning ska läggas ned,

2. för uppgift i ärende om strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot,

3. för uppgift i ärende om strafföreläggande om inte sekretess skulle ha gällt för uppgiften hos domstol enligt 12 §,

3. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), eller

4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), eller

4. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser,

5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser,

¹ Senaste lydelse 2011:739.

² Senaste lydelse 2017:1076.

Prop. 2021/22:279
Bilaga 2

om uppgiften har införts i en allmän
handling före år 1949.

melser, om uppgiften har införts i
en allmän handling före år 1949.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Förslag till lag om ändring i delgivningslagen (2010:1932)

Prop. 2021/22:279
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om delgivningslagen (2010:1932)

*dels att nuvarande 52 § ska betecknas 56 §,
dels att rubriken närmast före 52 § ska sättas närmast före 56 §,
dels att 2, 22–23 och 25 §§ ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 52 § ska sättas närmast före 56 §,
dels att det ska införas fem nya paragrafer, 23 a § och 52–55 §§,
dels närmast före 52, 53 och 55 §§ ska införas nya rubriker av följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Delgivning innebär att en handling skickas eller lämnas till den eller de personer som har behörighet att ta emot delgivningen eller att något av de andra förfaranden som anges i denna lag används.

Den som ensam eller tillsammans med någon är behörig att ta emot delgivning betecknas i denna lag som delgivningsmottagare.

Bestämmelser om vilka som är delgivningsmottagare finns i 11–15 §§.

Delgivning enligt denna lag sker genom delgivningssätten

- vanlig delgivning (16–18 §§),
- förenklad delgivning (22–26 §§),
- särskild delgivning med juridisk person (27–30 §§),
- stämningsmannadelgivning (31–46 §§),
- kungörelsedelgivning (47–51 §§), och
- *tillgänglighetsdelgivning (52–55 §§).*

22 §

Förenklad delgivning sker genom att handlingen som ska delges skickas till delgivningsmottagaren och att det närmast följande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats.

Om handlingen skickas på elektronisk väg behöver ett kontrollmeddelande inte skickas.

23 §

Vid förenklad delgivning ska handlingen *och kontrollmeddelandet* skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress.

Vid förenklad delgivning ska handlingen skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress. *Om ett kontrollmeddelande behövs ska det skickas till samma adress.*

Om delgivningsmottagarens senast kända adress inte kan användas får handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens folkbokföringsadress om en sådan adress finns och skiljer sig från den som använts när handlingen skickades enligt första stycket.

23 a §

Om delgivningsmottagaren är ansluten till en allmän infrastruktur för säkra elektroniska försändelser får handlingen skickas på det sättet om inte delgivningsmottagaren har motsatt sig det.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka infrastrukturer som får användas för delgivning enligt första stycket.

25 §

Information enligt 24 § första stycket ska delges genom vanlig delgivning, muntlig delgivning, särskild delgivning med juridisk person *eller* stämningsmannadelgivning enligt 32 eller 38 §.

Information enligt 24 § första stycket ska delges genom vanlig delgivning, muntlig delgivning, särskild delgivning med juridisk person, stämningsmannadelgivning enligt 32 eller 38 § *eller tillgänglighetsdelgivning.*

Delgivning enligt första stycket behöver inte ske när någon har gett in en handling i målet eller ärendet och informationen till denne lämnas i nära anslutning till att handlingen har kommit in till myndigheten.

Tillgänglighetsdelgivning

Hur tillgänglighetsdelgivning går till

52 §

Tillgänglighetsdelgivning sker genom att en handling hålls tillgänglig hos en myndighet, eller på en annan plats som myndigheten beslutar, omedelbart eller från och med en i förväg bestämd tidpunkt.

När tillgänglighetsdelgivning får användas

53 §

Tillgänglighetsdelgivning får användas om delgivningsmottagaren vid ett personligt sammanträffande eller genom en ljud- och bildöverföring har fått information om att sådan delgivning kan komma att användas.

Tillgänglighetsdelgivning får endast användas i de fall som särskilt anges i lag.

Delgivningstidpunkten

Tillgänglighetsdelgivning har skett när handlingen har gjorts tillgänglig vid den tidpunkt och på den plats som delgivningsmottagaren fått information om. Delgivning har dock tidigast skett den tredje vardagen efter det att delgivningsmottagaren fått information om att tillgänglighetsdelgivning kan komma att användas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
 2. Äldre bestämmelser ska tillämpas om delgivningsmottagaren delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet.
 3. Om delgivningsmottagaren fått information om tillgänglighetsdelgivning före ikraftträdandet tillämpas den upphävda lagen (2018:160) om försök med tillgänglighetsdelgivning i brottmål.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande inkommit från Arbetsgivarverket, Attunda tingsrätt, Barnombudsmannen, Botkyrka kommun, Brottsförebyggande rådet, Brottsofferjouren Sverige, Brottsoffermyndigheten, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Förvaltningsrätten i Stockholm, Haninge kommun, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Huddinge kommun, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Kammarrätten i Jönköping, Kriminalvården, Kustbevakningen, Lidingö kommun, Luleå tingsrätt, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Malmö kommun, Malmö tingsrätt, Myndigheten för digital förvaltning, Nacka kommun, Norrköpings tingsrätt, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän, Rättshjälpsmyndigheten, Rättshjälpsnämnden, Rättsmedicinalverket, Skatteverket, Socialstyrelsen, Solna tingsrätt, Statskontoret, Stockholms kommun, Stockholms tingsrätt, Sundbybergs kommun, Svea hovrätt, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Säkerhetspolisen, Södertörns tingsrätt, Tullverket, Tyresö kommun, Täby kommun, Vallentuna kommun, Växjö tingsrätt, Åklagarmyndigheten och Österåkers kommun.

Därutöver har yttrande inkommit från Fackförbundet ST.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att svara: Civil Rights Defenders, Danderyds kommun, Ekerö kommun, Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Järfälla kommun, Norrtälje kommun, Nykvarns kommun, Nynäshamns kommun, Offentliganställdas förhandlingsråd (OFR/S, P, O), Riksrevisionen, Rädda barnen, Saco-S, Salems kommun, Seko, Service- och kommunikationsfacket, Sigtuna kommun, Sollentuna kommun, Solna kommun, Sveriges Kommuner och Regioner, Södertälje kommun, Upplands-Bro kommun, Upplands Väsby kommun, Uppsala universitet, Vaxholms kommun och Värmdö kommun.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 23 kap. 18 a §, 30 kap. 4 §, 31 kap. 1 §, 33 kap. 6 och 6 a §§, 45 kap. 3 § och 48 kap. 2, 4, 5, 9, 10 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 33 kap. 6 b §, 45 kap. 13 a § och 48 kap. 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.18 a §¹

När undersökningsledaren har slutfört den utredning som han eller hon anser är nödvändig har den misstänkte och försvararen rätt att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen. Den misstänkte och försvararen ska underrättas om detta och om att de har rätt att begära att förundersökningen kompletteras. De ska ges skälig tid att ange den utredning de anser är önskvärd och i övrigt anföra det som de anser är nödvändigt. Något åtal får inte beslutas innan detta har skett.

Rätten enligt första stycket att ta del av det som har förekommit vid förundersökningen gäller även efter det att åtalet har väckts och fram till dess att åtalet slutligt har prövats eller saken annars slutligt har avgjorts. Denna rätt gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 och 3 a §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Om ett strafföreläggande har godkänts på förhand enligt 48 kap. 10 § behöver någon underrättelse enligt första stycket inte lämnas.

30 kap.4 §²

Om flera åtal handläggs i en rättegång får dom meddelas i fråga om något av dem trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats (deldom). Om åtalen avser samma tilltalad får deldom meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning och det inte finns särskilda skäl mot det.

Om flera åtal handläggs i en rättegång får dom meddelas i fråga om något av dem trots att handläggningen av de övriga åtalen inte avslutats (deldom). Om åtalen avser samma tilltalad får deldom meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning.

¹ Senaste lydelse 2017:176.

² Senaste lydelse 2014:320.

31 kap.

1 §³

Om den tilltalade döms för brottet i ett mål där åklagaren för talan, ska den tilltalade ersätta staten för det som betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare. Den tilltalade ska också ersätta staten för kostnaden att hämta honom eller henne till rätten och för kostnaden för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser honom eller henne och som har gjorts för utredning om brottet.

Om den tilltalade döms för brottet i ett mål där åklagaren för talan, ska den tilltalade ersätta staten för det som betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare. Den tilltalade ska också ersätta staten för kostnaden att hämta honom eller henne till rätten och för kostnaden för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser honom eller henne och som har gjorts för utredning om brottet. *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om en taxa som ska tillämpas när ersättning för provtagning och analys bestäms.*

Ersättningsskyldigheten omfattar dock inte kostnader som inte skäligen varit motiverade för utredningen, eller kostnader som vållats genom vårdslöshet eller försummelse av någon annan än den tilltalade, hans eller hennes ombud eller försvarare som utsetts av honom eller henne. Ersättningsskyldigheten omfattar inte heller det som betalats i ersättning till en försvarare för utlägg för tolkning av överläggning med den tilltalade.

Den tilltalade är inte i något annat fall än som avses i 4 § första stycket skyldig att betala mera av kostnaden för försvararen än vad han eller hon skulle ha fått betala i rättshjälpsavgift vid rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619). Det som sägs i den lagen om kostnad för rättshjälpsbiträde gäller i stället kostnad för offentlig försvarare.

Det belopp som den tilltalade ska betala får sättas ned helt eller delvis, om det finns skäl till det med hänsyn till den tilltalades brottslighet eller hans eller hennes personliga och ekonomiska förhållanden.

Om det belopp som den tilltalade skulle vara skyldig att ersätta understiger en viss gräns som regeringen fastställt, ska han eller hon inte vara ersättningsskyldig.

33 kap.

6 §⁴

Bestämmelserna i 3 § andra stycket, 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) gäller inte delgivning av stämning i brottmål.

Bestämmelserna i 24 § och 25 § första stycket delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges

Bestämmelserna i 24 § och 25 § första stycket delgivningslagen hindrar inte att den tilltalade delges

³ Senaste lydelse 2018:533.

⁴ Senaste lydelse 2016:37.

stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning om han eller hon av en tjänsteman som anges i tredje stycket vid ett personligt sammanträffande har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än *tio veckor* sedan informationen lämnades.

stämning och andra handlingar i ett brottmål genom förenklad delgivning, om han eller hon av en tjänsteman som anges i tredje stycket vid ett personligt sammanträffande *eller genom ljud- och bildöverföring* har delgetts information om att förenklad delgivning kan komma att användas i tingsrätten och det vid den tidpunkt då handlingarna skickas till den tilltalade inte har förflutit längre tid än *sex månader* sedan informationen lämnades.

Information som avses i andra stycket får delges av

a) en åklagare,
b) en polisman *eller annan anställd vid Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten som myndigheten har utsett*,
c) en tulltjänsteman, *eller*
d) en *tjänsteman vid Kustbevakningen*.

b) en polisman,

c) en tulltjänsteman,
d) en *kustbevakningstjänsteman, eller*
e) en annan anställd vid en brottsbekämpande myndighet som myndigheten har utsett.

6 a §⁵

Bestämmelserna i 6 § andra stycket gäller även handlingar i ett mål enligt 28 kap. 9 § brottsbalken om informationen har delgetts den dömda personligen av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att begära att åklagare för talan om att skyddstillsynen ska undanröjas.

Bestämmelserna i 6 § andra stycket gäller även handlingar i ett mål enligt 27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § brottsbalken, om informationen har delgetts den dömda personligen *eller genom ljud- och bildöverföring* av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att *anmäla* eller begära att åklagare för talan om att *den villkorliga domen* eller skyddstillsynen ska undanröjas.

6 b §

Tillgänglighetsdelgivning enligt 52–54 §§ delgivningslagen (2010:1932) får användas för att delge

1. den misstänkte en under rättelse om slutförd förundersök-

⁵ Senaste lydelse 2021:250.

ning enligt 23 kap. 18 a § första stycket,

2. den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål, och

3. den dömda handlingar i ett mål om undanröjande av villkorlig dom eller skyddstillsyn enligt 27 kap. 6 § och 28 kap. 9 § brottsbalken.

Informationen om tillgänglighetsdelgivning får delges av någon av de tjänstemän som anges i 6 § tredje stycket eller, i fråga om den dömda enligt första stycket 3, av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att anmäla eller begära att åklagare för talan om att påföljden ska undanröjas.

45 kap.

3 §⁶

Om åtal har väckts mot någon för flera brott ska åtalen handläggas i en rättegång. Åtalen får dock handläggas var för sig om det är till fördel för målets handläggning *och det inte finns särskilda skäl mot det.*

Om åtal har väckts mot någon för flera brott ska åtalen handläggas i en rättegång. Åtalen får dock handläggas var för sig om det är till fördel för målets handläggning.

Om åtal har väckts mot flera personer får åtalen handläggas i en rättegång om det är till fördel för målets handläggning eller det annars finns skäl för det.

Åtal får inte förenas om domstolen är obehörig att handlägga något av åtalen eller om det gäller olika rättegångsformer för dem.

Åtal som handläggs gemensamt får delas upp när det finns skäl för det.

13 a §

Om målet avser ett brott som ingår i ett särskilt snabbförfarande under utredningen av brottet ska rätten avgöra målet skyndsamt, om det inte är olämpligt.

48 kap.

2 §⁷

Strafföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda, som den misstänkte får godkänna omedelbart eller inom en viss tid. Under

⁶ Senaste lydelse 2014:320.

⁷ Senaste lydelse 2018:1951.

de förutsättningar som anges i 4 § andra stycket får straffföreläggande avse villkorlig dom eller en sådan påföljd i förening med böter. Av 5 a § framgår att ett straffföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad som bestämts enligt 14 §, som han eller hon får godkänna omedelbart eller inom en viss tid.

Om ett brott är förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska också en sådan särskild rättsverkan omfattas av ett straffföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot. Detsamma gäller kostnad för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.

Om ett brott är förenat med företagsbot ska boten också föreläggas genom straffföreläggande som den misstänkte får godkänna.

Om ett brott är förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska också en sådan särskild rättsverkan omfattas av ett straffföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot. Detsamma gäller kostnad för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad *ska 31 kap. 1 § och* bestämmelserna om särskild rättsverkan *tillämpas*.

4 §⁸

Bötesstraff får föreläggas genom straffföreläggande beträffande brott för vilket böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter. Det finns särskilda bestämmelser om föreläggande av bötesstraff för brott som har begåtts av någon som är under arton år. Bestämmelsen i 34 kap. 1 § första stycket brottsbalken är tillämplig vid föreläggande av bötesstraff.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom straffföreläggande i fall då det är *uppenbart* att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

Företagsbot får föreläggas genom straffföreläggande i fall då boten inte överstiger tre miljoner kronor.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom straffföreläggande i fall då det är *sannolikt* att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

⁸ Senaste lydelse 2019:830.

Strafföreläggande får inte utfärdas,

om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger,

om i föreläggandet inte tas upp alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning, eller

om målsäganden förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet som avser annat än betalningsskyldighet.

Strafföreläggande får inte utfärdas *om*

1. det inte finns förutsättningar för allmänt åtal, eller

2. målsäganden har förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet som avser annat än betalningsskyldighet.

9 §¹⁰

Ett strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte skriver under och till behörig mottagare lämnar en förklaring, att han eller hon erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som tagits upp i föreläggandet. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om vem som ska ta emot en sådan förklaring.

Om en förklaring lämnas elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen.

Om en förklaring lämnas elektroniskt, ska den skrivas under med en sådan avancerad elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen. *Lämnas förklaringen i närvaro av en tjänsteman som anges i 33 kap. 6 § tredje stycket får den även skrivas under med en sådan elektronisk underskrift som avses i artikel 3 i förordning (EU) nr 910/2014, i den ursprungliga lydelsen.*

10 §¹¹

Ett skriftligt godkännande av ett strafföreläggande som inte avser villkorlig dom, får i den misstänktes ställe lämnas av den som är ombud för den misstänkte, om en skriftlig fullmakt ges in till åklagaren. Fullmakten ska, utöver vad som följer av 12 kap., innehålla

Ett strafföreläggande kan godkännas på förhand av den misstänkte, om föreläggandet inte kommer att avse en villkorlig dom. Ett sådant förhandsgodkännande ska vara skriftligt, skrivas under av den misstänkte och innehålla

⁹ Senaste lydelse 2006:284.

¹⁰ Senaste lydelse 2020:918.

¹¹ Senaste lydelse 2020:918.

1. en förklaring att ombudet har rätt att godkänna ett strafföreläggande på den misstänktes vägnar,

2. uppgift om det brott som godkännandet får avse, varvid brottets art samt tiden och platsen för dess begående ska anges, samt

3. uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta.

Om en sådan fullmakt har getts in till åklagaren får ombudet ta emot handlingar i saken på den misstänktes vägnar.

1. uppgift om det brott som godkännandet avser, varvid brottets art samt tiden och platsen för brottet ska anges, och

2. uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte godtar.

Om ett förhandsgodkännande lämnas elektroniskt gäller 9 § andra stycket.

Strafföreläggandet anses godkänt enligt 3 § andra stycket när det har utfärdats.

10 a §

Ett förhandsgodkännande av ett strafföreläggande får återkallas av den misstänkte fram till dess att strafföreläggandet har utfärdats.

12 §¹²

Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har

1. utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande,

2. beslutat att inte väcka åtal för brottet, eller

3. beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning.

1. utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande som avser samma brott,

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet.

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om tillgänglighetsdelgivning före ikraftträdandet.

4. För fullmakter som har utfärdats före ikraftträdandet gäller 48 kap. 10 § i den äldre lydelsen.

¹² Senaste lydelse 2000:299.

Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

En förundersökning mot den som inte har fyllt arton år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa *skall* bedrivas med särskild skyndsamhet. Förundersökningen *skall* avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för *delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken*. Tidsfristen får överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till

1. att den misstänkte *skall* delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott, eller

2. utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

En förundersökning mot den som inte har fyllt arton år och som gäller brott på vilket fängelse kan följa *ska* bedrivas med särskild skyndsamhet. *Delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken ska ske så snart som möjligt efter det att misstanken har uppkommit och det kan ske utan men för utredningen*. Förundersökningen *ska* avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för *delgivningen av brottsmisstanken*. Tidsfristen får överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till

1. att den misstänkte *ska* delta i medling enligt lagen (2002:445) om medling med anledning av brott, eller

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.

Prop. 2021/22:279
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Ett beslut att inhämta yttrande från Kriminalvården meddelas av rätten. Innan allmänt åtal har väckts, får beslut meddelas av åklagaren. Beslutet *skall* meddelas så snart det lämpligen kan ske.

Ett beslut att inhämta yttrande från Kriminalvården meddelas av rätten. Innan allmänt åtal har väckts, får beslut meddelas av *undersökningsledaren* eller åklagaren. Beslutet *ska* meddelas så snart det lämpligen kan ske.

Om allmänt åtal inte har väckts, får beslut att inhämta yttrande meddelas endast under förutsättning att den misstänkte har erkänt gärningen eller det annars finns sannolika skäl för misstanken att han eller hon har begått brottet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

¹ Senaste lydelse 2005:980.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 6 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

6 §¹

Sekretessen enligt 1 § första stycket gäller inte

1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att förundersökning inte ska inledas eller beslut om att förundersökning ska läggas ned,

2. för uppgift i ärende om *strafföreläggande* eller föreläggande av ordningsbot,

3. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), eller

4. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949.

1. beslut om huruvida åtal ska väckas, beslut om att *en* förundersökning inte ska inledas eller beslut om att *en* förundersökning ska läggas ned,

2. för uppgift i ärende om föreläggande av ordningsbot,

3. för uppgift i ärende om *strafföreläggande, om inte sekretess skulle ha gällt för uppgiften hos domstol enligt 12 eller 13 a §,*

4. för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen (1984:387), eller

5. för uppgift som hänför sig till sådan verksamhet hos Säkerhetspolisen som avses i 1 § första stycket 1–5 eller motsvarande verksamhet enligt äldre bestämmelser, om uppgiften har införts i en allmän handling före år 1949.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Förslag till lag om ändring i delgivningslagen (2010:1932)

Prop. 2021/22:279
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om delgivningslagen (2010:1932)

dels att nuvarande 52 § ska betecknas 55 §,

dels att 2, 22, 23 och 26 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 52 § ska sättas närmast före 55 §,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 52–54 §§, och närmast före 52–54 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Delgivning innebär att en handling skickas eller lämnas till den eller de personer som har behörighet att ta emot delgivningen eller att något av de andra förfaranden som anges i denna lag används.

Den som ensam eller tillsammans med någon är behörig att ta emot delgivning betecknas i denna lag som delgivningsmottagare. Bestämmelser om vilka som är delgivningsmottagare finns i 11–15 §§.

Delgivning enligt denna lag sker genom delgivningssätten

– vanlig delgivning (16–18 §§),	
– muntlig delgivning (19–21 §§),	
– förenklad delgivning (22–26 §§),	
– särskild delgivning med juridisk person (27–30 §§),	
– stämningsmannadelgivning (31–46 §§), <i>och</i>	– stämningsmannadelgivning (31–46 §§),
– kungörelsedelgivning (47–51 §§).	– kungörelsedelgivning (47–51 §§), <i>och</i>
	– tillgänglighetsdelgivning (52–54 §§).

22 §

Förenklad delgivning sker genom att handlingen som ska delges skickas till delgivningsmottagaren och att det närmast följande arbetsdag skickas ett kontrollmeddelande om att handlingen har skickats.

Ett kontrollmeddelande behöver inte skickas om handlingen skickas på elektronisk väg.

23 §

Vid förenklad delgivning ska handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress.

Vid förenklad delgivning ska handlingen och kontrollmeddelandet, *om ett sådant behövs*, skickas till delgivningsmottagarens senast kända adress.

Om delgivningsmottagarens senast kända adress inte kan användas får handlingen och kontrollmeddelandet skickas till delgivningsmottagarens folkbokföringsadress om en sådan adress finns och skiljer sig från den som använts när handlingen skickades enligt första stycket.

Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att handlingen skickades, om kontrollmeddelandet har skickats på föreskrivet sätt och det inte med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen kommit fram inom denna tid.

26 §

Förenklad delgivning har skett när två veckor har förflutit från det att handlingen skickades, om kontrollmeddelandet, *när ett sådant behövs*, har skickats på föreskrivet sätt och det inte med hänsyn till omständigheterna framstår som osannolikt att handlingen kommit fram inom denna tid.

Tillgänglighetsdelgivning

Hur tillgänglighetsdelgivning går till

52 §

Tillgänglighetsdelgivning sker genom att handlingen som ska delges hålls tillgänglig hos en myndighet antingen omedelbart eller från och med en i förväg bestämd tidpunkt.

När tillgänglighetsdelgivning får användas

53 §

Tillgänglighetsdelgivning får användas av en myndighet i de fall som särskilt anges i lag, om delgivningsmottagaren vid ett personligt sammanträffande eller genom ljud- och bildöverföring har delgetts information om att sådan delgivning kan komma att användas samt från och med vilken tidpunkt och på vilken plats handlingen kommer att hållas tillgänglig.

Delgivningstidpunkten

54 §

Tillgänglighetsdelgivning har skett när handlingen har gjorts tillgänglig vid den tidpunkt och på den plats som delgivningsmottagaren har delgetts information om. Om handlingen hålls tillgänglig omedelbart har tillgänglighets-

*delgivning tidigast skett den tredje
arbetsdagen efter det att delgiv-
ningsmottagaren har delgetts in-
formation om att tillgänglighetsdel-
givning kan komma att användas.*

Prop. 2021/22:279
Bilaga 4

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om förenklad delgivning före ikraftträdandet.
 3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för delgivningsmottagare som har delgetts information om tillgänglighetsdelgivning före ikraftträdandet.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2022-06-29

Närvarande: F.d. justitieråden Martin Borgeke och Mari Andersson samt justitierådet Petter Asp

Snabbare lagföring av brott

Enligt en lagrådsremiss den 9 juni 2022 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
3. lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.,
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
5. lag om ändring i delgivningslagen (2010:1932).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kansliråden Christina Blomberg och Freddy Larsson.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

Om flera åtal handläggs i en rättegång ska åtalen normalt prövas i en gemensam dom. Det är emellertid möjligt för rätten att dela upp avgörandet på mer än en dom (deldom). Om åtalen avser samma tilltalad får dock deldom meddelas endast om det är till fördel för målets handläggning och det inte finns särskilda skäl mot det. Detta framgår av 30 kap. 4 §.

Förslaget i remissen innebär att kravet slopas på att det i de angivna fallen inte ska finnas särskilda skäl emot att deldom meddelas. Innebörden är alltså att deldom ska kunna meddelas mot en tilltalad i fler fall än för närvarande och att det avgörande ska vara endast om det är till fördel för målets handläggning. Motsvarande ändring föreslås i 45 kap. 3 §. Åtal mot en och samma person ska framöver kunna handläggas i skilda rättegångar under endast den förutsättningen att det är till fördel för målets handläggning.

Enligt 48 kap. 5 § krävs det för närvarande för att ett strafföreläggande ska få utfärdas att det i föreläggandet tas upp alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning vid den tidpunkt som han eller hon överväger att utfärda föreläggandet. Även denna regel, som

syftar till samtidig handläggning och samtidigt avgörande, föreslås borttagen.

Prop. 2021/22:279
Bilaga 5

Rent allmänt kan sägas att det av olika skäl är en fördel om alla de åtal som har väckts mot en och samma tilltalad behandlas i en rättegång och om en gemensam dom meddelas. Inte minst gäller detta för den som är tilltalad. En uppdelning på två eller flera domar av något som kan avgöras genom en och samma dom riskerar att leda till mer komplicerade påföljdsförhållanden och ibland också till ett strängare samlat resultat. Detta gäller trots att domstolen med hjälp av reglerna i 34 kap. brottsbalken har goda möjligheter att vid en senare lagföring beakta tidigare utdömda påföljder och se till att den tilltalade inte kommer i kläm. Ett undantag från detta sistnämnda gäller dock för hänsynstagande till tidigare utfärdade bötesstraff, eftersom sådana inte omfattas av regleringen i 34 kap. brottsbalken (se 34 kap. 1 §).

Särskilt beträffande strafföreläggande skulle den föreslagna ändringen få betydande konsekvenser eftersom det vid sådana förelägganden nästan alltid är fråga om bötesstraff, som alltså inte träffas av reglerna i 34 kap. brottsbalken.

Förslagen i remissen medför att den enskilde riskerar att i många fall mötas av en väsentligt strängare straffsanktion än om brotten hade bedömts vid ett tillfälle (jfr dock vad som sägs i slutet av detta yttrande). Tänk t.ex. på ett fall där det är fråga om fem olika brott som var och ett bör föranleda 80 dagsböter på vardera 1 000 kr. Om dessa brott hanteras var och ett för sig kommer det samlade straffet att bli böter på 400 000 kr, medan det vid en samtidig bedömning inte skulle vara möjligt att utdöma mer än 200 dagsböter (se 25 kap. 6 § andra stycket brottsbalken). Då blir således det samlade straffet halverat.

Av remissen framgår att man har tänkt sig att man vid tillämpning av reglerna helt enkelt ska bortse ifrån den beskrivna effekten. Jfr t.ex. vad som sägs på s. 84 f.:

”Ändringen innebär att deldom mot en tilltalad kan meddelas utan att behöva beakta om det skulle kunna leda till att den tilltalade skulle drabbas av en påtaglig nackdel i påföljdshänseende.”

Lagrådet ifrågasätter starkt om man kan förhålla sig på detta sätt, dvs. om man kan låta processuella effektivitetsöverväganden leda till högst påtagliga skillnader i materiellt hänseende.

Nu kan det i och för sig, och på goda grunder, hävdas att det – även om 34 kap. brottsbalken inte är formellt tillämpligt vid bötesbrottslighet – finns anledning att tillämpa grunderna för bestämmelserna i det kapitlet när bötesstraff vid olika tillfällen utdöms för bötesbrottslighet som hade kunnat bedömas samlat (se t.ex. Martin Borgeke och Mikael Forsgren, Att bestämma påföljd för brott, 4 uppl. 2021, s. 633 f. samt Frida Göranson, Lexino, Brottsbalken En kommentar, Kapitel 25–38, 2018, kommentarerna till 34 kap. 1 § s. 1524 och 34 kap. 2 § s. 1542). I remissen nämns

emellertid detta inte med ett ord, utan man synes tvärtom utgå ifrån att påföljdsbestämningen sker helt utan hänsynstagande till andra bötesdomar.

Om frågan anses kunna hanteras på det sätt som kommer till uttryck i litteraturen bör detta anges i en kommande proposition. En annan möjlighet är förstås att ge mer uttryckligt lagstöd för en tillämpning av 34 kap. brottsbalken även vid bötesbrottslighet. Oavsett vilken väg man väljer att gå förutsätter den föreslagna ändringen i 48 kap. 5 § att man tydliggör att nyss nämnda normer ska tillämpas också när påföljden påförs genom strafföreläggande.

Om frågan lämnas olöst ser Lagrådet inte någon annan möjlighet än att avstyrka remissens förslag i dessa delar.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 juli 2022

Närvarande: statsråden Shekarabi, ordförande, Ygeman, Linde, Dahlgren, Ernkrans, Hallberg, Elger, Farmanbar, Danielsson

Föredragande: statsrådet Linde

Regeringen beslutar proposition Snabbare lagföring av brott